

โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ประพนธ์ วัฒนศิริ

นิติศาสตร์และการต่างประเทศ

๒๕ สิงหาคม ๒๕๑๔

решения

ปก นันทะ เจริญพันธ์
รูปถ่าย ชิน คล้ายปาน
รูปเล่ม อวบ สาณะเสน

ราคา 18 บาท

บริษัทสำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด ๕๙๙ ถนนไมตรีจิตต์ พระนคร
โทร. ๒๑๐๑๑๑, ๒๑๐๑๑๒, ๒๑๘๒๔๑
เป็นผู้แทนจำหน่าย

กรม / ราชบัณฑิตยสถาน

ชุมนุมบทความทางวิชาการ

ถวาย

พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์

ในโอกาสที่พระชนม์ครบ ๘๐ พรรษา บริบูรณ์

๒๕ สิงหาคม ๒๕๑๔

โครงการตำรา

สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

กรุงเทพฯ ๒๕๑๔

รายนามคณะกรรมการบริหารโครงการตำรา ฯ

นายป่วย อึ้งภากรณ์	ประธาน
นายกมล สมวิเชียร	กรรมการ
น.ส. กุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา	กรรมการ
นายเกษม ศิริสัมพันธ์	กรรมการ
นายนิพนธ์ กัณธเสวี	กรรมการ
น.ส. นีออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา	กรรมการ
นายประชุม โฉมฉาย	กรรมการ
นายพันธุม กิษยมณฑล	กรรมการ
นายพัทธา สายหู	กรรมการ
นายไพจิตร เอื้อทวีกุล	กรรมการ
นายวีรยุทธ วิเชียรโชติ	กรรมการ
นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์	กรรมการ
นายสังเวียน อินทรวิชัย	กรรมการ
นายเสน่ห์ จามริก	กรรมการ
นายอรัญ ธรรมโน	กรรมการ

คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้

นายกมล สมวิเชียร	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
นายเกษม ศิริสัมพันธ์	แผนกอิสระวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
นายไพจิตร เอื้อทวีกุล	คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
นายวีรยุทธ วิเชียรโชติ	คณะวิจัยการศึกษาและจิตวิทยา วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร
นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์	บริษัทศึกษิตสยาม จำกัด
นายสุชิน ทันทิกุล	ผู้ช่วยดำเนินการ

คำนำ

ด้วยในวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๑๔ นี้ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ จะมีพระชนมายุครบ ๘๐ พรรษาบริบูรณ์ คณะกรรมการโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย จึงมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า ควรจะจัดพิมพ์ชุมนุมบทความทางวิชาการที่อยู่ใต้อุปถัมภ์ขององค์ท่านทรงสนพระทัย โดยขอให้นักวิชาการในสาขาเหล่านั้นช่วยกันสละเวลาและความรู้ เขียนออกเผยแผ่แก่มหาชน คนละบทความแล้วนำขึ้นทูลถวายเป็นพลีบรรณาการ ในฐานะที่ทรงเป็นหลักในวิชาสาขาต่างๆ มาเป็นเวลานาน ทั้งที่ได้ประทานวิทยากรโดยตรงและโดยอ้อม ในฐานะผู้สอน ผู้เขียน ผู้ให้กำลังใจ และในฐานะผู้บริหารสถาบันการศึกษาและสมาคมทางวิชาการต่างๆ ยิ่งโครงการตำราฯ นี้ด้วยแล้ว บังเกิดมีขึ้นได้ก็เพราะได้รับพระบารมีมาแต่ต้น ในฐานะที่ทรงเป็นนายกของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

ความจริง หนังสือชนิดที่รวมบทความในแขนงวิชาต่างๆ ซึ่งจัดพิมพ์ขึ้นเนื่องในโอกาสฉลองชนมายุของนักวิชาการคนสำคัญ โดยกำหนดขอบเขตของเรื่องไว้ในแขนงวิชาที่ท่านผู้นั้นสนใจ นั้น ในต่างประเทศก็มีตีพิมพ์ขึ้นเนื่องๆ ส่วนที่ในประเทศไทย หนังสือประเภทนี้ที่จัดพิมพ์ขึ้นครั้งแรก ก็ดูเหมือนจะเมื่อคราวพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ มีพระชนมายุครบ ๖ รอบนักษัตร เมื่อแปดปีที่ล่วงมานี้เอง แต่คราวนั้น ท่านพระยามานวราชเสวี ผู้รวบรวม ชุมนุมนิพนธ์เพื่อถวายพระเกียรติ ประราชวาทานจัดทำหนังสือเล่มนั้น “เป็นไปอย่างเร่งรัดและภายในระยะเวลาอันสั้น” อย่างไรก็ตาม หนังสือเล่มดังกล่าวก็ได้ให้ประโยชน์แก่นักวิชาการอยู่มิใช่น้อย โดยเฉพาะผู้ที่ต้องการจะทราบพระประวัติ และบรรณานุกรมบทพระนิพนธ์ ยังอาจหาหนังสือเล่มนี้อ่านได้ ด้วยองค์การคำของคุรุสถานามาตีพิมพ์จำหน่ายในราคาที่ย่อมเยาอยู่แล้วในบัดนี้

หลังจากที่ ชุมนุมนิพนธ์เพื่อถวายพระเกียรติ ได้ตีพิมพ์ขึ้นแล้วหนึ่งปี ก็มีหนังสือท่านเองนี้เกิดขึ้นอีก คือ สารวิทยา ซึ่งสำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย เป็นผู้จัดพิมพ์ เพื่อเป็นที่ระลึกวันเกิดพระยาอนุমানราชชนนครบ่อนศตวรรษ หนังสือเล่มนี้เกิดขึ้นได้ก็เพราะความสนับสนุนของพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์นั่นเอง ทั้งยังทรงพระนิพนธ์คำนำประทานอีกด้วย แม้ สารวิทยา มีเนื้อหาแต่ในทางวิชาการโดยเฉพาะ แต่ก็เจาะจงผู้เขียนให้อยู่ในวงศิษยานุศิษย์ของท่านพระยาอนุমানราชชนนเท่านั้น และแต่ละเรื่องเป็นการปูพื้นฐานทางวิชาการด้านต่างๆ ที่ท่านสนใจ คล้ายเรื่องสังคมศาสตร์กับประเทศ

ไทย ที่นักวิชาการอเมริกันและไทยร่วมทำกันขึ้นไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๙ เท่านั้นให้คนอเมริกันเขียนปัญหาทางวิชาการในแต่ละสาขาวิชา แล้วให้คนไทยเขียนถึงปัญหาทางวิชาการในบ้านเมืองของตน โดยตีพิมพ์เป็นภาษาไทยและอังกฤษควบคู่กันไป ส่วน สารวิทยา ที่ตีพิมพ์ใน พ.ศ. ๒๕๐๗ เป็นทัศนะของนักวิชาการไทยแต่ฝ่ายเดียว และตีพิมพ์เป็นภาษาไทยเท่านั้น (มีเรื่องของนักวิชาการอเมริกัน ซึ่งเป็นศิษย์ของท่าน ที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษพ่วงท้ายอยู่เรื่องเดียว)

โดยที่คณะกรรมการโครงการตำราฯ ได้รับบทเรียนจากการจัดพิมพ์ชุมนุมบทความทางวิชาการที่เป็นภาษาไทยมาเช่นนี้แล้ว จึงเห็นว่าหนังสือที่จะจัดพิมพ์ถวายเป็นของขวัญ ควรที่จะคิดการเสียแต่เนิ่น ๆ และควรจะให้มีตัวแทนจากสถาบันทางวิชาการต่าง ๆ มาร่วมแสดงความคิดเห็นและความอ่านและให้ความร่วมมืออย่างกว้างขวาง ดังนั้น คณะกรรมการจึงเริ่มวางแผนงานแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ โดยขอให้ผู้แทนจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ในฐานะที่ทรงเป็นอธิการบดีอยู่ในขณะนั้น) จากสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย (ในฐานะที่ทรงเป็นนายกอยู่ในขณะนั้น) และจากสยามสมาคม (ในฐานะที่ทรงเป็นนายก) มาร่วมหารือ กับได้ปรึกษานายกสมาคมบัณฑิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นต่างหากออกไปด้วย ในที่สุดตกลงกันได้ว่า โครงการตำราฯ จะเป็นผู้ดำเนินการในด้านรวบรวมบทความทางวิชาการต่าง ๆ โดยมีผู้แทนจากสถาบันนั้น ๆ ให้ความร่วมมือ ถ้าไม่ในทางทุนทรัพย์ ก็ในทางทัศนะ และได้มีมติให้ตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นเพื่อการนี้ โดยที่ต้องรายงานให้คณะกรรมการโครงการตำราฯ ทราบความเคลื่อนไหวด้วยทุก ๆ เดือนที่มีประชุมกรรมการ

เกณฑ์สำหรับเลือกนักวิชาการเพื่อเขียนบทความต่าง ๆ นั้น ขอให้ประธานในแต่ละสาขาวิชา ซึ่งอยู่ในโครงการตำราฯ ไปเสาะหาชื่อและคุณสมบัติมาเสนอคณะกรรมการ ซึ่งขอให้นำไปพิจารณาโดยรอบคอบแล้วให้ลงคะแนนว่าควรเชิญผู้ใดเขียน จำกัต้องไว้ให้มีสาขาวิชาละสามสี่คน ทั้งนี้โดยไม่คำนึงถึงวุฒิอย่างอื่นแต่ประการใด ใครที่ได้คะแนนสูง ย่อมได้รับเชิญให้เป็นผู้เขียนอยู่เอง ส่วนอัตราค่าสมนาคุณผู้เขียน คณะอนุกรรมการได้ไปทำรายงานเสนอมาจนเป็นที่ตกลงกันได้ คณะอนุกรรมการ โดยได้ขอความช่วยเหลือจากมูลนิธิรอกกีเฟลเลอร์เพื่อการนี้เป็นพิเศษ

เมื่อดำเนินงานขึ้นต้นมาได้ถึงเพียงนี้แล้ว จึงได้ออกจดหมายเชิญไปยังนักวิชาการนั้น ๆ แต่เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๓ เพื่อถามความสมัครใจ ดังความตอนหนึ่งว่า

ในโอกาสที่พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงศประพันธ์ จะมีพระชนมายุครบ ๘๐ ในเดือนสิงหาคม ๒๕๑๔ คณะกรรมการบริหารโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เห็นสมควรที่จะรวบรวมบทความทางวิชาการขึ้น เฉพาะสาขาวิชาที่พระองค์ท่านสนพระทัย

อันได้แก่วิชานิติศาสตร์ การต่างประเทศ รัฐศาสตร์ วารสารศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ภาษา
ศาสตร์ วรรณคดี ประวัติศาสตร์ ปรัชญา วัฒนธรรม การศึกษา ทั้งนี้เพื่อเป็นการเฉลิม
พระเกียรติ และเป็นการศึกษาในด้านต่างๆ จึงใคร่เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ
จัดทำบทความขึ้นแล้วนำมาตีพิมพ์รวมเป็นเล่ม กับจะคัดเลือกบทความบางชิ้นออกแสดง
ปาฐกถาด้วย เข้าใจว่าต้องได้ต้นฉบับตีพิมพ์ในราวต้นศกหน้า

บทความที่ประสงค์จะรวบรวมนี้ คณะกรรมการบริหารโครงการตำราฯ จะขอให้เป็น
บทความวิชาการ แสดงถึงข้อคิดและทฤษฎีในสาขาวิชาแต่ละสาขา ซึ่งเป็นของใหม่ เพื่อ
แสดงให้เห็นว่าในภาวะปัจจุบันนี้ แต่ละสาขาวิชาได้ก้าวหน้ามาเป็นลักษณะใด (โดยไม่จำเป็น
ที่จะลำดับประวัติวิวัฒนาการของแต่ละวิชา)

ผู้ที่ได้รับจดหมายเช่นนี้ มักให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ด้วยต่างก็ต้องการสนอง
พระคุณพระองค์ท่าน แม้จะไม่ได้เคยเป็นศิษย์หา แต่ก็เคยได้รับวิทยาการมาจากท่านกัน ไม่
โดยทางตรงก็ทางอ้อม ถึงบางท่านจะรับเขียนให้ไม่ได้ ก็มีแก่ใจแนะนำให้ติดต่อผู้อื่นต่อไป
แต่กว่าจะนัดท่านเหล่านั้นมาพร้อมกันได้ เพื่อจะอธิบายรายละเอียดด้วยวาจา ก็ตกเป็นต้นเดือน
มิถุนายน กรรมการโครงการตำราฯ บางคนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ทรงคุณวุฒิ
ต่างๆ ที่สาขาวิชา เป็นเวลาสามวัน จึงเข้าใจกันได้ดี โดยตกลงกันว่า ในแต่ละสาขาวิชาที่
รับกันว่าจะเขียน ขอให้ผู้หนึ่งรับหน้าที่ติดต่อประสานงาน โดยที่คนอื่นๆ ในสาขานั้นจะส่ง
เค้าโครงที่จะเขียนไปยังบุคคลผู้นั้นก่อน และในสาขานั้นๆ จะได้นัดพบปะหารือ ได้เถียงกัน
ถึงหัวข้อเค้าโครงนั้นๆ ก่อนนำไปเขียน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลในทางวิชาการอย่างเต็มที่ โดย
เข้าใจว่าจะส่งเค้าโครงได้ภายในกันยายน และส่งข้อเขียนที่บริบูรณ์ได้ภายในสิ้นปี ๒๕๑๓
เพื่อจะได้มีเวลาจัดพิมพ์โดยไม่ต้องรีบเร่งจนเกินไปนัก เพราะนักวิชาการมักชอบแก้เนื้อหา
แม้เมื่อเรียงพิมพ์แล้ว ถ้ามีเวลา ค่อยๆ จัดพิมพ์ ก็จะได้หนังสือดี หนังสืองาม กับมีเวลาทำ
สารบัญกันเรื่องอีกด้วย แม้ข้อเขียนจะส่งล่าช้าจนต้น พ.ศ. ๒๕๑๔ ก็ยังมีเวลาเพียงพอ

กำหนดการที่วางไว้เช่นนี้ หากเป็นไปได้คงคาดไม่ เพราะนักวิชาการเมืองไทยมักมีงาน
ทำกันจนล้นมือ แม้การส่งเค้าโครงที่จะเขียน ก็เป็นไปได้โดยยาก การนัดพบกันในแต่ละสาขา
วิชาก็เช่นกัน ถึงกระนั้น ก็มีบางสาขาที่มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างมีประโยชน์
ยิ่ง และผู้เขียนบางท่านก็ส่งเค้าโครงและบทความได้ในเวลาเนิ่นๆ ทั้งยังเป็นข้อเขียนที่
ประณีตและมีความคิดความอ่านอย่างสุขุมอีกด้วย จะอย่างไรก็ตาม คณะอนุกรรมการต้องทำ
งานหนักในด้านการทวงต้นฉบับ ปรากฏว่ามีจดหมายออกทุกต้นเดือน ตั้งแต่กันยายน ๒๕๑๓
จนถึงมิถุนายน ๒๕๑๔ ทั้งนี้ โดยไม่นับการโทรศัพท์และการพบปะเป็นส่วนตัว ที่ต้องทำเช่นนั้น
ก็เชื่อว่านักวิชาการนั้นๆ จะทอดทิ้ง หากความจำเป็นบังคับ งานด่วน งานเร่ง มีมา ก็ต้องทำ

ให้ไปก่อน ข้อเขียนทางวิชาการที่จะให้เป็นข้อคิดในทางทฤษฎีที่แปลก ใหม่ และลึกซึ้ง ย่อม
ต้องหาเวลาว่าง ที่ปลอดโปร่งพอสมควร ซึ่งนักวิชาการที่มีความสามารถหาได้ยากอย่างยิ่ง และ
แล้วบางท่านก็จำเป็นต้องบอกเลิก ด้วยไม่อาจหาเวลาเขียนให้ได้ นี่เป็นข้อที่น่าเสียดายมาก
แต่ทางเราก็เห็นใจ เมื่อแรก กรรมการในโครงการตำราฯ บางนายไม่ยอมรับเขียน เพราะเกรง
ข้อครหาว่าเลือกกันเองให้มาเขียน แต่เมื่อขาดตัวผู้เขียนลง กรรมการบางท่านก็สนใจเขียนให้
แม้เวลาจะน้อยลงแล้ว แต่บางท่านก็ยังคงเขียนให้ไม่ได้อยู่นั่นเอง เพราะกรรมการเองก็หาผิด
ไปจากนักวิชาการอื่นๆ นักไม่ ในข้อที่ว่ามีงานประจำอันทับถมมาอยู่เนื่อง ๆ ทั้งบางกรณี
ยังมีเหตุสุดวิสัยส่วนตัวมาแทรกอีกด้วย ด้วยเหตุฉะนั้น บางสาขาวิชาจึงมีคนเขียนน้อยมาก
จะอย่างไรก็ตาม ทุกเรื่องที่ส่งมา คณะกรรมการรับตีพิมพ์ทั้งสิ้น ส่วนบทไหนจะตี เลว
เพียงใด ก็ต้องขอละไว้ในดุลวิวินิจฉัยของท่านผู้อ่าน

โดยที่เรารวบรวมเรื่องต่าง ๆ ทางวิชาการเหล่านี้ไม่ได้พร้อม จนถึงต้นเดือนกรกฎาคม
แล้ว ก็ยังขาดอยู่อีกประมาณหนึ่งในสามของบทความทั้งหมด ย่อมเป็นการยากที่จะตีพิมพ์
ให้แล้วเสร็จทันได้ มิใช่ต้องเอ่ยว่าจะได้หนังสือที่ประณีตงดงาม เศรษฐบุญเจ้าของและผู้จัดการ
บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี นอกจากจะช่วยเร่งทำงานให้
โดยพนักงานอย่างอื่นแล้ว ยังกรุณาคิดเงินในอัตราพิเศษ ทั้งยังให้เราชำระได้ภายหลังจากที่
หาเงินจากแหล่งอื่นมาได้แล้วด้วย นอกไปจากนี้ มูลนิธิไทยวัฒนา ศ. สุวรรณ ยังบริจาค
สมทบทุนเพื่อการนี้เป็นต่างหากออกไป นับได้ว่างานชิ้นสุดท้ายนี้ ได้รับความเอื้ออารีจาก
นายบุญธรรม นางบุญพริ้ง และนายวีระ ศ. สุวรรณ โดยแท้ บุญคุณของท่านนี้ คณะ
กรรมการโครงการตำราฯ เคยได้รับมาแล้วจากท่านทั้งสามนี้ แต่คราวนี้นับเป็นกรณีพิเศษ
ออกไปอีก จึงขอจารึกไว้ในที่นี้ด้วย

คณะกรรมการฯ ขอขอบคุณท่านผู้เขียนทุกท่าน ที่ได้ร่วมมือสละเวลาอันมีค่าของ
แต่ละท่านเขียนเรื่องขึ้น ผู้รวบรวมและจัดพิมพ์หนังสือ มีชื่ออยู่ในบัญชีคณะกรรมการ
จัดพิมพ์ในเล่มแล้ว ซึ่งสมควรแก่การยกย่อง แต่ผมใครจะระบุนว่า ผู้ที่เหน็ดเหนื่อยและใช้สติ
ปัญญาและเวลามากกว่าใคร ๆ คือผู้ที่ได้รับคำเนิการนี้มาตลอดแต่ต้น ซึ่งได้ร่วมอยู่ในคณะ
อนุกรรมการนี้เอง ในนามของคณะกรรมการฯ ผมจึงขอขอบคุณไว้เป็นพิเศษด้วย

อนึ่ง โดยที่เรื่องต่าง ๆ ซึ่งรวมพิมพ์ไว้นี้ มีมากด้วยกัน จึงขอเป็น ๒ เล่ม เพื่อไม่
ให้หนาเทอะทะเกินไป และแต่ละสาขาวิชาที่มีเนื้อหาอันควรแก่การศึกษาในชั้นมหาวิทยาลัย
ด้วย จึงให้แยกพิมพ์เป็นเล่มย่อย ๆ ออกไปในแต่ละสาขาวิชาอีกด้วย แต่บางวิชาที่มีเรื่องน้อย
ก็ให้รวมสองสาขาวิชาอยู่ในเล่มย่อยฉบับเดียวกัน ฉะนั้น เลขหน้าในเล่มใหญ่จึงขึ้นที่เลข ๑
ทุกครั้ง ที่ขึ้นภาควิชาใหม่ แต่ก็ได้ทำไปคั่นไว้ให้อย่างชัดเจนแล้ว เชื่อว่าการกระทำเช่นนี้ คง
ไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ท่านผู้อ่าน

เรื่องพุทธธรรม ของ พระศรีวิสุทธิโมลี นั้น เดิมกำหนดรวมไว้ในสาขาวิชาปรัชญา หากพระคุณเจ้าเขียนยาวและลุ่มลึก จนเป็นสาขาวิชาต่างหากได้ จึงเห็นควรแยกมาตีพิมพ์ไว้เป็นเอกเทศ โดยให้นำเรื่องอื่นทั้งหมด เท่ากับหนังสือนี้เริ่มที่พระพุทธศาสนา ย่อมเป็นสิริมงคลแก่พุทธศาสนิกชนคนอ่านโดยทั่วหน้ากัน และที่เดิม กะกันว่า จะเลือกผู้ใดผู้หนึ่งไว้แสดงบรรยายเป็นพิเศษนั้น โดยที่ได้รับเรื่องต่าง ๆ ล่ามามาก ย่อมไม่อาจหาผู้รู้มาตัดสินได้ในเวลาอันจำกัด ว่าควรเลือกเรื่องใด ของท่านผู้ใด ให้เป็นปาฐกถาพิเศษ ในโอกาสอันเป็นมงคลเช่นนี้ คณะกรรมการจึงตกลงอาราธนาพระศรีวิสุทธิโมลี ให้แสดงธรรมกถา เนื่องในวันประสูติ โดยขอให้ท่านย่อความจากข้อเขียนของท่านนั่นเอง วิธีดังกล่าว เท่ากับว่ารักษาประเพณีโบราณที่มีการสดับพระธรรมเทศนาในมงคลสมัยพิเศษเช่นนี้ และเป็นการประยุกต์มาในรูปของสังคมปัจจุบัน เพราะธรรมกถานี้เป็นบทความทางวิชาการอันเหมาะสมแก่กาลสมัยยิ่งนัก

คณะกรรมการ ฯ เชื่อว่า เมื่อพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์ ได้ทรงสดับธรรมกถาภาสิต ที่เป็นคำบรรยายทางวิชาการอย่างศกสมัยและประสมัยเช่นนี้ ก็เห็นที่จะทรงพอพระทัย ทั้งยังเพิ่มพระศรัทธาพระปสาทะในพระรัตนตรัย และเป็นการเพิ่มพูนพระปัญญาบารมี ซึ่งทรงมีอยู่แล้วเป็นอันมาก ให้เต็มเปี่ยมขึ้นโดยลำดับ พร้อมกันนี้ คณะกรรมการ ฯ ก็หวังว่าบทความต่าง ๆ ทางวิชาการเหล่านี้ เมื่อทรงอ่านไปแล้ว คงจะทรงบังเกิดพระอติตารมณ์ ซึ่ชื่นชมโสมนัส ด้วยพระกุศลจรรยาที่ทรงบำเพ็ญมาเป็นวิทยาทานนั้น อย่างน้อยก็มีส่วนช่วยอำนวยผลให้บังเกิดหนังสือเล่มนี้ ซึ่งคณะกรรมการโครงการตำรา ฯ ขอประทานอนุญาตขนานนามว่า วรรณวิทยากร ตามพระนามเมื่อก่อนทรงกรม เพราะเชื่อว่านามนี้เป็นสิริมงคลแก่หนังสือนี้ และเชื่อว่าหนังสือนี้เป็นบ่อเกิดแห่งวิทยาการ สมดังพระนามซึ่งพระองค์ท่านได้รับพระราชทานมา แต่สมเด็จพระปิยมหาราชเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันมหาประเสริฐแก่วงวิชาการของไทย

ประธานกรรมการ
โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

พระประวัติ

พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์

เนื่องในการฉลองพระชนมายุครบ ๘๐ พรรษา ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ในวันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ ดร. บัวย อึ้งภากรณ์ คณะบดีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ขอให้ข้าพเจ้าเขียนบทนำเกี่ยวแก่พระเกียรติศักดิ์ และ พระเกียรติคุณของเสด็จในกรม ข้าพเจ้ามีความยินดีที่จะสนองความประสงค์ เพราะรู้จักพระองค์ท่านแต่จำความได้ เคยรับราชการใกล้ชิดกับพระองค์ท่านมาเป็นเวลานาน ข้าพเจ้าขอโอกาสถวายพระพร ขอให้ทรงมีความสุขปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ พระนามเดิม หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ประสูติวันที่ ๒๕ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๓๔ ที่ตำบลบ้านตะนาว อำเภอสำราญราษฎร์ จังหวัดพระนคร เป็นโอรสของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ในรัชกาลที่ ๔ และหม่อมหลวงท่วนศรี วรวรรณ ในสกุลมณตรีกุล แสดงว่าได้ทรงทำความดีมาแล้วแต่ก่อน จึงมีบุญมาแต่ประสูติ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์โปรดปรานแต่ต้นมา และเป็นที่รักใคร่ของคนในวังนั้น ได้ทรงรับการอบรมเป็นอย่างดี ประกอบด้วยพระปรีชาสามารถ มีสติปัญญาดี มีความขยันหมั่นเพียร ที่สำคัญก็คือ เป็นคนมีโชค ศึกษาเล่าเรียนและทำการงานอะไร ก็มักจะได้ตามพระประสงค์ ได้ทรงบำเพ็ญคุณประโยชน์ ได้ทรงรับราชการ รับผิดชอบประเทศชาติด้วยความสามารถเป็นเวลานาน ได้ทรงมีส่วนช่วยเหลือในทางวิชาการในประเทศไทยอย่างกว้างขวาง มีพระประวัติย่อดังต่อไปนี้

การศึกษาในประเทศไทย

พ.ศ. ๒๔๔๓ ทรงศึกษาในโรงเรียนสวนกุหลาบเป็นเวลา ๑ ปี สอบไล่ได้ชั้น ๑ พ.ศ. ๒๔๔๔ ทรงศึกษาที่โรงเรียนราชวิทยาลัย ที่บ้านสมเด็จเจ้าพระยา ที่จังหวัดธนบุรี เป็นเวลา

ประมาณ ๓ ปี สอบไล่ได้ชั้น ๕ เมื่อโรงเรียนราชวิทยาลัยหยุดสอนไปคราวหนึ่ง เพราะครู
ตายสองคน ทรงย้ายไปศึกษาที่โรงเรียนสวนกุหลาบ เมื่อโรงเรียนราชวิทยาลัยเปิดสอนที่สาย
เสาวลิภิรมย์ ที่ตำบลสะพานยศเส พระนคร ได้เสด็จกลับมาเรียนที่โรงเรียนราชวิทยาลัยอีก
ครั้งหนึ่ง สอบไล่ได้ชั้นมัธยมพิเศษ เป็นที่ ๑ ได้ชัยชนะอย่างงดงาม ทำชื่อเสียงให้โรงเรียน
ได้รับพระราชทานทุนเล่าเรียนหลวงไปศึกษาที่ประเทศอังกฤษ เมื่อพระชนมพรรษาได้ ๑๔ ปี
เศษ นับได้ว่าเป็นเลิศเหนือเชื้อไขของโรงเรียนราชวิทยาลัย ที่ทรงศึกษาได้ดีได้เร็ว เพราะครู
ฝรั่งรักใคร่โดยที่เห็นว่าเป็นคนมีสติปัญญาดี และขยัน จึงช่วยสอนให้เป็นพิเศษ เพื่อจะได้
ชิงทุนเล่าเรียนหลวง เอาชื่อให้โรงเรียน เป็นที่รักใคร่นับถือของนักเรียนราชวิทยาลัยตลอดมา

เมื่อโรงเรียนราชวิทยาลัย ย้ายไปตั้งใหม่ที่จังหวัดนครปฐม ทำให้ใหญ่โตเพื่อจะรับนักเรียน
ให้มีจำนวนมากขึ้น ค่าใช้จ่ายที่รัฐบาลจะต้องช่วยเหลือเป็นจำนวนมาก เมื่อเศรษฐกิจตกต่ำ
รัฐบาลได้ยุบเลิกโรงเรียนอีกครั้งหนึ่ง นักเรียนเก่าได้จัดตั้งเป็นสมาคมขึ้น เพื่อปรึกษาหารือ
ที่จะหาโอกาสตั้งโรงเรียนราชวิทยาลัยอีกครั้งหนึ่ง เสด็จในกรมเป็นก้นสำคัญในสมาคมนี้ เป็น
กรรมการ ต่อมาเป็นประธานกรรมการ ได้ใช้ความพยายามถึง ๓๖ ปี จึงได้ตั้งโรงเรียน ภ.ป.ร.
ราชวิทยาลัย ขึ้นได้ที่ตำบลสามพราน จังหวัดนครปฐม

การศึกษาในต่างประเทศ

พ.ศ. ๒๔๔๘ ได้เสด็จไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ โดยทุนเล่าเรียนหลวงที่โรงเรียน
ประจำชื่อ Marlborough College ทาง Modern Side ก็สอบไล่ได้ในเวลาเร็ว ครูที่โรงเรียน
เห็นว่า เป็นผู้ที่มีสติปัญญาดี ชั้นที่ ๑ และมีความขยันหมั่นเพียรดี ทั้งพระชนมพรรษา
ยังน้อยอยู่ จึงขออนุญาตต่อผู้ปกครองผู้ดูแลนักเรียนไทยที่ลอนดอน ให้เรียนทาง Classical
Side อีกทางหนึ่ง เพื่อจะได้มีรากฐานการศึกษาที่ดี ผู้ดูแลนักเรียนก็อนุญาต จึงได้เรียนใน
โรงเรียนนี้ถึง ๕ ปี นับว่าเป็นโชคอย่างหนึ่งที่ได้มีโอกาสเรียนภาษาและความรู้ทั่วไปดีมาก
ทรงได้รับรางวัลถึง ๑๗ อย่าง

พ.ศ. ๒๔๕๓ เสด็จเข้าทรงศึกษาในมหาวิทยาลัย Oxford ใน Balliol College เป็นเวลา
๔ ปี ทรงได้รับปริญญา B.A. เกียรตินิยมชั้นโท ทางประวัติศาสตร์ ในปี พ.ศ. ๒๔๕๘ ได้
เสด็จไปทรงศึกษาต่อที่ Ecole Libre des Sciences Politiques ที่กรุงปารีส ในประเทศฝรั่งเศส
ทรงศึกษาวิชาการทูตเป็นเวลา ๒ ปี สอบไล่ได้ประกาศนียบัตรวิชาการทูต รางวัลที่ ๑ ในปี
พ.ศ. ๒๔๖๐ ได้รับปริญญา M.A. แห่งมหาวิทยาลัย Oxford ต่อมาได้รับคุณวุฒิปณทิตกิตติมศักดิ์
อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คุณวุฒิปณทิตกิตติมศักดิ์ (การทูต) มหาวิทยาลัยธรรม-
ศาสตร์ คุณวุฒิปณทิตกิตติมศักดิ์กฎหมาย มหาวิทยาลัยแพร์เลติกินเสน โคลัมเบีย นิวยอร์ก

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๙—๒๕๐๐ สมัชชาใหญ่ขององค์การสหประชาชาติ ในสมัยประชุมครั้งที่ ๑๑ (General Assembly Plenary Meeting Eleventh Session 1956—1957) ได้ออกเสียงลงคะแนนเป็นเอกฉันท์ ซึ่งไม่เคยมี เชิญเสด็จในกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ แห่งประเทศไทย ขอให้ทรงรับตำแหน่งเป็นประธานสมัชชา มีหน้าที่ในทางสร้างสันติต่อชาวโลกเป็นสำคัญ และมีกิจการอย่างอื่น นับว่าเป็นเกียรติอันสูงยอกเยี่ยม สำหรับส่วนพระองค์ รัฐบาลไทย ประเทศไทย คนไทย และโรงเรียนทุกโรงเรียนที่ได้เคยทรงศึกษา เมื่อได้ทราบว่าเป็นเวลาที่ทรงปฏิบัติหน้าที่ที่สหประชาชาติ ได้ทรงแก้ปัญหาขัดข้องสำคัญถึง ๒ ครั้ง ครั้งที่ ๑ เมื่อประเทศรัสเซีย ยกกองทัพเข้าไปในฮังการี คราวหนึ่ง ครั้งที่ ๒ เมื่อประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และอิสราเอล ยกทัพเข้าตีประเทศอียิปต์ อีกคราวหนึ่ง ถึงกับทำให้มีสงครามเกิดขึ้น ทำให้คนไทยมากจิตใจเป็นอย่างไร เมื่อหม่อมหลวงของหน้าที่ในสหประชาชาติ เสด็จในกรม ฯ ได้ทรงแสดงความขบใจสมาชิกทั้งหลาย ที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในที่ประชุมใหญ่ สมาชิกทุกคนได้ยี่นขึ้นถวายพระพร โดยการตบมืออย่างพร้อมเพรียงโดยไม่มีกานัดหมายมาแต่ก่อน แล้วจึงเสด็จจากที่ประชุม ต่อมามหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ได้เชิญเสด็จให้มารับปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ทางกฎหมายแห่ง ได้เสด็จมาทรงรับเกียรติอันสูงนี้ในห้องประชุมใหญ่ต่อหน้าผู้ที่มีเกียรติทั้งหลายเป็นจำนวนมาก เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๕๘ มีผู้อ่านเกียรติคุณความดีเป็นภาษาละติน มีคำแปลเป็นภาษาอังกฤษตั้งต่อไปนี้

English Abstract of Latin Oration delivered by the Public Orator in a Convocation held on 1 March 1958.

Major General H.R.H. Prince Wan Waithayakorn Krommun Naradhip Bongsprabandh M.A. Balliol College.

Not long ago I was congratulating Marlborough College on having natured within a single decade three sons of such eminence as the Archbishop of Canterbury, the Lord High Chancellor of that time, and the Lord Chief Justice. Congratulations are now due again : for here is a younger son of the same school to add to the three—one whose name commands respect not only among his own people but throughout the world. This country was the first to see him serving as envoy of his own; France and the League of Nations were next; and later our American allies; to whose country he went as Ambassador and also as Thailand's Delegate to the United Nations. You know how big a part he has played internationally and with what acclaim he presided two years ago over a session of the United Nations General Assembly. You know, too, how distinguished a place he occupies at home in virtue of his birth, his rank, and his honours : and how remarkably popular has been his appointment these last six years as Minister for Foreign Affairs. He agrees, if I am not mistaken, with Cicero, who once wrote : There is nothing more glorious nor of wider import than the solidarity of mankind—a partnership, as it were, and sharing interests, and true effectation of man for man throughout the world. Certainly no one has worked harder to restrain warlike passions ; to make individuals think of the common good ; and to ensure that with one mind and one voice we can all quote Ovid's words:

In U.N.O. is our one salvation.

I present to you for admission to the honorary degree of D.C.L. His Royal Highness Prince Wan Waithayakorn.

ใน พ.ศ. ๒๔๖๒ ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๑ เสด็จในกรมเป็นเลขานุการตรี อยู่ที่สถานทูตไทยที่กรุงปารีส ทรงได้รับแต่งตั้งเป็นเลขานุการคณะทูตไทยในที่ประชุมสันติภาพทางกรุงเทพฯ ก็ได้ส่งคณะทูตไทยออกไปสมทบ มี มองซิเออร์ ประเด็นเก ชาวฝรั่งเศส ซึ่งรับราชการเป็นที่ปรึกษากฎหมายในกระทรวงยุติธรรมไปด้วย มองซิเออร์ ประเด็นเก บอกข้าพเจ้าว่า คณะทูตไทยจะเอาไปใช้ให้วังเต้น และให้เขียนหนังสือราชการเป็นภาษาฝรั่งเศส เมื่อคณะทูตไทยที่ไปจากกรุงเทพฯ ถึงกรุงปารีส ก็มีข่าวว่าประเทศไทยจะมีผู้แทนในที่ประชุมสันติภาพคนเดียว ประเทศเล็กๆ อื่นมีถึง ๒ คน คณะทูตไทยรู้สึกว่าจะเสียเกียรติ เพราะไทยส่งทหารไปช่วย มองซิเออร์ ประเด็นเก เมื่อกลับมาบอกข้าพเจ้าว่า หลงทางเข้าไม่ถึงหาทางไม่พบ ส่วนหม่อมเจ้าวรรณไวทยากร ได้ทรงวิ่งเต้นเข้าหาคนสำคัญ เห็นทางจะขอให้ไทยมีผู้แทน ๒ คน และจัดการได้สำเร็จ หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร เป็นผู้สามารถเขียนหนังสือราชการภาษาฝรั่งเศสดีกว่าเขาซึ่งเป็นคนฝรั่งเศส เป็นคนที่มีปัญญาดี มีความคิดดี เขียนหนังสือกลมเกลี้ยง ต่อไปจะเป็นเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ เป็นใหญ่ในราชการ เพราะเป็นผู้ที่สามารถแก้ปัญหาคัดข้อที่สำคัญๆ ได้อย่างดี

เสด็จในกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ได้เสด็จกลับเข้ามารับราชการที่กระทรวงต่างประเทศ ได้ทรงเลื่อนชั้นเป็นเลขานุการเอก ประจำกองบัญชาการ เป็นที่รักใคร่ของคนทั่วไปทำงานได้ดีแคล่วคล่องว่องไว รู้ภาษาอังกฤษดีมาก เลยโปรดเกล้าฯ ให้แปลเทศน์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้าเป็นภาษาอังกฤษ ก็ทรงได้ดี สมเด็จพระยาเทววงศ์ฯ เสนาบดีโปรดปรานมาก ได้เลื่อนชั้น เงินเดือน และเหรียญตรา ได้รับพระราชทานตรา ประถมภรณ์มงกุฎไทยเร็วมาก เร็วกว่าเจ้านายในวังนั้น เสด็จในกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงเป็นภราทรแห่งขัตติยราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่งมหาจักรีบรมวงศ์ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้า มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก มหาวิรมงกุฎ เหรียญคุณวุฒิมาลา เข็มศิลปวิทยา และเข็มราชการแผ่นดิน และได้ทรงรับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ต่างประเทศเป็นจำนวนมาก เมื่อสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทววงศ์วโรปการ สิ้นพระชนม์ใน พ.ศ. ๒๔๖๗ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยารวงศ์เธอ กรมหมื่นเทววงศ์วโรปการ ทรงเป็นเสนาบดีสืบต่อเนื่องมา และมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งให้เสด็จในกรมหมื่นนราธิปฯ เป็นปลัดทูลฉลอง เมื่อพระชนมพรรษาได้ ๓๓ พรรษา ได้รับราชการเต็มสติปัญญาและความสามารถ ในพุทธศักราช ๒๔๖๙ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเสด็จในกรมหมื่นนราธิป-

พงศ์ประพันธ์ ดำรงตำแหน่งอัครราชทูตไทย ณ กรุงลอนดอน เฮก และบรัสเซลส์ เมื่อพระชนมพรรษาได้ ๓๕ พรรษา ได้ทรงทำหน้าที่นี้เป็นอย่างดี ใน พ.ศ. ๒๔๗๓ เมื่อครบกำหนดการเป็นอัครราชทูตไทยประจำกรุงลอนดอน เฮก และบรัสเซลส์ ๔ ปีแล้ว ก็ได้เสด็จกลับประเทศไทย ใน พ.ศ. ๒๔๗๔ ได้ทรงรับแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์ในคณะอักษรศาสตร์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ใน พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้ทรงรักษาการณ์แทนคนบตี คณะนิติศาสตร์ ใน พ.ศ. ๒๔๗๖ ประเทศไทยคำรที่ที่จะขอแก้ไขสนธิสัญญากับนานาชาติ จึงได้สืบหาคนที่ศึกษามีความรู้ ความชำนาญ และสามารถในเรื่องสนธิสัญญากับนานาชาติ และรู้การต่างประเทศดี เพื่อตระเตรียมการ ได้ประชุมกันหลายครั้งหลายหน ในที่สุดตกลงให้เชิญเสด็จในกรมหมื่นนราธิป มาดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาฝ่ายไทยในกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อทรงรับตำแหน่งนี้แล้วจึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้เสด็จในกรมหมื่นนราธิป เป็นที่ปรึกษาฝ่ายไทยในกระทรวงการต่างประเทศ ทรงแสดงความสามารถแก้ปัญหาข้อขัดข้องได้ดี และสามารถทรงงานอย่างอื่นได้ จึงได้ขอให้ทรงเป็นที่ปรึกษาสำนักงานนายกอีกตำแหน่งหนึ่ง ในสมัยที่พระยาพลพลพยุหเสนาเป็นนายกรัฐมนตรี ได้รับคำขอร้องให้ทรงราชการมากมาย ได้ทรงงานสำคัญให้สำเร็จเสร็จสิ้นไปได้ ทรงเหน็ดเหนื่อยเป็นอันมาก ใน พ.ศ. ๒๔๘๐ ได้มีการแก้ไขสนธิสัญญากับนานาชาติ เสด็จในกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ เป็นกำลังสำคัญในงานเรื่องนี้ เมื่อได้แก้ไขสนธิสัญญานานาชาติสำเร็จเสร็จสิ้นแล้ว ใน พ.ศ. ๒๔๘๒ เดือนกันยายน ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาเป็นพระองค์เจ้า มีคำนำหน้าพระนามตามจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวงศ์ไวยายากร ในเดือน ธันวาคม ๒๔๘๔ สงครามเอเชียบูรพาได้เกิดขึ้น เสด็จในกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ได้ทรงงานที่สำคัญ เหน็ดเหนื่อยเป็นอันมาก ในเดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวงศ์ไวยายากร ขึ้นเป็น พระเจ้าวรวงศ์เธอ

ใน พ.ศ. ๒๔๘๘ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้ตั้งให้เป็นกรรมการร่างรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๔๘๙ ได้ทรงงานในสภาผู้แทนเป็นอย่างดี ทรงมีความรู้เรื่องกฎหมายรัฐธรรมนูญดี ต่อมาที่ประชุมสภาผู้ร่างรัฐธรรมนูญได้ตั้งให้เสด็จในกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ เป็นประธานกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๙๑

ใน พ.ศ. ๒๔๙๐ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ไปดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตประจำสหรัฐอเมริกา และผู้แทนฝ่ายไทยในองค์การสหประชาชาติ ที่กรุงนิวยอร์ก ก็ได้ทรงทำราชการในหน้าที่นี้เป็นอย่างดี ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สถาปนาพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวงศ์ไวยายากร ขึ้นเป็นพระองค์เจ้าต่างกรม มีพระนามตามจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์

ใน พ.ศ. ๒๔๙๕ เสด็จในกรมหมื่นนราธิป ฯ ได้ทรงรับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

ใน พ.ศ. ๒๔๙๖ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ พระราชทานยศทหารให้ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ เป็นพลตรี

ใน พ.ศ. ๒๕๐๒ เสด็จในกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงรับตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี ได้ทรงราชการเต็มสติปัญญา และความสามารถ ต่อมาได้ทรงรับตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์อีกตำแหน่งหนึ่ง เพราะเหตุว่า ทรงคุ้นเคยกับนิสิตนักศึกษาทั้งหลาย โดยที่เป็นศาสตราจารย์ ทรงสอนมาเป็นเวลานาน เมื่อทรงลาออกจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีเพราะพระชนม์มาก ท่านนายกรัฐมนตรีอนุญาโตให้ออก แต่ขอให้ดำรงเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ต่อไปอีกวาระหนึ่ง ได้ทรงรับตำแหน่งนี้จนถึงเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๑๔

ในทางสังคม ได้เคยทรงเป็นนายกสมาคมนักเรียนเก่าอังกฤษ และสมาคมนักเรียนเก่าโรงเรียนราชวิทยาลัย เคยเป็นนายกสโมสรโรตารีกรุงเทพ และเคยเป็นผู้ว่าการภาคโรตารี ๓๓๐ ซึ่งมีเขตกว้างขวาง รวมประเทศไทย ประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และกูดชิงห์ กว้างขวางในระหว่างคนไทยและต่างประเทศ คนโดยมากในโลกนี้รู้จักพระองค์ท่าน เพราะได้ทำชื่อเสียงไว้ที่สหประชาชาติ

ตามพระประวัตินี้ แสดงให้เห็นว่า เสด็จในกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ได้ทรงศึกษาดีเด่นในโรงเรียนราชวิทยาลัย ถึงได้ทุนเล่าเรียนของหลวงเป็นรายวัน ทรงศึกษาดีเด่นที่โรงเรียนประจำ ชื่อ Marlborough ที่ประเทศอังกฤษ ถึงได้รางวัล ทรงศึกษาดีเด่นที่มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด และที่โรงเรียนการทูตที่กรุงปารีส ทรงศึกษาดี ได้รางวัลที่ ๑ เมื่อทรงรับราชการเป็นข้าราชการพลเรือน ก็ทรงราชการได้ดีเด่น ได้บำเหน็จความชอบ ได้เงินเดือนเลื่อนขั้นตั้งแต่ผู้น้อยขึ้นมาเป็นชั้น ๆ ทรงรับตำแหน่งปลัดกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อพระชนมพรรษาได้ ๓๓ พรรษา เป็นราชทูตไทยที่กรุงลอนดอน เมื่อพระชนมพรรษาได้ ๓๕ พรรษา เมื่อทรงรับราชการเป็นข้าราชการการเมืองก็เป็นรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ และทรงเป็นรองนายกรัฐมนตรี เมื่อทรงราชการในสหประชาชาติ ในฐานะที่เป็นผู้แทนประเทศไทย ก็ได้รับเกียรติอย่างสูงถึงเป็นประธานสมัชชาใหญ่ในองค์การสหประชาชาติ ในสมัยประชุมครั้งที่ ๑๑ ซึ่งเป็นเกียรติแก่พระองค์ท่าน เป็นเกียรติแก่รัฐบาล ประเทศไทย และคนไทย

พระยามานวราชเสวี

นิตินาสตร

การลดอาชญากรรมโดยการออกกฎหมายกำหนดแนวทางให้ศาลใช้ดุลพินิจในการ

กำหนดโทษ	๑
ความประสงค์ในการลงโทษ ๔ ประการ	๒
ทฤษฎีในการลงโทษ	๒
๑. ทฤษฎีเด็ดขาด (Absolute Theorie)	๒
๒. ทฤษฎีสัมพัทธ์ (Relative Theorie)	๔
จุดประสงค์ในการลงโทษอีกประการหนึ่ง	๘
สรุป	๑๐
ข้อเท็จจริงที่ศาลจะต้องพิจารณาให้การลงโทษตรงตามจุดประสงค์ของการลงโทษ	๑๒
บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจลงโทษ	๑๔
ร่างประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่น ค.ศ. ๑๙๖๑	๑๘
ประมวลกฎหมายอาญาสวีต ค.ศ. ๑๙๓๘	๑๙
ประมวลกฎหมายอาญาอิตาลี ค.ศ. ๑๙๓๑	๒๐
ประมวลกฎหมายอาญาโปแลนด์ ค.ศ. ๑๙๖๕	๒๐
ประมวลกฎหมายอาญาเกาหลี ค.ศ. ๑๙๕๓	๒๑
ประมวลกฎหมายอาญาบราซิล (ค.ศ. ๑๙๔๒ ตามที่แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. ๑๙๕๑)	๒๒
ประมวลกฎหมายอาญาเซโกสโลวะเกีย (ค.ศ. ๑๙๕๐) ซึ่งเป็นประเทศที่ปกครองระบอบ คอมมิวนิสต์	๒๒
ประมวลกฎหมายอาญาจีน	๒๓
ประมวลกฎหมายอาญาโซเวียตรัสเซีย (ค.ศ. ๑๙๖๐)	๒๔
ข้อเสนอแนะ	๒๘
หนังสือที่ใช้เทียบเคียงในการเขียนบทความ	๒๙

สันติภาพกับองค์การสหประชาชาติ

บทนำ	๑
ทั่วไป	๒
ระบบขององค์การสหประชาชาติ	๔
๑. การรักษาความเป็นระเบียบ	๔
๒. การอำนวยความสะดวก	๑๐
ประชาคมของโลก	๑๕
ท้ายบท	๒๕

การลดอาชญากรรมโดยการออกกฎหมายกำหนดแนวทางให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ

ในปัจจุบันนี้เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า อาชญากรรมในประเทศไทยได้ทวีจำนวนสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ การที่อาชญากรรมเพิ่มขึ้นนี้ ก็มีเสียงเรียกร้องให้ออกกฎหมายเพิ่มโทษความผิดบางความผิดให้หนักขึ้นบ้าง ให้ศาลลงโทษให้หนักขึ้นบ้าง และบางท่านได้เห็นว่า การที่ศาลลดโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดไม่เกินกึ่งหนึ่งในกรณีที่ได้รับสารภาพตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๘๘ นั้น ทำให้บุคคลกล้าทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความผิดอุกฉกรรจ์ เช่นฆ่าคนตาย โดยคิดว่าเมื่อตนถูกจับได้และตนสารภาพต่อศาลเสีย ก็จะต้องรับโทษถึงประหารชีวิต จนถึงกับนายกรัฐมนตรีได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการลดโทษเพราะการรับสารภาพนี้ และต่อมาก็ได้ส่งปัญหานี้ให้สภาวิจัยแห่งชาติและคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาตามลำดับ ในที่สุดสภาวิจัยแห่งชาติได้จัดให้มีการสัมมนาปัญหานี้ โดยความร่วมมือของผู้พิพากษา พนักงานอัยการและพนักงานสอบสวน และผลของการพิจารณาปรากฏว่า จะต้องคงมีประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๘ ไว้ตามเดิม เพราะถ้ายกเลิกมาตรา ๘๘ เสีย เมื่อผู้กระทำความผิดถูกฟ้องก็จะไม่รับสารภาพต่อศาล เพราะจะรับสารภาพหรือไม่รับสารภาพก็ได้รับโทษเท่ากัน ทั้งนี้ จะเป็นการเพิ่มภาระให้ศาลมากขึ้น โดยจะต้องสืบพยานทุกคดี ซึ่งในปัจจุบันนี้ทั้ง ๆ ที่มีการลดโทษเพราะจำเลยรับสารภาพ ก็ยังมีคดีค้างอยู่ที่ศาลยุติธรรมเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นคดีอาญาบางคดีพยานหลักฐานอ่อน ซึ่งถ้าจำเลยไม่รับสารภาพศาลก็จะยกฟ้อง ทำให้ผู้กระทำความผิดหลุดพ้นจากการรับโทษไป ผู้เขียนได้เป็นกรรมการร่วมอยู่ด้วยบางคณะ แต่ผู้เขียนไม่เห็นชอบด้วยกับการพิจารณาปัญหาเรื่องการลดโทษเพราะรับสารภาพดังกล่าวแล้ว เพราะถ้าหากยังไม่มีหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจลงโทษเหมือน ๆ กัน อันเป็นที่รับรองกันทั่วไป การพิจารณาปัญหาดังกล่าวย่อมไม่เกิดประโยชน์ ตัวอย่างเช่น จำเลยลักกระบือ ๑ ตัว ศาลจังหวัดหนึ่งอาจลงโทษจำคุกเพียง ๖ เดือน โดยไม่ลดโทษให้ แต่ศาลอีกจังหวัดหนึ่งอาจลงโทษจำคุก ๓ ปี และลดโทษฐานรับสารภาพกึ่งหนึ่ง คงจำคุก ๑ ปี ๖ เดือน ตามที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า การกระทำความผิดอันเดียวกันโดยผู้กระทำความผิดคนเดียวกัน ผู้กระทำความผิดอาจได้รับโทษหนักเบาแล้วแต่ความเห็นของผู้พิพากษา โดยเหตุนี้ประมวลกฎหมายอาญาสมัยใหม่จึงได้พยายามกำหนดหลักเกณฑ์ให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ จริงอยู่แม้จะมีหลักเกณฑ์ดังกล่าว ศาลต่าง ๆ ก็อาจใช้ดุลพินิจผิดเพี้ยนกันบ้าง แต่โทษที่ลงก็คงจะไม่ห่างไกลกัน เพราะศาลต้องดำเนินตามหลักเกณฑ์อันเดียวกัน

ความจริงในเรื่องดุลพินิจในการกำหนดโทษนี้ไม่ใช่ของใหม่ในประเทศไทย พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ (วัน จามรมาน ภายหลังได้เป็นพระยาในราชทินนามเดิม) ได้เขียนหนังสือข้อหวัข้อเล็กเซอร์ธรรมศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๔๖๖ ก็ได้เขียนเรื่องหลักเกณฑ์ในเรื่องดุลพินิจในการกำหนดโทษไว้ โดยท่านได้กล่าวถึงจุดประสงค์ในการลงโทษเสียก่อน แล้วจึงกล่าวถึงดุลพินิจในการกำหนดโทษ ซึ่งพอจะสรุปคำสอนของท่านได้ โดยแยกกล่าวถึงเรื่องจุดประสงค์ในการลงโทษก่อน แล้วจึงจะได้กล่าวถึงดุลพินิจในการกำหนดโทษต่อไป

ความประสงค์ในการลงโทษ มี ๔ ประการ คือ

(๑) เพื่อเป็นการปราบปรามโจรผู้ร้าย โดยทำโทษผู้กระทำความผิดกฎหมายอาญาให้เป็นอย่าง เป็นเครื่องเตือนใจให้ผู้ร้ายรู้สำนึก

(๒) เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ความผิดเกิดขึ้นอีก โดยกระทำให้ผู้ร้ายไม่สามารถจะกระทำร้ายได้ต่อไป เช่น คำพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิตก็ย่อมทำให้ผู้รับโทษไม่สามารถกระทำความผิดอีกได้

(๓) เพื่อเป็นการตัดสันดานผู้ร้ายให้กลายเป็นคนดี ถ้าเด็กกระทำความผิดแต่ถ้ามีทางตัดสันดานได้ ศาลก็มีอำนาจที่จะไม่ลงโทษเด็กและส่งเด็กไปยังสถานฝึกและอบรมแทนได้ ถ้าผู้ใหญ่กระทำความผิดและเป็นความผิดเล็กน้อย ศาลก็อาจรอการลงโทษได้

(๔) เพื่อชดใช้ความเสียหาย ไม่ใช่แต่ของผู้ถูกอันตรายเท่านั้น แต่เป็นการทำให้เหมาะสมกับความประสงค์และเป็นที่พักใจของสาธารณชนคนทั้งเมือง เมื่อเกิดการปล้นที่ตำบลใด คนทั้งหลายรู้สึกหวาดหวั่นและเคืองแค้น กฎหมายยอมทำโทษผู้ร้ายที่ใช้กิริยาบังอาจเช่นนี้โดยวิธิวางโทษหนักกว่าผู้ร้ายสามัญ เพื่อชดใช้ความเสียหายบรรเทาความเคืองแค้น พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ได้เห็นว่า “แม้เราจะลงโทษผู้ร้าย เพราะเหตุว่ากฎหมายบัญญัติให้มีโทษเท่านั้น มิได้ระลึกถึงการร้ายนั้นได้ทำให้ราษฎรได้รับความเดือดร้อนและแค้นเคืองสาหัส ในไม่ช้ากฎหมายนั้นก็จะเป็นเครื่องมืออันไม่มีฤทธิ์” (ดูหัวข้อเล็กเซอร์ธรรมศาสตร์ หน้า ๒๓๔ ถึง ๒๓๕)

ต่อไปนี้จะได้พิจารณาว่า ในปัจจุบันนี้ได้มีความคิดเห็นหรือจุดประสงค์ของการลงโทษอย่างไรบ้าง ซึ่งพอจะแยกทฤษฎีออกได้เป็น ๒ ทฤษฎีดังต่อไปนี้ กล่าวคือ (๑) ทฤษฎีเด็ดขาด (Absolute Theorie) (๒) ทฤษฎีสัมพัทธ์ (Relative Theorie) ดังจะได้อธิบายตามลำดับ

๑. ทฤษฎีเด็ดขาด (Absolute Theorie) ได้ถือว่า เหตุและความมุ่งหมายของโทษอาญาอยู่ที่การตอบแทนแก้แค้น (Vergeltung) กล่าวคือ โดยการลงโทษผู้กระทำความผิด

ผู้กระทำความผิดย่อมได้รับความยุติธรรมสำหรับการกระทำของตน ตามทฤษฎีเด็ดขาดนี้ การลงโทษอาญาถือเป็นอิสระจากการพิจารณาถึงความมุ่งหมายของการลงโทษ เพราะโทษอาญาเป็นการทำความเจ็บปวดหรือความเสียหายให้แก่ผู้กระทำผิด เป็นการตอบแทนการละเมิดกฎหมายโดยความชั่วของเขา ทฤษฎีเด็ดขาดนี้เนื่องมาจากความคิด ๓ ประการ คือ (๑) การรับรองกันทั่วไปว่า รัฐเป็นผู้ปกป้องรักษาความยุติธรรม (๒) ความคิดในทางศีลธรรมที่ว่าบุคคลย่อมสามารถตกลงใจของตนเองได้ว่าจะกระทำหรือไม่กระทำการใด ๆ และ (๓) รัฐย่อมมีหน้าที่จำกัดอยู่แต่เพียงคุ้มครองเสรีภาพของเอกชน ทฤษฎีเด็ดขาดนี้ได้มีมานานแล้ว และบางท่านก็เรียกว่าทฤษฎีแห่งความยุติธรรม (Gerechtigkeits Theorie) หรือทฤษฎีตอบแทนแก้แค้น (Vergeltungs Theorie) นักปราชญ์เยอรมันชื่อคานท์ (Kant) ได้เห็นว่า การลงโทษหมายถึงการตอบแทนแก้แค้นความชั่ว โทษที่ผู้พิพากษาจะลงแก้จำเลยนั้นนำไปใช้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสิ่งดีอื่น ๆ มิได้ ไม่ว่าจะนำไปเพื่อผู้กระทำความผิดเองหรือเพื่อชุมชน และเมื่อมีความผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องมีการลงโทษเสมอไป แม้ว่าชนในชุมชนนั้นจะเลิกชุมชนนั้นเสีย กำนันที่ยกตัวอย่างเช่นฝูงชนในเกาะทุกคนจะสละเกาะนั้นเพื่อแยกย้ายกันไปอยู่ที่อื่น แม้กระนั้นก็ต้องประหารชีวิตผู้ร้ายที่ฆ่าคนตายคนสุดท้ายที่อยู่ในเกาะนั้นเสียก่อน เพื่อคนทุกคนจะได้ทราบว่าการกระทำของตนมีค่าเพียงใด ต่อมาก็มีนักปราชญ์เยอรมันอีกผู้หนึ่งชื่อว่า เฮเกิล (Hegel) ซึ่งให้เหตุผลว่า ระเบียบแห่งกฎหมายย่อมเป็นเจตจำนงทั่วไป ส่วนเจตจำนงของผู้กระทำความผิดเป็นเจตจำนงพิเศษ ซึ่งแสดงออกมาโดยการกระทำผิดกฎหมาย และการกระทำผิดกฎหมายนี้ย่อมจะต้องได้รับการปฏิเสธโดยการลงโทษ ฉะนั้นการลงโทษจึงเป็นความจำเป็น หรือจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ การกระทำความผิดอาญาเป็นการปฏิเสธกฎหมาย จึงต้องทำให้หมดไปโดยการลงโทษอาญา ซึ่งเป็นปฏิเสธการกระทำผิดกฎหมาย ทฤษฎีเด็ดขาดนี้เองยังแยกออกเป็นทฤษฎีใช้บาป (Suehn Theorie) ซึ่งถือว่าการลงโทษเป็นการให้ผู้กระทำผิดเป็นผู้บริสุทธิ์ขึ้น เป็นกรณีที่ชุมชนให้โอกาสผู้กระทำความผิดเองที่จะลบบรอยมลทินในทางจารีตประเพณีให้หมดไป นอกจากนี้ก็ยังมีบุคคลที่นับถือคริสต์ศาสนาที่ถือว่าระเบียบของโลกนี้เป็นส่วนหนึ่งของระเบียบที่พระเจ้าสร้างขึ้น ฉะนั้น การลงโทษจึงเป็นการทำให้กลับคืนไปสู่ฐานะเดิมแห่งระเบียบที่พระเจ้าสร้างขึ้นในโลกนี้ กล่าวโดยสรุปก็คือ การลงโทษเป็นการทดแทนชดเชยความชั่ว (Schuld) ของผู้กระทำ เป็นการใช้บาปสำหรับความผิดที่กระทำไปแล้ว และโดยเหตุนี้จึงต้องลงโทษผู้กระทำผิดด้วยโทษที่ยุติธรรม

เราอาจวิจารณ์ทฤษฎีเด็ดขาดได้ว่า ไม่ใช่หน้าที่ของรัฐที่จะเป็นผู้รักษารวมเนียมประเพณีหรือศีลธรรมไว้อย่างเด็ดขาด และรัฐก็ไม่มีจุดประสงค์และมีอำนาจสำหรับการ

รักษารวมเนียบประเพณีหรือศีลธรรมด้วย การที่รัฐใช้อำนาจของรัฐโดยลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นก็เพื่อนมนุษย์จะได้อยู่ร่วมกันโดยสันติสุขเท่านั้น ฉะนั้น การลงโทษจึงควรกระทำต่อเมื่อเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้สำหรับการคุ้มครองชุมชนเท่านั้น

๒. ทฤษฎีสัมพัทธ์ (Relative Theorie) ถือว่าการลงโทษอาญาต้องไม่ใช่การทำให้ไป เพราะว่ามีความผิดจึงต้องลงโทษ และการลงโทษก็มีใช่เป็นไปเพื่อรักษาความยุติธรรมในโลกนี้ดังที่ผู้นิยมทฤษฎีเด็ดขาดมีความคิดเห็น แต่จะต้องลงโทษให้สมจุดประสงค์บางอย่างบางอย่างซึ่งรัฐมุ่งบรรลุถึง ทฤษฎีสัมพัทธ์นี้แยกออกได้เป็น ๓ ทฤษฎี กล่าวคือ (๑) ทฤษฎีป้องกันทั่วไป (general preventive Theorie) (๒) ทฤษฎีป้องกันพิเศษ (spezial preventive Theorie) และ (๓) ทฤษฎีผสม (vereinigungs Theorie) ดังจะได้อธิบายโดยลำดับ

ในข้อ (๑) **ทฤษฎีป้องกันทั่วไป** นั้น หมายความว่า จุดประสงค์ของการลงโทษก็คือการทำให้คนทั่วไปหวาดกลัวต่อการกระทำความผิด เช่นเดียวกัน ผู้นิยมทฤษฎีนี้ได้เห็นว่า การป้องกันทั่วไปจะต้องเริ่มต้นด้วยการกำหนดโทษ โทษซึ่งจะเป็นการบังคับในทางจิตใจ ผู้ที่คิดจะกระทำผิดให้เลิกความคิดนั้นเสีย แต่เมื่อยังมีผู้กระทำความผิดขึ้นก็ต้องลงโทษเพื่อมิให้บุคคลอื่นกล้ากระทำความผิดเช่นเดียวกันนั้นอีก ในประเทศไทยเราก็มองมีความเห็นในทำนองเดียวกันนี้ กล่าวคือ ถ้ามีความผิดอาญาเกิดขึ้น ซึ่งชุมชนเห็นว่าเป็นความผิดที่ร้ายแรง เช่น หลอกหลวงหญิงมาบังคับให้เป็นหญิงโสเภณี ก็มีเสียงเรียกร้องให้เพิ่มโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นให้สูงขึ้น และในปัจจุบันนี้ก็มียุทธวิธีที่ไม่พอใจในกรณีที่ผู้กระทำความผิดฐานฆ่าคนตายไม่ได้ถูกลงโทษประหารชีวิต เพราะศาลลดโทษฐานรับสารภาพให้กึ่งหนึ่ง

ทฤษฎีการป้องกันทั่วไป นี้ เราอาจวิจารณ์ได้ดังนี้ (๑) สมมุติว่าเรายอมรับว่าทฤษฎีการป้องกันทั่วไปเป็นทฤษฎีที่ถูกต้อง แต่ศาลจะมีทางทราบได้อย่างไรว่า ลงโทษผู้กระทำความผิดมากน้อยเพียงใดจึงจะทำให้ผู้ที่คิดจะกระทำความผิดอย่างเดียวกันระงับยับยั้งจิตใจของตนเสีย ไม่กล้ากระทำความผิดนั้นอีก อันที่จริงก็มีผู้กระทำความผิดฐานฆ่าคนตายได้ถูกประหารชีวิตตามคำพิพากษาของศาลเป็นจำนวนมาก แต่ก็ยังมีผู้กระทำความผิดฐานฆ่าคนตายอยู่ เช่น กระทำไปเพราะคิดว่าทางฝ่ายปราบปรามจะไม่มีพยานหลักฐานเอาผิดได้บ้าง หรือแม้จะรู้ถึงสมรรถภาพของฝ่ายปราบปรามแต่ก็ได้กระทำไปเพราะไม่สามารถเห็นยวรงค์ใจไม่ให้กระทำความผิดได้บ้าง ฯลฯ (๒) ทฤษฎีการป้องกันทั่วไปจะส่งผลก็ต่อเมื่อสื่อมวลชนได้ติดตามและแจ้งให้ประชาชนทราบถึงการกระทำความผิด การจับกุม การพิจารณา ตลอดจนคำพิพากษาของศาล แต่โดยปรกติสื่อมวลชนย่อมแจ้งข่าวเฉพาะอาชญากรรมที่ประชาชนสนใจ และแจ้งข่าวจนถึงการจับกุม มีน้อยรายเต็มที่ที่สื่อมวลชนจะได้ติดตาม

ตามข่าวจนถึงการพิพากษาของศาล ในประเทศไทยได้เคยมีการนำเอาผู้กระทำผิดฐานปล้นทรัพย์และฆ่าเจ้าทรัพย์ตาย ไปประหารชีวิตที่ตลาด เพื่อให้ประชาชนรู้สึกหวาดกลัว ไม่กล้ากระทำการปล้นทรัพย์อย่างอกอาจเช่นนั้นอีก แต่ก็ไม่ได้ผลเพราะยังมี การปล้นทรัพย์ รายใหญ่ ๆ อยู่เสมอ (๓) แต่ผลที่ไม่สมควรใช้ทฤษฎีป้องกันทั่วไปโดยไม่มีข้อจำกัดก็คือ ผู้ที่กระทำความผิดควรจะได้รับโทษมากน้อยตามความชั่วของเขา ถ้าเราจะลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อเป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่น หรือเพื่อยับยั้งมิให้ผู้อื่นกระทำความผิดอย่างเดียวกัน ก็เท่ากับใช้มนุษย์เป็นเครื่องมือในการกำราบปราบปรามอาชญากรรมที่จะบังเกิดขึ้นในภายหน้า ซึ่งเป็นการผิดหลักมนุษยธรรม ข้อควรสังเกตมีว่าหนังสือหัวข้อเล็กเซอร์ธรรมศาสตร์ของพระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ ก็ตรงกับทฤษฎีป้องกันทั่วไป โดยท่านผู้เขียนเห็นว่า การลงโทษเป็นการปราบปรามโจรผู้ร้ายมิให้เป็นตัวอย่าง

ในข้อ(๒) ทฤษฎีป้องกันพิเศษ มีความมุ่งหมายที่จะป้องกันผู้กระทำความผิดนั้นเองไม่ให้กระทำความผิดขึ้นอีก ผู้ที่ก่อตั้งทฤษฎีนี้ได้แก่นักกฎหมายอาญาเยอรมัน ชื่อ ฟรันซ์ ฟอน ลิสต์ (Franz von Liiszt) ซึ่งได้ถือว่าการลงโทษควรจะเป็นโอกาสที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดนั้นเองไม่กระทำความผิดในเวลาภายหลัง ทั้งนี้โดยฟอนลิสต์ได้แยกประเภทผู้กระทำความผิดออกไป กล่าวคือ (๑) ผู้กระทำความผิดโดยโอกาสถึงโทษให้หวาดกลัวจะได้ไม่ทำผิดอีก ตัวอย่าง เช่นสาวใช้ไม่เคยเป็นผู้กระทำความผิดมาก่อน แต่เห็นนายจ้างล้มแหวนเพชรไว้ อยากได้ก็ลักแหวนเพชรนั้นมา ผู้กระทำความผิดโดยโอกาสเช่นสาวใช้เช่นนี้จะลงโทษ (หรือรอการลงโทษ) เพื่อให้หวาดกลัวก็เป็นการสมควร (๒) ผู้ที่กระทำความผิดหลายครั้ง หรือผู้กระทำความผิดติดนิสัยแต่ยังไม่สามารถกลับตัวได้ ก็ควรจะลงโทษให้กลับตัว เช่นกำหนดเวลาโทษจำคุกให้มีระยะเวลาที่จะได้มีการอบรมในทางอาชีพและในทางจิตใจ เพื่อให้กลับเข้าสู่สังคมดุจเดิมในฐานะเป็นพลเมืองดี (๓) ผู้ที่กระทำความผิดหลายครั้งหรือผู้กระทำความผิดติดนิสัยที่ไม่มีทางกลับตัวได้ ก็ควรจะถูกลงโทษไปในทางที่จะกลับมาก่อทำความผิดไม่ได้อีก เช่น การลงโทษจำคุกโดยไม่มีกำหนดเวลา เช่นจำคุกตลอดชีวิต เป็นต้น

ทฤษฎีป้องกันพิเศษ ถือว่าการลงโทษต้องมีจุดประสงค์ในการป้องกันผู้กระทำความผิดเองไม่ให้กระทำความผิดขึ้นอีกในเวลาภายหลังนั้น มีทางวิจารณ์ได้ดังนี้ (๑) ถ้าจะให้ทฤษฎีป้องกันพิเศษเป็นผลแล้ว จะต้องใช้มาตรการอันเป็นการรักษาเชี่ยวชาญในสถานราชทัณฑ์ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดกลับตนเป็นคนดีอย่างเดิมแทนการลงโทษอาญา กล่าวคือจะลงโทษจำคุกน้อยหรือมากเพียงใดก็แล้วแต่ผู้กระทำความผิดนั้นเอง ต้องการเวลาสำหรับกลับตนเป็นคนดี ทั้งนี้โดยไม่ต้องคำนึงถึงสภาพและความหนักเบาแห่งการกระทำความผิดเหมือนเช่นคนเป็นโรคก็ไม่ต้องคำนึงว่าโรคภัยไข้เจ็บนั้น ในทางศีลธรรมควรรังเกียจอย่างไร

เมื่อมีโรคขึ้นก็ต้องรักษาให้หาย และถ้าใช้ทฤษฎีป้องกันพิเศษโดยเคร่งครัดโดยไม่ได้คำนึงว่าชุมชนทั่วไปมีความต้องการให้ลงโทษการกระทำผิดนั้นเพียงใด ก็จะเกิดความรู้สึกไม่ยุติธรรมขึ้น เช่น ผู้กระทำความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา แต่เป็นผู้กระทำผิดครั้งแรก และเป็นผู้กระทำความผิดโดยโอกาส ทั้งปรากฏว่าแม้จะลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดเล็กน้อยเท่าที่จะลงได้ตามกฎหมาย ก็จะไม่ลบล้างใจไม่กล้ากระทำความผิดขึ้นอีก จะเห็นได้ว่าการที่ศาลจะลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดเล็กน้อย เพราะเป็นระยะเวลาที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดกลับตน ย่อมจะก่อให้เกิดประชาชนรู้สึกว่าเป็นการลงโทษที่ไม่ยุติธรรม กรอบครวัของผู้กระทำความผิดอาจแก่แก่นผู้กระทำผิดเสียเอง และโดยนัยเช่นเดียวกัน ผู้ที่กระทำความผิดแต่ได้หลบหนีไป ในระหว่างนั้นได้ประพฤติตนเป็นคนดีตลอดมา ต่อมาอีกหลายปีผู้กระทำความผิดนั้นจึงถูกจับได้ จะเห็นได้ว่าความจำเป็นที่จะลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดดังกล่าว ในแง่ทฤษฎีป้องกันพิเศษไม่มี ส่วนผู้กระทำความผิดหลายครั้งหรือผู้กระทำความผิดติดนิสัยนั้นแม้จะกระทำความผิดขึ้นใหม่อันเป็นความผิดเล็กน้อย แต่ในแง่เยียวยารักษาตามทฤษฎีป้องกันพิเศษก็ต้องจำคุกผู้กระทำความผิดดังกล่าวด้วยโทษหนัก ซึ่งไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด (๒) ยังเป็นปัญหาว่าการอบรมสั่งสอนผู้กระทำความผิดในสถานราชทัณฑ์เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้กลับคืนมาสู่สังคมเดิมนั้นจะมีผลหรือไม่ และได้มีผู้แสดงความเห็นว่าการที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้กลับคืนมาสู่ฐานะเดิมนั้นควรจะยกเลิกโทษนี้เสียทีเดียว โดยใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้กระทำผิดกลับตนแทน ในหนังสือหัวข้อเด็กเซอร์ของพระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ก็ได้มีข้อความตรงกับทฤษฎีป้องกันพิเศษ โดยท่านได้กล่าวว่า ความมุ่งหมายของการลงโทษเป็นการป้องกันมิให้ความผิดเกิดขึ้นอีก โดยกระทำให้ผู้ร้ายไม่สามารถกระทำร้ายได้ต่อไป เช่นคำพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิตย่อมทำให้ผู้รับโทษไม่สามารถกระทำความผิดขึ้นอีกได้ นอกจากนี้ท่านยังเห็นว่า การลงโทษควรจะเป็นไปเพื่อตัดต้นตอผู้กระทำความผิดให้กลายเป็นคนดี เช่น ส่งเด็กไปยังสถานฝึกและอบรม และรอกการลงโทษผู้กระทำความผิด เป็นต้น

ในประเทศฝรั่งเศสและอิตาลี ทฤษฎีป้องกันพิเศษนี้ได้มาในรูปการป้องกันสังคม (défence sociale) ซึ่งหมายถึงจะต้องลงโทษผู้กระทำความผิดไปในทางที่จะป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากการกระทำของผู้ที่ได้กระทำความผิดมาแล้ว

ในข้อ (๓) ทฤษฎีผสม (vereinigungs Theorie) เราได้พิจารณาทฤษฎีเด็ดขาดและทฤษฎีสัมผัสต์มาแล้ว สำหรับทฤษฎีสัมผัสต์นั้นยังแยกออกเป็น ๒ ทฤษฎี กล่าวคือ ทฤษฎีป้องกันทั่วไป ซึ่งหมายความว่า การลงโทษต้องเป็นไปเพื่อให้บุคคลทั่วไปไม่กระทำความผิด และ ทฤษฎีป้องกันพิเศษ ซึ่งหมายความว่า การลงโทษต้องเป็นไปเพื่อไม่ให้บุคคลนั้น

เองกระทำความผิดขึ้นอีก เราจะเห็นได้ว่าการที่จะใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งแต่เพียงทฤษฎีเดียวย่อมไม่ได้รับผลอันเป็นที่พอใจ จึงได้มีผู้คิดค้นทฤษฎีที่ ๓ ที่เรียกว่า ทฤษฎีผสม (Vereinigung Theorie) ขึ้น ซึ่งเป็นการพยายามที่จะนำเอาทฤษฎีเด็ดขาด และทฤษฎีสัมผัสสมาผสมกัน ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าเอาหลักเกณฑ์ที่ขัดแย้งกันมารวมกัน แต่หมายความว่าให้นำเอาทฤษฎีทั้งสองนี้มาพิจารณาในแง่ปฏิบัติ กล่าวคือ พิจารณาทั้งในแง่บุคคลที่เกี่ยวข้องและสิ่งแวดล้อม เป็นการพิจารณาอำนาจหน้าที่ของโทษเป็นส่วนรวม ทั้งนี้โดยเอาจุดประสงค์ของโทษมาซึ่งนำหน้ากันว่าควรจะทำให้การลงโทษเป็นไปเพื่อจุดประสงค์อันใด กล่าวคือ ในกรณีที่จะจุดประสงค์ขัดแย้งกัน ควรจะใช้ทฤษฎีเด็ดขาดหรือทฤษฎีสัมผัสสมาซึ่งจะเหมาะสมมากที่สุด เช่น โดยการใช้หลักการตอบแทนแก่แก่นที่ยุติธรรมและหลักการป้องกันทั่วไป ก็จะลงโทษผู้กระทำความผิดให้หนักเกินความชั่วของเขามิได้ การลงโทษเพื่อตอบแทนแก่แก่นจึงมิได้เป็นไปเพื่อให้มีการลงโทษเพราะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นอย่างเดียว แต่การลงโทษยังเป็นการทำให้ผู้กระทำผิดคืนดีกับสังคมอย่างเดิม ทั้งการลงโทษก็ควรจะมีผลทำให้ผู้กระทำความผิดกลับคืนเข้าสู่สังคมอย่างเดิมด้วย แต่จะลงโทษผู้กระทำความผิดไม่ว่าเพื่อประโยชน์ของการป้องกันทั่วไปหรือเพื่อประโยชน์ของการป้องกันพิเศษจนเกินกว่าความชั่วของผู้กระทำผิดมิได้ ทั้งนี้แสดงว่าทฤษฎีผสมนี้ได้นำความคิดที่ว่าจะต้องลงโทษให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ของการลงโทษต่าง ๆ โดยพิจารณาเฉลี่ยกันไป ไม่นักไปทางทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งแต่ทฤษฎีเดียว การลงโทษผู้กระทำผิด บางคนอาจกระทำโดยคำนึงถึงทฤษฎีหนึ่งมากแต่คำนึงถึงอีกทฤษฎีหนึ่งน้อยตามความเหมาะสม ข้อสำคัญก็คือ กำหนดโทษสูงสุดจะไม่เกินขีดแห่งความชั่วของผู้กระทำ ทั้งนี้เพราะไม่ยุติธรรมที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาเป็นเครื่องมือในการกำราบปราบปรามอาชญากรรม

เราอาจวิจารณ์ทฤษฎีผสมนี้ได้ว่าเป็นทฤษฎีที่ถูกต้อง เพราะทำให้การลงโทษเป็นประโยชน์มากที่สุด เป็นแต่ยังมีจุดประสงค์ของการลงโทษอย่างอื่นอันเป็นจุดประสงค์ข้างเคียงอีก ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปตามลำดับ กล่าวคือ

(๑) การลงโทษเพื่อให้เป็นที่พอใจแก่ผู้เสียหาย (Genugtung fuer den Verletzten) ผู้เสียหายหรือครอบครัวของผู้เสียหายย่อมมีปฏิกิริยาต่อการกระทำความผิด และถ้าหากลงโทษน้อยเกินไปก็ย่อมจะหมดความไว้วางใจในความคุ้มครองของกฎหมาย จริงอยู่ไม่ใช่หน้าที่ของรัฐที่จะคำนึงว่าเอกชนจะมีจิตใจแก่แก่นผู้กระทำความผิดหรือไม่ แต่ถึงกระนั้นการลงโทษก็ควรจะทำให้เป็นที่พอใจแก่ผู้เสียหายหรือครอบครัว แต่ต้องไม่เกินขีดแห่งความชั่วของผู้กระทำ ในเรื่องนี้หัวข้อเล็กเชอร์ธรรมศาสตร์ของพระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ก็ได้กล่าวถึงเรื่องทำนองนี้ไว้โดยท่านได้กล่าวว่า การลงโทษต้องกระทำเพื่อชดใช้ความ

เสียหายไม่ใช่แต่ของผู้ถูกอันตรายเท่านั้น แต่เป็นการทำให้เหมาะกับความประสงค์และเป็นที่พอใจของสาธารณชนคนทั้งเมืองด้วย เราารู้แล้วว่าความผิดทางอาญาเป็นความผิดซึ่งฝูงชนได้รับความเสียหายด้วยการปล้นสะดมหรือการร้ายได้เกิดชุกชุมในตำบลใด คนทั้งหลายรู้สึกหวาดหวั่นและแค้นเคือง กฎหมายย่อมทำโทษผู้ร้ายที่ใช้กิริยาบังอาจเช่นนั้นโดยวิธีวางลงโทษหนักกว่าผู้ร้ายสามัญเพื่อขจัดให้ความเสียหาย บรรเทาความแค้นเคือง ซึ่งมีอยู่ในจิตใจของราษฎรทุกคน

๒. จุดประสงค์ในการลงโทษอีกประการหนึ่งก็คือ เป็นการชดเชยความไว้วางใจในกฎหมายของประชาชนที่ถูกกระทบกระเทือนโดยการกระทำผิด ทั้งนี้ เพราะประชาชนย่อมจะไว้วางใจได้ว่า เมื่อมีระเบียบแห่งกฎหมายแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมจะต้องเป็นไปตามกฎหมาย และเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ประชาชนก็เกิดมีความหวาดกลัวว่ามิวันใดก็วันหนึ่งตนเองก็อาจเป็นผู้ถูกประทุษร้ายโดยการกระทำความผิดอย่างเดียวกันได้บ้าง การกระทำความผิดจึงทำให้ความไว้วางใจในกฎหมายของประชาชนถูกกระทบกระเทือน โดยเหตุนี้จึงได้มีการเรียกร้องให้ลงโทษเพื่อเป็นการปราบปรามอาชญากรรม เพื่อให้ประชาชนมีความสงบและทำให้ความไว้วางใจในระเบียบแห่งกฎหมายของประชาชนกลับคืนมา ทั้งนี้เป็นอิสระต่างหากจากทฤษฎีป้องกันทั่วไปซึ่งมุ่งหมายจะให้การลงโทษเป็นการป้องกันบุคคลทั่ว ๆ ไปมิให้กระทำความผิดอย่างเดียวกันขึ้นอีก นักกฎหมายหลายท่านได้มีความเห็นว่า ศาลไม่อาจเดิวันไม่คำนึงถึงความต้องการของประชาชนที่จะตอบแทนแก่กันได้ เพราะกฎหมายนั้นจะต้องไม่ห่างไกลจากความรู้สึกนึกคิดของประชาชนที่ว่าอะไรถูกอะไรผิด นักกฎหมายดังกล่าวถือว่า การลงโทษเพื่อจุดประสงค์ดังกล่าวจะถือว่าไม่ยุติธรรมต่อผู้กระทำความผิดไม่ได้ ผู้ใดที่มีชีวิตอยู่ในชุมชนมนุษย์ใด ก็ต้องยอมรับสิ่งที่ดีมีอยู่ในด้านวัฒนธรรมและในด้านจิตใจของชุมชนมนุษย์นั้น และเมื่อผู้กระทำความผิดเองทำให้ประชาชนรู้สึกอยากแก้แค้น ผู้กระทำความผิดก็ควรจะต้องรับโทษให้เป็นที่พอใจของชุมชนมนุษย์ด้วย ในประเทศไทยความรู้สึกเช่นนี้ก็มีอยู่เสมอ เช่น ตามข่าวหนังสือพิมพ์ได้นำมาเผยแพร่เมื่อเร็ว ๆ นี้ ที่นักศึกษาระดับมัธยมศึกษาหญิงที่กลับจากการศึกษารอบค้ำ ได้ถูกชายหลายคนจูดคร่าไปข่มขืนกระทำชำเราแล้วถูกฆ่าเพราะนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้น ผู้ที่มีบุตรหลานเป็นหญิงที่ศึกษารอบค้ำย่อมเกรงภัยอย่างเดียวกันจะเกิดแก่บุตรหลานของตน ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจในกฎหมาย และมีความประสงค์ที่จะให้มีการลงโทษผู้กระทำความผิดดังกล่าวให้หนัก อย่างไรก็ดี จุดประสงค์ของกฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษดังกล่าวนี้ก็ยังมิเห็นนักกฎหมายอีกหลายคนไม่เห็นด้วย โดยเขาเห็นว่า การที่จะลงโทษเพื่อระงับหรือบรรเทาความแค้นเคืองของผู้เสียหายเองนั้นก็ชอบอยู่ แต่ถึงจะลงโทษผู้กระทำความผิดโดยคำนึงถึง

ประชาชนทั่ว ๆ ไปซึ่งเรียกร้องให้ลงโทษหนักมากเกินไปนั้น ย่อมจะไม่ยุติธรรมอย่างร้ายแรงสำหรับผู้กระทำความผิด

๓. จุดประสงค์ของการลงโทษอีกประการหนึ่งก็คือ จะต้องไม่ลงโทษให้เป็นภาระแก่ผู้กระทำความผิดจนเกินสมควร ทั้งนี้เป็นการนำหลักเกณฑ์สัดส่วนมาใช้ โดยจะลงโทษผู้กระทำความผิดให้น้อยที่สุดเท่าที่การลงโทษนั้น ๆ จะทำให้บรรลุจุดประสงค์ของการลงโทษได้ ทั้งนี้คือควรจะลงโทษเท่าที่จำเป็นเท่านั้น อย่าให้หนักจนเกินสัดส่วนไป เช่นผู้กระทำความผิดฐานลักทรัพย์ธรรมดาซึ่งมีโทษจำคุกอย่างสูง ๓ ปี แต่ทรัพย์สินที่ลักมีราคาเล็กน้อยเมื่อพิสูจน์ความชั่วของผู้กระทำแล้ว แม้ศาลจะลงโทษจำคุกเพียง ๕ เดือนก็พอที่จะทำให้กลับตนเป็นคนดีหรือขาดกลัวได้ ศาลก็ไม่ควรจะลงโทษจำคุกถึง ๓ ปี เพื่อว่าในระหว่างเวลานั้นผู้กระทำความผิดจะได้ไม่กระทำความผิดฐานลักทรัพย์ขึ้นอีก

๔. จุดประสงค์ของการลงโทษอีกประการหนึ่งก็คือ จะต้องหลีกเลี่ยงเพื่อมิให้บุคคลภายนอกเสียหาย การลงโทษไม่ว่าโทษจำคุกหรือโทษปรับอาจกระทบกระเทือนครอบครัวของผู้กระทำความผิด ในเมื่อผู้กระทำความผิดเองเป็นผู้มีหน้าที่หาเลี้ยงสมาชิกแห่งครอบครัวนั้น และการลงโทษอาจทำให้สมาชิกในครอบครัวซึ่งต้องพึ่งผู้กระทำความผิดได้รับความยากลำบาก สำหรับจุดประสงค์ในการลงโทษข้อนี้ได้มีนักกฎหมายหลายท่านไม่เห็นพ้องด้วย เพราะการลงโทษย่อมจะต้องกระทบกระเทือนสมาชิกในครอบครัวของผู้ต้องโทษไม่มากก็น้อย และความยากลำบากของสมาชิกในครอบครัวไม่เกี่ยวกับความชั่วของผู้กระทำ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า ถ้าในการลงโทษศาลจะได้ระลึกรั้งความยากลำบากของสมาชิกครอบครัวของผู้ถูกลงโทษพร้อมกับคำนึงถึงจุดประสงค์ของการลงโทษอื่น ๆ ด้วย ก็จะเป็นการสมควร

๕. จุดประสงค์ของการลงโทษอีกประการหนึ่งก็คือ การหลีกเลี่ยงไม่ให้เสียค่าใช้จ่ายในการพิจารณาและลงโทษในคดีอาญาให้มากเกินไป ค่าใช้จ่ายนี้ได้แก่การเสาะแสวงหาข้อเท็จจริงบางประการ เป็นต้นว่าการสืบเสาะบุคลิกภาพของผู้กระทำความผิดเพื่อจะได้วางโทษให้เหมาะสม เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ ย่อมไม่ควรที่จะเสียค่าใช้จ่ายในการพิจารณาและการลงโทษให้มากนัก เช่นผู้กระทำความผิดฐานประทุษร้ายต่อร่างกายเล็กน้อย ถ้าจะถึงการขอให้มีการแสดงความคิดเห็นในทางจิตวิทยาหรือในทางจิตแพทย์เพื่อพิจารณาว่าผู้กระทำความผิดอาจกระทำขึ้นอีกหรือไม่ย่อมเป็นการเกินสมควรไป ผู้พิพากษาควรจะต้องถือว่าผู้กระทำความผิดดังกล่าวจะไม่กระทำความผิดซ้ำอีก ทั้งนี้โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาความเห็นของนักจิตวิทยา หรือจิตแพทย์เกี่ยวกับผู้กระทำความผิด

แต่ถ้าเป็นความผิดอาญาที่มีโทษร้ายแรง ก็เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะสืบสวน

บุคลิกภาพของผู้กระทำความผิด เพื่อศาลจะได้ลงโทษผู้กระทำความผิดให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ของการลงโทษต่อไป ดังจะเห็นได้จากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา ๘๑ วรรค ๖ ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้พิพากษาซึ่งทำการสอบสวนจะต้องดำเนินการ หรือจัดให้ดำเนินการสอบสวนบุคลิกภาพของจำเลยตลอดจนฐานะในทางการเงินในทางครอบครัว และทางสังคม โดยนายตำรวจสอบสวนตามบทบัญญัติวรรค ๔ หรือโดยบุคคลใด ๆ ซึ่งได้รับอำนาจจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่เป็นการผิดมิซเมโท (misdemeanor) การสอบสวนดังกล่าวเป็นแต่เพียงอนุญาตให้กระทำได้” ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสฉบับนี้เป็นกฎหมายสมัยใหม่ เพราะเพิ่งบัญญัติใช้เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๕๗ นี้เอง เมื่อครั้งผู้เขียนได้ไปงานการศาลยุติธรรมฝรั่งเศส ข้าราชการในกระทรวงยุติธรรมฝรั่งเศสผู้หนึ่ง ได้ชี้แจงต่อผู้เขียนว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสฉบับนี้ของใหม่ที่น่าสนใจ โดยได้แยกการสอบสวนออกเป็น ๒ ส่วน คือ สอบสวนว่าด้วยการกระทำเกิดขึ้นหรือไม่ส่วนหนึ่ง และสอบสวนบุคลิกภาพของผู้กระทำความผิดอีกส่วนหนึ่ง แต่การสอบสวนบุคลิกภาพของผู้กระทำความผิดสำหรับความผิดอาญามิซเมโท กฎหมายไม่บังคับให้ต้องสอบสวน เป็นแต่เพียงอนุญาตให้กระทำได้ ทั้งนี้ก็เนื่องจากความคิดที่ว่า ความผิดอาญาเล็กน้อย ๆ นั้น ไม่ควรต้องสอบสวนบุคลิกภาพของผู้กระทำความผิดเสมอไป ในเรื่องนี้คณะกรรมการกฤษฎีกาก็ได้มีความเห็นว่าควรจะยกเลิกมาตรา ๘๘ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ที่ให้อำนาจศาลลดโทษไม่เกินกึ่งหนึ่งของโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด ในเมื่อผู้กระทำความผิดให้ความรู้แก่ศาลอันเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา เพราะถ้ายกเลิกเสียแล้ว ผู้กระทำความผิดส่วนมากจะไม่รับสารภาพต่อศาล จะทำให้ต้องเพิ่มการพิจารณาคดี เพิ่มจำนวนผู้พิพากษา เพิ่มจำนวนพนักงานอัยการ เพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนขึ้นอีกมากมายหลายเท่า ซึ่งจะเป็นเหตุให้หมดเปลืองงบประมาณแผ่นดินไม่ใช่น้อย

สรุป

จุดประสงค์ในการลงโทษเท่าที่กล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ดังนี้

เป็นการสมควรที่จะใช้ทฤษฎีผสม คือ เอาทฤษฎีเด็ดขาด ซึ่งถือว่าการลงโทษเป็นการตอบแทนแก่แก่นการกระทำผิด กับทฤษฎีสัมผัสที่ถือว่าการลงโทษต้องให้สมกับจุดประสงค์ซึ่งอาจเป็นจุดประสงค์ที่จะให้บุคคลทั่ว ๆ ไปไม่กล้ากระทำความผิด (ทฤษฎีป้องกันทั่วไป) หรือจุดประสงค์ที่จะให้ผู้กระทำความผิดนั้นเองไม่กระทำความผิดอีก โดยให้กลับตนเป็นคนดีกลับคืนสู่สังคมดุจเดิม (ทฤษฎีป้องกันพิเศษ) นอกจากทฤษฎีดังกล่าวแล้ว

เรายังมีจุดประสงค์ข้างเคียงอีก เช่น ลงโทษเพื่อให้เป็นที่พอใจผู้เสียหาย เพื่อชดเชยความ
ไว้วางใจในกฎหมายของประชาชนที่ตกประทุรร้าย เพื่อไม่ให้เป็นการแก้ผู้กระทำผิดมาก
เกินไป เพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายของบุคคลภายนอก และเพื่อหลีกเลี่ยงค่าใช้จ่ายในการ
พิจารณาและการลงโทษ ถ้าหากจะมีการลงโทษเพื่อให้สมจุดประสงค์ของการลงโทษทุก
จุดประสงค์ได้ก็เป็นการดี แต่ในกรณีโดยมากศาลไม่อาจลงโทษให้สมจุดประสงค์ทุกจุด
ประสงค์ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ศาลก็ต้องเลือกเอาจุดประสงค์ใดจุดประสงค์หนึ่งซึ่งเหมาะสม
สำหรับกรณีนั้นมากที่สุด เช่นผู้กระทำผิดในคดีหนึ่ง ซึ่งถ้าศาลจะลงโทษโดยใช้ทฤษฎีป้อง
กันทั่วไป คือลงโทษเพื่อให้บุคคลทั่วไปหวาดกลัวจะได้ไม่เอาเยี่ยงอย่าง ศาลก็ต้องลงโทษ
หนัก แต่ถ้าจะใช้ทฤษฎีป้องกันพิเศษ คือ ป้องกันผู้กระทำความผิดนั้นเองไม่ให้กระทำ
ผิดซ้ำอีก ศาลก็ควรลงโทษน้อย เพราะผู้กระทำผิดจะได้กระทำความผิดเป็นครั้งแรก และเมื่อ
ศาลพิจารณาบคลิกภาพของผู้กระทำผิดแล้ว จะลงโทษเล็กน้อยก็เป็นการเพียงพอ ใน
กรณีดังกล่าวนี้ ถ้าศาลจะลงโทษผู้กระทำผิดให้หนักเพียงพอจะเป็นตัวอย่างแก่บุคคลทั่ว ๆ
ไปเพื่อไม่ให้กระทำผิดอีก ก็เห็นได้ว่าเป็นการที่ศาลเอาผู้กระทำผิดมาเป็น “ผู้เสียสละ” เพื่อ
ความปลอดภัยของประชาชน ซึ่งไม่ยุติธรรม และขัดกับหลักมนุษยธรรม เป็นการลงโทษ
ที่ไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีของมนุษย์ โดยเหตุนี้จึงต้องมีกรอบของโทษ คือต้องมีโทษขั้นสูงขั้น
ต่ำ คือแม้จะลงโทษโดยคำนึงถึงจุดประสงค์ต่าง ๆ แล้ว ศาลก็จะลงโทษให้เกินกว่าโทษขั้น
สูงและโทษขั้นต่ำภายในกรอบของโทษไม่ได้ และโทษขั้นสูงและโทษขั้นต่ำซึ่งศาลจะเลือก
ลงโทษ (สุดแต่จะพิจารณาว่า ควรคำนึงถึงจุดประสงค์ใดเป็นใหญ่) นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับ
ความชั่ว (Schuld) ของผู้กระทำ ตามที่ปรากฏจากการกระทำความผิด หรือจะกล่าวอีก
อย่างหนึ่งก็คือศาลจะลงโทษให้สูงหรือต่ำกว่าโทษที่เหมาะสมกับความชั่วของผู้กระทำไม่ได้
ความชั่วของผู้กระทำจึงเป็นเครื่องหยุดยั้งไม่ให้ศาลลงโทษตามอำเภอใจ แม้ว่ากฎหมาย
จะได้กำหนดโทษผู้กระทำผิดไว้สูงกว่านั้น ตัวอย่างเช่น ความผิดอาญาความผิดหนึ่ง
กฎหมายกำหนดโทษจำคุกขั้นสูง ๑๕ ปี ขั้นต่ำ ๓ ปี แต่เมื่อศาลพิจารณาความชั่วของผู้
กระทำตามที่ปรากฏจากการกระทำผิดแล้ว ปรากฏว่าโทษขั้นสูงควรจะเป็นเพียง ๑ ปี โทษ
ขั้นต่ำเพียง ๓ ปี ถ้าศาลเห็นว่าการกระทำความผิดนั้นทำให้ประชาชนหวาดหวั่นครั้งคร่ำม
การนำทฤษฎีการลงโทษเป็นการป้องกันทั่วไปมาใช้จะมีน้ำหนักมากกว่าการนำทฤษฎีการลง
โทษเป็นการป้องกันพิเศษ คือทำให้ผู้กระทำความผิดกลับตน แม้กระนั้นศาลจะลงโทษ
จำคุกผู้กระทำความผิดได้อย่างมากเพียง ๑ ปี ซึ่งเป็นขั้นสูง เมื่อพิจารณาถึงความชั่วของ
ผู้กระทำดังกล่าวแล้ว และถ้าศาลลงโทษจำคุกผู้กระทำผิดไม่เกิน ๑ ปี ก็ต้องถือว่าเป็นการ
ลงโทษที่ยุติธรรม แม้จะปรากฏว่าถ้าศาลจะลงโทษผู้กระทำผิดเพียง ๓ ปี ผู้กระทำผิดก็จะ

กลับตนได้ ทั้งนี้เพราะผู้กระทำผิดดำรงชีวิตอยู่ในสังคม จึงต้องยอมรับโทษเท่าที่จะป้องกันมิให้บุคคลทั่วไปกระทำผิดอย่างเดียวกันในสังคม ในเมื่อโทษที่ลงนั้นไม่เกินความชั่วของเขา แต่ถ้าศาลเห็นว่าจำคุก ๗ ปีก็ยังไม่ทำให้ผู้กระทำผิดกลับตน หรือทำให้บุคคลทั่วไปหวาดกลัว ศาลก็ต้องลงโทษเพียงจำคุก ๗ ปี และถ้ามีทางใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยเพิ่มเติม (ถ้าใช้ได้) ก็ต้องใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยเพิ่มเติม มีข้อควรสังเกตว่า ความคิดที่ว่า การลงโทษควรจะกระทำเพื่อป้องกันสังคม (défence sociale) ซึ่งเรียกร้องให้ลงโทษผู้กระทำผิดด้วยประเภทและความหนักเบาของโทษ โดยไม่คำนึงถึงความชั่วของผู้กระทำ แต่คำนึงถึงภัยอันตรายที่ผู้กระทำผิดนั้นจะก่อให้เกิดแก่สังคม เช่น ถ้าน่าเชื่อว่าผู้กระทำผิดจะกระทำผิดซ้ำอีก ก็ต้องลงโทษผู้กระทำผิดให้หนัก เช่น เอาตัวไปประหารชีวิต หรือลงโทษจำคุกให้หนักที่สุดเท่าที่กฎหมายจะอนุญาตให้ทำได้ ซึ่งถ้าพิจารณาในแง่ความชั่วของผู้กระทำ เขาจะต้องลงโทษน้อยกว่านั้น ผู้เขียนเห็นว่าความคิดดังกล่าวเป็นความคิดที่ไม่ถูกต้อง เพราะเป็นการเอาผู้กระทำผิดผู้หนึ่งมาเป็นเครื่องมือป้องกันสังคม แทนที่จะลงโทษเขาตามความชั่วของเขา ซึ่งจะเป็นการละเมิดต่อมนุษยธรรมและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของเขา

จุดประสงค์ของการลงโทษของทฤษฎีต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว แสดงว่าในปัจจุบันนี้มีความคิดก้าวหน้ากว่าที่พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ ได้กล่าวไว้ในหัวข้อเด็กเซอร์ธรรมศาสตร์ของท่านเป็นอันมาก

ข้อเท็จจริงที่ศาลจะต้องพิจารณาให้การลงโทษตรงตามจุดประสงค์ของการลงโทษ

ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า สำหรับจุดประสงค์ของการลงโทษนั้นเป็นการสมควรที่จะใช้ทฤษฎีผสม (Vereinigungs Theorie) พร้อมกับจุดประสงค์ข้างเคียงเท่าที่จะใช้ได้ แต่ในบางความผิดที่เกิดขึ้น จุดประสงค์ของการลงโทษอันหนึ่งก็มีน้ำหนักกว่าจุดประสงค์อีกอันหนึ่ง ซึ่งทำให้ผู้พิพากษาต้องสละไม่ใช้จุดประสงค์อันที่มีน้ำหนักน้อยกว่าเสียโดยใช้จุดประสงค์ที่มีน้ำหนักกว่า เพราะสำหรับความผิดบางความผิด จุดประสงค์ของการลงโทษตามทฤษฎีต่างๆ ขัดแย้งกัน จนไม่สามารถจะนำทฤษฎีทุกทฤษฎีมาใช้พร้อม ๆ กันได้ ต่อไปนี้จะขอกล่าวถึงข้อเท็จจริงซึ่งศาลควรจะต้องหยิบยกขึ้นมาพิจารณาเพื่อจะได้ลงโทษให้ตรงตามจุดประสงค์ของการลงโทษตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ในเรื่องนี้พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ ได้กล่าวไว้ในหัวข้อเด็กเซอร์ธรรมศาสตร์ (พ.ศ. ๒๔๖๖ หน้า ๒๔๐ และต่อ ๆ ไป) ว่า

- (๑) ลักษณะผู้ร้าย
- (๒) ลักษณะของผู้ถูกกระทำร้าย

- (๓) ประโยชน์ของรัฐบาลหรือสาธารณชน และ
- (๔) ลักษณะของความผิด ซึ่งพอสรุปความเห็นของท่านได้ดังนี้

(๑) ลักษณะของผู้ร้ายนั้น ท่านเห็นว่าศาลควรจะระลึกว่า จำเลยผู้ต้องโทษนั้น เป็นคนชนิดไหน มีเพื่อนฝูงคบค้าสมาคมอย่างไร มีต้นตอใดเล็ดหยาบหรือเป็นผู้ที่ว่าง่าย สอนง่ายประการใด เรา^๕รู้แล้วว่าการลงโทษผู้ผิดนั้น เพื่อจะปราบปรามผู้ร้าย และเพื่อจะ คัดต้นตอจำเลย โดยเหตุนี้จึงควรจำไว้ว่า คนเลวคนดีมีความรู้สึกในการรับโทษผิดกัน

(๒) ลักษณะของผู้ถูกระทำร้าย ท่านเห็นว่า ผู้ถูกระทำร้ายเป็นคนชนิดใด ย่อม สำคัญเหมือนกัน เช่น การข่มเหงผู้หญิง ทำร้ายเด็กและคนทุพพลภาพนั้น แม้อยอมให้คน ร้ายทำเล่นตามชอบใจ และไม่ลงโทษวางกฎเกณฑ์ให้หนักพอ นานไปคนร้ายเห็นว่าการ ทำร้ายผู้หญิง เด็ก คนทุพพลภาพนั้นง่ายกว่าการทำร้ายคนผู้ชายด้วยกัน ก็จะละเล็งใจ ด้วยคนผู้ถูกระทำร้ายชนิดนี้ไม่มีกำลังพลังพอที่จะต่อสู้ผู้ร้าย กฎหมายจึงหวังให้ศาลวาง กำหนดโทษจำเลยชนิดนี้ให้พอที่จะเป็นบทเรียน ซึ่งจะได้ไม่ริ้มเหงคนอ่อนกำลังกว่า ซึ่ง ไม่สามารถจะต่อสู้ป้องกันตัว ประการหนึ่งศาลควรจะได้ระลึกรถึงความทุกข์เวทนาและ ความเสียหาย ซึ่งผู้ถูกระทำร้ายได้รับจากความผิดของจำเลย ตามธรรมดาศาลใช้ดุลพินิจ วางกำหนดโทษมากน้อยตามความทุกข์ลำบากของผู้ถูกระทำร้าย ซึ่งได้รับจากผลของความผิดที่จำเลยกระทำลงนั้น

(๓) ประโยชน์ของรัฐบาลหรือสาธารณชน พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์กล่าวว่า ประมวลกฎหมายอาญามีบัญญัติขึ้นไว้สำหรับประโยชน์ของรัฐบาล หรือจะว่าเพื่อประโยชน์ ของสาธารณชนก็ได้เหมือนกัน เมื่อเราทราบความประสงค์หรือหัวใจของกฎหมายอาญา ฉะนั้น เราก็ต้องระวังในการกำหนดโทษจำเลยให้เหมาะกับความประสงค์ของกฎหมาย เช่น เราควรระลึกรั้งถึงสถานที่เกิดเหตุ แม้นในตำบลใดมีผู้ร้ายชุกชุม ศาลย่อมจะวางกำหนดโทษ จำเลยซึ่งกระทำการโจรกรรมชนิดนั้นในตำบลนั้นให้พอเป็นบทเรียนของจำเลยได้ เพราะ เมื่อตำบลใดมีโจรผู้ร้ายชุกชุมมาก ผู้ชนย่อมรู้สึกหวั่นหวาดไม่กล้าจะเข้าใกล้ ซึ่งเป็นการ เสียหายอย่างเอกของรัฐบาล กฎหมายหวังให้ศาลวางกำหนดโทษจำเลย ซึ่งก่อความเสียหาย เช่นนั้นให้เข็ดมือ เพื่อปราบปรามมิให้กำเริบรื้อก่อความรำคาญแก่บ้านเมืองท่านอีก และ เพื่อเป็นตัวอย่างที่พวกพ้องบริวารโจรจะได้รู้สึกเกรงกลัวอาญาท่าน แต่ให้เป็นที่เข้าใจไว้ ด้วยว่า รัฐบาลและสาธารณชนมีประโยชน์เกี่ยวข้องอยู่ในความเป็นไปของพลเมือง เพราะ ฉะนั้น แม้นจำเลยเป็นคนอันธพาลสันดานหยาบก็ดี แต่ยังมีคุณสมบัติดีเหลืออยู่บ้าง ฉะนั้น กฎหมายหวังอยู่ว่า ศาลจะไม่วางกำหนดโทษจำเลยให้หนักเกินไป จนเป็นเหตุทำลาย คุณสมบัติของจำเลยที่เหลืออยู่นั้น แต่ศาลจะต้องดำริด้วยว่า การกำหนดโทษจำเลยน้อยนัก

มักจะไม่มีผลเลย จำเลยไม่มีโอกาสพอที่จะได้รับการฟ้องจากที่คุมขัง และไม่ทันทู
สำนึกตัวกลับเป็นคนดี นอกจากนี้ท่านยังกล่าวว่า ถ้าผู้ถูกระทำร้ายเป็นหญิงหรือเป็นเด็ก
ซึ่งมีกำลังพลน้อย รัฐบาลและสาธารณชนมีความจำเป็นจะอนุบาลช่วยปกป้องรักษา ถ้าคน
ชนิดนี้ถูกข่มเหงโดยเหตุอันมิเป็นธรรม กฎหมายย่อมหวังที่จะให้ศาลวางกำหนดโทษจำเลย
ให้หนักพอกับเกณฑ์ดุลพินิจ

กิริยาอาการที่จำเลยกระทำผิดนั้น ก็เป็นข้อสำคัญที่จะพิจารณา แม้จำเลยใช้อำนาจ
โจร และกิริยาบังอาจต่าง ๆ หรือได้กระทำผิดนั้นลงด้วยความทารุณร้ายกาจ หรือกระทำไป
อย่างมีใจหมิ่นพิชิตชาติ ความผิดอย่างใจไพร่ชนิดนี้ ย่อมเป็นการหวนหวาดทำลายความ
เรียบร้อยของประเทศ เป็นสิ่งซึ่งรัฐบาลและสาธารณชนมีความประสงค์ที่จะปราบปรามให้
ราบคาบ เพราะฉะนั้น ศาลควรจะวางโทษจำเลยเหล่านั้นให้หนักและพอเป็นบทเรียนแก่ตัว

(๔) ผลของความผิด พระยานิติศาสตร์ไพศาลย่อยธิบายว่า ผลของความผิด คือ
การที่จำเลยได้กระทำผิดลงนั้น เป็นผลดีหรือผลร้ายประการใด และผลร้ายนั้นก็จะต้อง
แยกพิจารณาว่าร้ายมาก ปานกลาง หรือเป็นแต่เพียงการเล็กน้อย เช่น การขโมยเงิน
๕ บาท และ ขโมยเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท เป็นต้น

บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจลงโทษ

กฎหมายต่างประเทศได้กำหนดโทษไว้ ๓ ประเภท กล่าวคือ

(๑) โทษที่กำหนดไว้เด็ดขาด (Absolut bestimmte Strafdrohung) จึงเป็นกรณีที่
กฎหมายวางโทษไว้เจาะจง จนศาลไม่มีทางที่จะใช้ดุลพินิจเลย เช่น ความผิดฐานฆ่าคน
ตายโดยไตร่ตรองไว้ก่อน ซึ่งกฎหมายบางประเทศกำหนดโทษประหารชีวิตไว้สถานเดียว
สำหรับประเทศไทยนั้นถือไม่ได้ว่ามีโทษที่กำหนดไว้เด็ดขาด เช่นความผิดฐานฆ่าคนตาย
โดยไตร่ตรองไว้ก่อน แม้มาตรา ๒๘๕ (๔) จะกำหนดโทษประหารชีวิตสถานเดียว แต่ถ้า
มีเหตุบรรเทาโทษตามมาตรา ๒๘ เช่น จำเลยให้ความรู้แก่ศาลอันเป็นประโยชน์แก่การ
พิจารณา ศาลก็อาจลดโทษให้กึ่งหนึ่งตามมาตรา ๒๘ โดยไม่ต้องพิพากษาประหารชีวิตจำเลย
ได้

(๒) โทษที่กำหนดไว้อย่างสัมพัทธ์ (Relative bestimmte Strafdrohung) ซึ่งเป็น
กรณีที่กฎหมายกำหนดกรอบของโทษไว้ และปล่อยให้ศาลใช้ดุลพินิจลงโทษภายในกรอบ
ของโทษนี้ โทษที่กำหนดไว้อย่างสัมพัทธ์นี้ ยังแยกออกได้อีก ๒ ประเภท กล่าวคือ

(ก) โทษที่กฎหมายกำหนดขั้นสูง แต่ไม่ได้กำหนดขั้นต่ำ เช่น ความผิดฐานลัก-
ทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาไทย มาตรา ๓๓๔ ซึ่งมีกำหนดโทษจำคุกไม่เกินสามปี

และปรับไม่เกินหกพันบาท ศาลมีอำนาจลงโทษจำคุกเพียงวันเดียว หรือสูงกว่านั้น แต่ไม่เกินสามปี

(ข) โทษที่กฎหมายกำหนดทั้งขึ้นสูงและขึ้นต่ำ เช่น ความผิดฐานชิงทรัพย์ตามมาตรา ๓๓๕ ซึ่งมีโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท ซึ่งเป็นการจำกัดดุลพินิจของศาล กล่าวคือ ศาลจะต้องจำคุกผู้กระทำความผิดไม่ต่ำกว่าหนึ่งปี และจะต้องไม่เกินเจ็ดปี

(๓) โทษที่ไม่กำหนดแน่นอน (unbestimmte Strafdrohung) ซึ่งได้แก่กรณีที่กฎหมายเป็นแต่กำหนดชนิดโทษ โดยไม่ระบุกำหนดโทษ ตามกฎหมายเยอรมันมีเฉพาะโทษปรับ ซึ่งศาลจะต้องลงโทษแก่จำเลยโดยคำนึงถึงฐานะในทางเศรษฐกิจของจำเลยอยู่แล้ว

ตามที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า ศาลย่อมใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษได้ภายในกรอบโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยคำนึงถึงจุดประสงค์ในการลงโทษ แต่ทั้งนี้มีข้อยกเว้นอยู่ ๒ ประการ คือ

- (๑) กฎหมายได้กำหนดเหตุ เพิ่มโทษให้หนักขึ้นไว้
- (๒) กฎหมายได้กำหนดเหตุ ลดโทษไว้

ดังจะได้อธิบายตามลำดับ

ในข้อ (๑) กรณีที่กฎหมายได้กำหนดเหตุเพิ่มโทษไว้ ย่อมมีผลทำให้โทษขึ้นต่ำและโทษขึ้นสูงที่กฎหมายกำหนดไว้ สำหรับความผิดหนึ่ง ๆ สูงขึ้น ทั้งนี้เพราะกฎหมายได้กำหนดโทษสำหรับความผิดนั้น ๆ ไว้สำหรับกรณีปรกติ แต่ถ้ามีเหตุพิเศษที่ควรเพิ่มโทษให้สูงขึ้น กฎหมายก็ได้กำหนดโทษเพิ่มขึ้น ในกรณีเหตุเพิ่มโทษให้หนักขึ้นนี้ยังแยกได้อีก ๒ ประเภท กล่าวคือ (ก) กฎหมายได้กำหนดเหตุเพิ่มโทษเป็นรายความผิด เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตายตามมาตรา ๒๘๘ ประมวลกฎหมายอาญา กำหนดโทษไว้ ๓ สถานเพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจ กล่าวคือ โทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี แต่ถ้าเป็นความผิดฐานฆ่าคนตายโดยมีเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา ๒๘๕ เช่น ฆ่าบุพการี ประมวลกฎหมายอาญา ได้กำหนดโทษประหารชีวิตสถานเดียว สำหรับเหตุเพิ่มโทษประเภท (ก) นี้ไม่มีปัญหา เพราะตรงไปตรงมาตามตัวบท (ข) เหตุเพิ่มโทษอีกประเภทหนึ่งได้แก่เหตุเพิ่มโทษซึ่งกำหนดไว้สำหรับความผิดทั่วไป ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญามีเหตุเพิ่มโทษทั่วไปนี้กรณีเดียว คือ การเพิ่มโทษเพราะการกระทำความผิดอีกตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๒ ถึงมาตรา ๕๔ การที่ประมวลกฎหมายอาญามีเหตุเพิ่มโทษทั่วไปเพียงเหตุเดียวทำให้รู้สึกกันว่าศาลลงโทษจำเลยน้อยเกินไป เพราะศาลได้แต่ลดโทษเมื่อมีเหตุบรรเทาโทษตามมาตรา ๗๘ เช่น ในกรณีที่จำเลยรับสารภาพถ่ายเดียว

แต่ไม่มีเหตุเพิ่มโทษซึ่งจะนำมาหักกลบลบกันได้ นอกจากนี้จำเลยจะได้เคยต้องโทษมาแล้ว และเพิ่มโทษฐานกระทำผิดอีกได้ ข้อนี้ต่างกับประมวลกฎหมายอาญาต่างประเทศ ซึ่งมีเหตุเพิ่มโทษหลายเหตุด้วยกัน อันจะทำให้ศาลหักกลบลบกับเหตุผลโทษได้

ในข้อ (๒) กรณีที่กฎหมายกำหนดเหตุผลโทษไว้ ซึ่งอาจแยกได้อีก ๒ ประเภทอย่างเดียวกับเหตุเพิ่มโทษ กล่าวคือ (ก) กฎหมายได้กำหนดเหตุผลโทษเป็นรายความผิด บางความผิด เช่น ความผิดฐานวางเพลิงเผาทรัพย์หรือกระทำให้เกิดระเบิด ซึ่งเป็นความผิดที่มีกำหนดโทษสูง แต่ก็มีมาตรา ๒๒๓ ซึ่งมีบัญญัติว่า “ความผิดดังกล่าวในมาตรา ๒๑๗ มาตรา ๒๑๘ มาตรา ๒๒๐ มาตรา ๒๒๑ หรือมาตรา ๒๒๒ นั้น ถ้าเป็นทรัพย์ที่เป็นอันตราย หรือที่น่าจะเป็นอันตรายเป็นทรัพย์ที่มีราคาน้อย และการกระทำนั้นไม่น่าจะเป็นอันตรายแก่บุคคลอื่น ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ” ซึ่งเหตุผลโทษเฉพาะความผิดบางความผิดนั้นไม่มีปัญหา เพราะเป็นเรื่องตรงไปตรงมาตามตัวบท (ข) เหตุผลโทษอีกประเภทหนึ่ง ได้แก่เหตุผลโทษซึ่งกฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดทั่วไป เช่น กรณีที่ผู้กระทำเป็นเด็กอายุกว่าสิบสี่ปี แต่ยังไม่เกินสิบเจ็ดปีกระทำความผิด ซึ่งมาตรา ๗๕ กำหนดว่า “ถ้าศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง”

มีข้อที่ควรสังเกตว่า ประมวลกฎหมายอาญาได้แยกเรื่องการเพิ่มโทษและลดโทษไว้สองกรณี คือ (๑) การเพิ่มหรือลดมาตราส่วนโทษ ซึ่งเป็นการกำหนดให้ศาลเอาโทษที่กฎหมายกำหนดไว้มาลดเสียก่อน แล้วลงโทษในอัตราโทษที่เพิ่มหรือลดแล้วนั้น เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา ๓๓๔ ซึ่งมีกำหนดโทษจำคุกไม่เกินสามปี ถ้าผู้กระทำเป็นแต่เพียงพยายามกระทำความผิดตามมาตรา ๘๐ ศาลก็ต้องลดมาตราส่วนโทษลงมา เพราะผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษสองในสามของโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้ คือ จำคุกไม่เกินสองปี (๒) การเพิ่มหรือลดโทษที่จะลง ซึ่งเป็นกรณีที่ศาลกำหนดโทษที่จะลงไว้ก่อน แล้วลดจากโทษที่จะลงนั้น เช่นศาลจำคุกผู้กระทำความผิดฐานลักทรัพย์หนึ่งปี ลดฐานรับสารภาพตามมาตรา ๘๘ กึ่งหนึ่ง จึงให้ลงโทษผู้กระทำความผิดหกเดือน ในเรื่องดุลพินิจในการลงโทษที่จะกล่าวต่อไปนี้จะเป็นการลดมาตราส่วนโทษหรือลดโทษที่จะลง ย่อมไม่มีความสำคัญ ถ้าศาลจะคิดไว้ล่วงหน้าว่าในที่สุดจะลงโทษจำเลยเท่าใด เช่น เมื่อศาลคิดไว้ล่วงหน้าว่าจะลงโทษจำเลยซึ่งกระทำความผิดฐานพยายามลักทรัพย์หกเดือน ศาลก็ระบุไว้ในคำพิพากษาว่า จำเลยมีผิดตามมาตรา ๓๓๔ ประกอบด้วยมาตรา ๘๐ เมื่อได้ลดมาตราส่วนฐานพยายามกระทำความผิด ๑ ใน ๓ แล้วให้จำคุกจำเลยหนึ่งปี แต่มีเหตุบรรเทาโทษเพราะรับสารภาพตามมาตรา ๘๘ ให้ลดโทษที่จะลงกึ่งหนึ่ง คงลงโทษจำคุกจำเลยหกเดือน

มีข้อควรสังเกตว่า เหตุเพิ่มโทษหรือลดโทษไม่ว่าจะเป็นเหตุที่ทำให้เพิ่มหรือลด มาตรการส่วนโทษ หรือเพิ่มหรือลดโทษที่จะลง ศาลจะต้องกล่าวเหตุดังกล่าวไว้ในคำ พิพากษาเสมอ ทั้งนี้ เพื่อแสดงว่าศาลลงโทษโดยถูกต้องตามกฎหมาย

ต่อไปนี้เราควรพิจารณาว่า ประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่ศาล ใช้ดุลพินิจในการลงโทษผู้กระทำความผิดไว้หรือไม่ เมื่อเราพิจารณาบทบัญญัติในภาค ๑ แห่งประมวลกฎหมายอาญาเราจะเห็นว่าไม่ได้มีบัญญัติถึงเรื่องนี้ไว้เลย แต่เราพอจะค้นหา หลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษได้โดยเทียบเคียงกับเรื่องดังต่อไปนี้

๑ ข้อเท็จจริงที่ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๖ กำหนดไว้สำหรับให้ศาลคำนึง ในการใช้ดุลพินิจการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษ ซึ่งอาจนำมาเทียบเคียงในเรื่องการ ใช้ดุลพินิจลงโทษผู้กระทำความผิดได้ และแยกพิจารณาได้ดังนี้

(ก) อายุ แม้ผู้กระทำความผิดพ้นอายุที่เป็นเด็กคือกว่า ๒๐ ปีไปแล้ว (ดู มาตรา ๗๖) แต่ศาลก็ควรคำนึงถึงว่าผู้กระทำความผิดยังมีอายุน้อยอยู่ มีโอกาสกลับตน เป็นคนดีได้ง่าย และในกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีอายุมาก อาจแสดงว่าผู้นั้นได้เคยดำรง ชีวิตเป็นพลเมืองดีมาก่อน และพึงจะพลั้งพลาดทำผิดอาญาเป็นครั้งแรก จึงควรลงโทษ เบา

(ข) ประวัติ ซึ่งได้แก่การดำรงชีวิตของผู้กระทำความผิดที่แล้วมา ซึ่งจะแสดง ให้เห็นบุคลิกภาพ (Personality) ของผู้กระทำความผิดเป็นอย่างดี

(ค) ความประพฤติ ซึ่งได้แก่ความประพฤติในปัจจุบันของผู้กระทำความผิด เช่น ผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีความประพฤติดี พึงจะมากกระทำผิดอาญาเพราะพฤติ- การณ์แวดล้อมบังคับ

(ง) สติปัญญา ซึ่งหมายถึงการมีสติปัญญาอย่างคนโง่หรือคนฉลาด เช่น ผู้กระทำ ความผิดเป็นคนโง่ จึงถูกเพื่อนชักจูงให้กระทำความผิดได้ง่าย

(จ) สุขภาพ สุขภาพอาจเป็นเหตุให้บุคคลกระทำความผิดได้ เพราะถ้าบุคคลมี สุขภาพไม่ดี ใจคอหงุดหงิด อาจกระทำความผิดอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความผิดฐานทำ ร้ายร่างกายได้ง่าย แต่ถ้าบุคคลดังกล่าวได้รับการรักษาโรคภัยไข้เจ็บเสีย ก็คงจะไม่กระทำ ความผิดอาญาขึ้นอีก

(ฉ) ภาวะแห่งจิต เช่นมีจิตบกพร่องหรือจิตฟั่นเฟือน แม้จะไม่เข้าข่ายที่จะได้รับ การลงโทษน้อยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๕ หรือมาตรา ๖๖ แต่ก็ควรจะนำมา เป็นเหตุให้ใช้ดุลพินิจลงโทษอย่างเบาได้

(ซ) นิสัย ซึ่งหมายถึงความเคยชินซึ่งประพฤติปฏิบัติอยู่เสมอ ศาลจึงควรจะพิจารณาว่าผู้กระทำผิดมีนิสัยอย่างไร เช่นเป็นคนมีนิสัยเกเร หรือมีนิสัยดี

(ซ) อาชีพ ซึ่งหมายความว่า ศาลควรพิจารณาว่าผู้กระทำความผิดมีอาชีพอย่างไร กล่าวคือ มีอาชีพสุจริตมาก่อน หรือประกอบอาชีพโดยการกระทำความผิดต่อกฎหมาย

(ฉ) สิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมอาจเป็นสาเหตุแห่งการกระทำผิด เพื่อที่ศาลจะลงโทษผู้กระทำความผิดได้ถูกต้อง ศาลควรจะทราบถึงสิ่งแวดล้อมผู้กระทำ และในบางกรณีก็เป็นสิ่งที่น่าเห็นใจผู้กระทำความผิด เพราะเขาไม่อยู่ในฐานะที่จะเลือกสิ่งแวดล้อมได้

(ช) สภาพของความผิด กล่าวคือความผิดที่เกิดขึ้นนั้นร้ายแรงเพียงใด ทำให้ประชาชนหวาดหวั่นครั่นคร้ามมากมายหรือไม่

(ฌ) เหตุอันที่ควรปรานี ซึ่งต้องเป็นเหตุทำนองเดียวกับที่กล่าวใน (ก) ถึง (ญ)

๒ นอกจากเงื่อนไขในการรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษแล้ว ยังมีความผิดหลายความผิดที่ประมวลกฎหมายอาญากำหนดโทษหนักขึ้น เพราะผลแห่งการกระทำ ความผิดร้ายแรงขึ้น เช่น ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ถ้าเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ มีโทษจำคุกเพียงไม่เกินสองปี ถ้าเป็นเหตุให้เกิดอันตรายสาหัสมีโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี แต่ถ้าเป็นเหตุให้ถึงตายต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี (ดูมาตรา ๒๕๖ มาตรา ๒๕๗ และมาตรา ๒๕๘ แห่งประมวลกฎหมายอาญา) ฉะนั้น จึงอาจนำมาเทียบเคียงทำให้ได้หลักเกณฑ์ว่า ในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษ ศาลจึงควรคำนึงว่าผลแห่งการกระทำความผิดร้ายแรงหรือไม่

อย่างไรก็ดี ประมวลกฎหมายอาญาสมัยใหม่ ได้พยายามที่จะมีบทบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์ที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ ซึ่งมีตัวอย่างดังนี้

๑. ร่างประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่น ค.ศ. ๑๙๖๑

“บทที่ ๖

การลงโทษ

มาตรา ๗ มาตรฐานทั่วไป

(๑) โทษจะต้องกำหนดตามขนาดของความชั่ว (culpability) ของผู้กระทำความผิด

(๒) โทษจะลงเพื่อประโยชน์ในการปราบปรามการกระทำความผิด ทำให้ผู้กระทำความผิดกลับตนและกลับคืนมาสู่สังคมอย่างเดิม ทั้งนี้โดยคำนึงถึงอายุ อุปนิสัย อาชีพ

และสิ่งแวดล้อมของผู้กระทำผิด มูลเหตุชกูงใจ ผล และการกระทบกระเทือนต่อสังคม
ของการกระทำความผิด และทำทัณฑ์ของผู้กระทำความผิดภายหลังการกระทำความผิด

(๓) ชนิดและขนาดของโทษจะต้องไม่เกินกว่าที่จำเป็นที่จะรักษาระเบียบแห่ง
กฎหมาย โทษประหารชีวิตจะต้องนำมาใช้ด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษ

มาตรา ๔๘ ในการลงโทษปรับหรือโทษปรับขนาดเบา ให้คำนึงถึงสินทรัพย์ รายได้
และฐานะในทางการเงินของผู้กระทำความผิด”

๒. ประมวลกฎหมายอาญาวิธี ค.ศ. ๑๕๓๘

“ตอน ๒ การกำหนดโทษ

มาตรา ๖๓

ผู้พิพากษากำหนดโทษตามความชั่วของผู้กระทำความผิด ผู้พิพากษาคำนึงถึงมูล
เหตุชกูงใจ ประวัติ และฐานะส่วนตัวของผู้กระทำความผิด

มาตรา ๖๔

ผู้พิพากษาอาจลดโทษ

เมื่อผู้กระทำได้กระทำไป

เนื่องจากมูลเหตุชกูงใจที่น่าจะมีค่าควรนับถือ

ภายใต้ความหวาดกลัวของการข่มขู่อย่างแรง

ตามคำชักชวนของบุคคล ซึ่งเขามีหน้าที่ต้องเชื่อฟังหรือซึ่งเขาต้องฟังพา

เมื่อผู้กระทำได้ถูกเร้าใจอย่างจริงใจด้วยความประพฤติของผู้เสียหาย

เมื่อความโกรธหรือความเจ็บปวดอย่างมาก ซึ่งเกิดจากการขู่ข่มที่ไม่เป็นธรรมหรือ
การทำให้เจ็บทำให้เขากระทำลงไป

เมื่อผู้กระทำได้แสดงให้เห็นว่าเขาเสียใจอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ชดเชย
ความเสียหายเท่าที่คาดหมายให้เขาชดเชยได้

เมื่อระยะเวลาได้ผ่านไปนานตามสมควร และผู้กระทำผิดได้ประพฤติตนเป็นคนดี
ตลอดระยะเวลาดังกล่าว”

๓. ประมวลกฎหมายอาญาอัตราที่ ค.ศ. ๑๕๓๑

“บทที่ ๑

การกำหนดโทษและการลงโทษ

มาตรา ๑๓๒

(อำนาจของผู้พิพากษาในการลงโทษและข้อจำกัด)

ผู้พิพากษาย่อมใช้ดุลพินิจโดยอิสระกำหนดโทษภายในกรอบ (ของโทษ) ที่กฎหมายกำหนดไว้ ผู้พิพากษาต้องแสดงเหตุผลอันจะแสดงให้เห็นว่า การใช้ดุลพินิจโดยอิสระของผู้พิพากษาเป็นสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม

ในการเพิ่มและลดโทษจะเกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับโทษแต่ละชนิดไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษ

มาตรา ๑๓๓

(ความหนักเบาแห่งการกระทำความผิดอาญา การชั่งน้ำหนักในการกำหนดโทษ)

ในการใช้ดุลพินิจอิสระตามที่กล่าวมาในวรรคก่อน ผู้พิพากษาต้องคำนึงถึงความหนักเบาแห่งการกระทำความผิด ซึ่งได้แก่

๑. สภาพ ลักษณะ ปัจจัย วัตถุ เวลา สถานที่ และพฤติการณ์อื่น ๆ ของการกระทำ
๒. ความหนักเบาแห่งความเสียหายหรือภัยอันตราย ซึ่งเกิดแก่ผู้เสียหาย
๓. ความหนักแน่นแห่งเจตนาหรือขีดแห่งความประมาท

นอกจากนั้น ผู้พิพากษายังต้องคำนึงถึงความโน้มเอียงที่จะกระทำความผิดของผู้กระทำ ซึ่งได้แก่

๑. มูลเหตุชักจูงใจให้กระทำความผิดอาญา และลักษณะของผู้กระทำ
๒. การลงโทษหรือการพิจารณาคดีแต่ก่อน ๆ และโดยทั่วไปความประพฤติและการดำเนินชีวิตของผู้กระทำก่อนการกระทำความผิด
๓. ความประพฤติในระหว่างและภายหลังกระทำความผิด
๔. ฐานะของผู้กระทำในทางส่วนตัว ในทางครอบครัวและในทางสังคม

๔. ประมวลกฎหมายอาญาโปแลนด์ ค.ศ. ๑๕๖๕

ประเทศโปแลนด์ได้มีการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ แต่ประมวลกฎหมายอาญาโปแลนด์ก็ยังได้บัญญัติเรื่องหลักเกณฑ์ในการที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการลงโทษไว้ให้เหมาะสม

สมกับจุดประสงค์ของการลงโทษตามระบอบคอมมิวนิสต์ ดังจะเห็นได้จากคำแปล ดังต่อไปนี้

“บทที่ ๗

การกำหนดโทษ

มาตรา ๔๐ วรรคหนึ่ง ศาลกำหนดโทษตามดุลพินิจของตนเองภายในกรอบของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยศาลคำนึงถึงลำดับแห่งภัยอันตรายของการกระทำที่มีต่อสังคม และมุ่งถึงจุดประสงค์ของการลงโทษในแง่ผลที่มีต่อสังคม จุดประสงค์ในการป้องกัน และจุดประสงค์ในการอบรม ซึ่งการลงโทษควรจะมีต่อผู้ถูกลงโทษ

วรรคสอง โดยการคำนึงถึงบทบัญญัติดังกล่าวในวรรคก่อน ให้ศาลคำนึงเป็นพิเศษถึงวิธีกระทำความผิดและประเภทและขนาดของความเสียหายที่การกระทำผิดก่อให้เกิดขึ้น มูลเหตุชักจูงใจของผู้กระทำความผิด วิธีกระทำความผิด คุณสมบัติส่วนตัวของผู้กระทำความผิด ลักษณะและวิธีดำเนินชีวิตก่อนการกระทำความผิด และความประพฤติหลังจากการกระทำความผิด ตลอดจนการร่วมมือกับผู้เยาว์ซึ่งอาจมีได้ในการกระทำความผิด

วรรคสาม นอกจากนั้นในการกำหนดโทษปรับ ให้ศาลคำนึงถึงฐานะในทางทรัพย์สินและรายได้ของผู้กระทำตลอดจนผลกำไร ซึ่งผู้กระทำได้รับหรือมุ่งหมายที่จะได้รับจากการกระทำความผิด

มาตรา ๕๑ ในการกำหนดโทษผู้เยาว์ ก่อนอื่นให้ศาลคำนึงว่า ผู้ถูกลงโทษควรจะได้รับ การอบรมสั่งสอน จะได้รับการศึกษาอาชีพและคุ้มครองการเคารพต่อระเบียบแห่งกฎหมาย”

๕. ประมวลกฎหมายอาญาเกาหลี ค.ศ. ๑๙๕๓

“บทที่ ๓

ข. การกำหนดโทษ

มาตรา ๕๑ หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษ

ในการกำหนดโทษให้ศาลคำนึงถึงพฤติการณ์ ดังต่อไปนี้

- (๑) อายุ นิสัย และความประพฤติ สถิติปัญญา และสิ่งแวดล้อมผู้กระทำความผิด
- (๒) พฤติการณ์ซึ่งผู้เสียหายประสบอยู่
- (๓) มูลเหตุชักจูงใจ บั๊จจัย และผลแห่งการกระทำความผิด
- (๔) พฤติการณ์หลังจากกระทำความผิด”

๖. ประมวลกฎหมายอาญาบราซิล

(ก.ศ. ๑๙๔๒ ตามที่แก้ไขเพิ่มเติม ก.ศ. ๑๙๕๑)

“บทที่ ๒

การกำหนดโทษ

มาตรา ๔๒

การลงโทษ

เป็นหน้าที่ของผู้พิพากษา เมื่อได้คำนึงถึงประวัติและบุคลิกภาพของผู้กระทำผิด ความหนักแน่นแห่งเจตนา ขนาดแห่งความประมาท มูลเหตุซึ่งจูงใจ พฤติการณ์ที่กระทำ และผลของการกระทำผิดแล้วก่อนที่จะ

- (๑) ลงโทษประเภทใดประเภทหนึ่งซึ่งอาจเลือกได้ในบรรดาโทษที่กำหนดไว้
- (๒) กำหนดความหนักเบาของโทษภายในกรอบซึ่งกฎหมายกำหนดไว้

มาตรา ๔๓

(หลักเกณฑ์พิเศษในการกำหนดโทษปรับ)

ในการลงโทษปรับ ผู้พิพากษาต้องคำนึงถึงฐานะในทางเศรษฐกิจของผู้กระทำเป็นประการแรก

โทษปรับอาจเพิ่มขึ้นได้ถึงสามเท่า ถ้าผู้พิพากษาเห็นว่า เมื่อได้คำนึงถึงฐานะในทางเศรษฐกิจของผู้กระทำแล้ว แม้จะลงโทษปรับสูงสุดก็จะเป็นไม่บรรลุผล

มาตรา ๔๔

(เหตุเพิ่มโทษ)

.....”

๗. ประมวลกฎหมายอาญาเซโกสโลวะเกีย (ก.ศ. ๑๙๕๐)

ซึ่งเป็นประเทศที่ปกครองระบอบคอมมิวนิสต์

“มาตรา ๑๕

การกำหนดโทษ

๑. ในการกำหนดโทษ ให้ศาลคำนึงถึงขนาดแห่งอันตรายของการกระทำความผิดอาญาซึ่งมีต่อสังคม ความหนักเบาแห่งความชั่ว ลักษณะของผู้กระทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถที่จะกลับตนเป็นคนดีตลอดจนพฤติการณ์ที่เป็นเหตุเพิ่มโทษและเหตุลดโทษ

๒. พฤติการณ์ซึ่งเป็นองค์ประกอบของความผิดจะนำมาพิจารณาเพื่อเป็นเหตุเพิ่มโทษหรือเหตุลดโทษไม่ได้

มาตรา ๒๐
(เหตุเพิ่มโทษ)

.....

มาตรา ๒๑
(เหตุลดโทษ)

.....”

๘. ประมวลกฎหมายอาญาจีน

“มาตรา ๕๗

ในเมื่อมีคำพิพากษาลงโทษ ให้พิจารณาพฤติการณ์ทั้งปวงแห่งคดี และให้สนใจเป็นพิเศษในหัวข้อดังต่อไปนี้ในการพิจารณาความหนักเบาแห่งคำพิพากษา

๑. มูลเหตุซึ่งจูงใจสำหรับการกระทำความผิด
๒. ความมุ่งหมายของการกระทำความผิด
๓. ความช่วยเหลือในขณะกระทำความผิด
๔. ปัจจัยซึ่งใช้ในการกระทำความผิด
๕. ความเป็นอยู่ในการดำรงชีพของผู้กระทำความผิด
๖. ความประพฤติของผู้กระทำความผิด
๗. ความรู้ทั่วไปของผู้กระทำความผิด
๘. ความสัมพันธ์ปรกติระหว่างผู้กระทำความผิดและผู้เสียหาย
๙. อันตรายหรือความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิด
๑๐. ความประพฤติของผู้กระทำความผิดภายหลังการกระทำความผิด

มาตรา ๕๘

ถ้าจะลงโทษปรับ ให้คำนึงถึงความสามารถในทางการเงิน ประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับจากการกระทำความผิด โดยเพิ่มเติมจากบทบัญญัติแห่งมาตราก่อน ถ้าประโยชน์ที่ได้รับเกินกว่าโทษขั้นสูง อาจเพิ่มโทษปรับให้สูงขึ้นตามที่เห็นสมควรภายในขอบเขตแห่งประโยชน์ที่ได้รับมา”

๕. ประมวลกฎหมายอาญาไซเวียตรุสเซีย

(ค.ศ. ๑๕๖๐)

“มาตรา ๒๐ ความมุ่งหมายแห่งการลงโทษ การลงโทษจะไม่เพียงเป็นการลงโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำขึ้นเท่านั้น แต่ยังมีความมุ่งหมายที่จะแก้ไขและให้การศึกษาแก่บุคคลที่กระทำความผิดในเจตนาปรารถนัแห่งทำที่อันมีเกียรติต่อแรงงาน การปฏิบัติตามกฎหมายโดยเคร่งครัด และการเคารพต่อชีวิตอันอยู่ร่วมกันในทางไซเวียตลุสตี้อีกด้วยการลงโทษยังมีความมุ่งหมายที่จะป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดและบุคคลอื่นกระทำความผิดขึ้นใหม่

การลงโทษไม่มีความมุ่งหมายที่จะกระทำให้ร่างกายได้รับความทุกข์ทรมาน หรือทำให้ศักดิ์ศรีของมนุษย์ต่ำลง”

นอกจากนี้ยังมีประมวลกฎหมายอาญาของอีกหลายประเทศที่ไม่วางหลักเกณฑ์ทั่วไปในการที่ศาลจะใช้ดุลพินิจกำหนดโทษ แต่ได้มีทั้งเหตุเพิ่มโทษและเหตุลดโทษ ซึ่งเมื่อเอาเหตุเพิ่มโทษและเหตุลดโทษมาพิจารณาประกอบกันแล้ว ก็เท่ากับกำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไปในการที่ศาลจะใช้ดุลพินิจกำหนดโทษนั่นเอง ประมวลกฎหมายดังกล่าวได้มีตัวอย่างเช่น ประมวลกฎหมายออสเตรีย (ค.ศ. ๑๘๕๒) ซึ่งมีมาตรา ๔๓ มาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๕ ได้กำหนดถึงเหตุเพิ่มโทษ และมาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ กำหนดถึงเหตุลดโทษ ประมวลกฎหมายสเปน (ค.ศ. ๑๘๔๔) ซึ่งมีมาตรา ๕ กำหนดถึงเหตุลดโทษและมาตรา ๑๐ กำหนดถึงเหตุเพิ่มโทษ ประมวลกฎหมายฟิลิปปินส์ (ค.ศ. ๑๘๕๒) ซึ่งมีมาตรา ๑๓ บัญญัติถึงเหตุลดโทษและมาตรา ๑๔ บัญญัติถึงเหตุเพิ่มโทษ ประมวลกฎหมายอาญาที่ไม่มีหลักเกณฑ์ทั่วไปในการใช้ดุลพินิจลงโทษ มีแต่เหตุเพิ่มโทษและเหตุลดโทษตามที่ยกตัวอย่างมานี้ย่อมจะดีสู้ประมวลกฎหมายที่มีหลักเกณฑ์ทั่วไปสำหรับการใช้ดุลพินิจลงโทษไม่ได้ แต่ก็นับว่าเป็นการประมวลกฎหมายอาญาที่ก้าวหน้ากว่าประมวลกฎหมายอาญาไทย ซึ่งมีเหตุเพิ่มโทษอยู่เหตุเดียว คือ การกระทำความผิดอีก และทำให้เป็นที่รู้สึกกันทั่วไปว่า ศาลไทยลงโทษผู้กระทำความผิดน้อยเกินไป เพราะมีแต่เหตุลดโทษ แต่การเพิ่มโทษไม่มี เว้นแต่ว่าจำเลยจะได้กระทำความผิดมาแล้ว ต้องตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ในเรื่องกระทำความผิดอีก

ต่อไปนี้จะขอกล่าวถึง ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน ค.ศ. ๑๘๗๐ แต่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องดุลพินิจในการกำหนดโทษ เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ค.ศ. ๑๘๗๐ นี้เอง นับว่าบทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ใหม่ที่สุดและทันสมัยที่สุด

“มาตรา ๑๓ หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษ

(๑) ความชั่ว (culpability) ของผู้กระทำเป็นรากฐานแห่งการกำหนดโทษ และจะต้องคำนึงถึงผล ซึ่งคาดว่าจะเกิดจากการลงโทษแก่ชีวิตในอนาคตของผู้กระทำด้วย

(๒) ในการกำหนดโทษ ศาลซึ่งนำหลักพฤติการณ์ ซึ่งเป็นผลดีและผลร้ายแก่ผู้กระทำผิด ในการนี้ให้พิจารณาดังต่อไปนี้

มูลเหตุซึ่งจูงใจและความประสงค์ของผู้กระทำ

ความรู้สึกรักใคร่ซึ่งเห็นได้จากการกระทำและจิตใจที่มีอยู่ในการกระทำ

ขนาดของการกระทำผิดหน้าที่

วิธีกระทำความผิดและผลอันเป็นความชั่วของการกระทำความผิด

ประวัติของผู้กระทำ ฐานะในทางส่วนตัวและเศรษฐกิจ ตลอดจนความ

ประพฤติหลังการกระทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามที่จะทำให้ความเสียหายหมดไป

หายหมดไป

(๓) พฤติการณ์ซึ่งเป็นลักษณะขององค์ประกอบของกฎหมายจะนำมาพิจารณาไม่ได้

มาตรา ๑๔ การลงโทษตัดเสรีภาพในระยะเวลาอันสั้นจะกระทำเฉพาะในกรณียกเว้น

ศาลจะลงโทษตัดเสรีภาพในระยะเวลาต่ำกว่าหกเดือนก็ต่อเมื่อมีพฤติการณ์ซึ่งมีอยู่ในการกระทำและในบุคลิกภาพของผู้กระทำ ทำให้จำเป็นต้องลงโทษตัดเสรีภาพเพื่อให้ผลต่อผู้กระทำหรือเพื่อป้องกันระเบียบแห่งกฎหมาย

ถ้ากฎหมายไม่ได้กำหนดโทษปรับ หรือกำหนดโทษปรับข้างเคียงกับโทษตัดเสรีภาพ และไม่ควรถือโทษตัดเสรีภาพเป็นเวลาหกเดือนหรือกว่านั้นขึ้นไป ให้ศาลลงโทษปรับ ถ้าหากการลงโทษตัดเสรีภาพจะไม่เป็นความจำเป็นตามที่กล่าวในวรรคหนึ่ง”

จะเห็นได้จากคำแปลบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าวข้างต้นว่าประมวลกฎหมายอาญาสองฉบับ คือ ประมวลกฎหมายอาญาสวีตและประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน ซึ่งถือว่า “ความชั่ว” ของผู้กระทำเป็นรากฐานแห่งการลงโทษ และร่างประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่นก็มีข้อความอย่างเดียวกัน “ความชั่ว” ของผู้กระทำได้แก่ความสัมพันธ์ในทางจิตใจของผู้กระทำกับการกระทำของเขา ซึ่งทำให้เขาถูกตำหนิติเตียนเนื่องจากความสัมพันธ์ดังกล่าว ซึ่งนอกจากผู้กระทำจะต้องได้กระทำเจตนาหรือประมาทแล้วผู้กระทำยังต้องอยู่ในฐานะที่รู้ผิดชอบหรือยับยั้งการกระทำได้ ทั้งนี้ได้พิจารณาพฤติการณ์ทั้งหมดแล้วอาจผินใจให้ผู้ประพฤตินโดยชอบด้วยกฎหมายได้

ในการที่ถือเอาความชั่วของผู้กระทำเป็นรากฐานในการลงโทษ หรือจะต้องลงโทษ

ผู้กระทำหนักเบาสุดแต่ความชั่วของผู้กระทำ การกระทำความผิดอันเดียวกันผู้ที่ร่วมกระทำ ความผิดคนหนึ่งอาจมีความชั่วมากและควรรับโทษหนัก แต่ผู้ที่ร่วมกระทำผิดอีกคนหนึ่ง อาจรับโทษน้อย เช่น เพราะเป็นคนมีอายุน้อยและถูกอีกคนหนึ่งชักจูงใจให้กระทำความผิด เป็นต้น ทั้งนี้เป็นการลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเป็นคน ๆ ไป (individualisation of punishment) มีข้อควรสังเกตว่า ในการพิจารณาขนาดของความชั่วนั้น ไม่ใช่จะพิจารณาพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นขณะกระทำผิดเท่านั้น แต่ยังต้องพิจารณาพฤติการณ์ที่เกิดขึ้น ก่อนหรือหลังการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับความผิดนั้นด้วย ความตอนต้นของวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๓ จึงเป็นการกำหนดขอบเขตไม่ให้ศาลลงโทษเกินกว่าความชั่วของผู้กระทำ

ความตอนสองของมาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ยังกำหนดให้ศาลคำนึงถึงผลของการลงโทษอันจะมีต่อชีวิตในอนาคตของผู้กระทำผิดในสังคม คือ ต้องพิจารณาในทางที่จะให้ผู้กระทำผิดกลับตนมาสู่สังคมอย่างเดิม ซึ่งเป็นการลงโทษตามทฤษฎีป้องกันพิเศษ คือ ป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดมาแล้วกระทำความผิดซ้ำ

วรรคสองของมาตรา ๑๓ กำหนดให้ผู้พิพากษายกพฤติการณ์ ซึ่งอาจทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษหนักหรือเบา แล้วนำเอาพฤติการณ์ทั้งที่เป็นคุณและเป็นโทษนั้นมาชั่งน้ำหนักดู ทั้งนี้ก็เป็นการพิจารณาขนาดของความชั่วของผู้กระทำนั่นเอง อย่างไรก็ตาม วรรคสองนี้เป็นแต่ยกตัวอย่างพฤติการณ์บางพฤติการณ์ ซึ่งจะแสดงให้เห็นความชั่วของผู้กระทำเท่านั้น หาได้บัญญัติพฤติการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะเป็คุณหรือโทษของผู้กระทำครบถ้วนไม่ อย่างไรก็ตาม เมื่อมาตรา ๑๓ ได้ยกตัวอย่างไว้ ก็แสดงว่าพฤติการณ์ที่ได้อีกตัวอย่างนี้เป็นพฤติการณ์สำคัญ จึงขออธิบายพฤติการณ์ดังกล่าวโดยสรุปดังต่อไปนี้

(ก) มูลเหตุชักจูงใจและความมุ่งหมายของผู้กระทำ ซึ่งเป็นกรณีที่จะต้องพิจารณาในเมื่อเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยเจตนา กล่าวคือ ถ้าผู้กระทำได้กระทำไปโดยความโลภโดยทุจริต หรือมูลเหตุชักจูงใจที่ต่ำช้าอย่างอื่น ก็เป็นกรณีที่ศาลจะต้องลงโทษหนัก เว้นแต่กฎหมายจะได้กำหนดมูลเหตุชักจูงใจหรือความมุ่งหมายของผู้กระทำให้เป็นองค์ประกอบของความผิด (ดูวรรคสามของมาตรา ๑๓) แต่ถ้าผู้กระทำได้กระทำด้วยมูลเหตุชักจูงใจที่ชอบด้วยศีลธรรมหรือมูลเหตุชักจูงใจในทางการเมืองที่ควรเห็นใจเป็นเหตุให้ลงโทษผู้กระทำสถานเบาได้

(ข) ความรู้สึกนึกคิดอันแสดงออกจากการกระทำและจิตใจในการกระทำความผิด ซึ่งอาจเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้กระทำก็ได้ทั้งสองอย่าง ตัวอย่างเช่น บุคคลที่หลีกเลียง

ภาษี อาจกระทำเพราะไม่มีเงินจะเสียภาษีจริง ๆ หรือเพราะความอยากได้กำไรให้มากที่สุด ซึ่งจะต้องลงโทษหนักเบาผิดกัน

(ค) ขนาดของการทำผิดหน้าที่ ซึ่งเป็นกรณีที่จะต้องพิจารณาในเรื่องการกระทำ โดยประมาท เช่น คนขับรถยนต์ที่ขับคนตายเพราะฝ่าฝืนกฎจราจร การฝ่าฝืนกฎจราจรมาก หรือน้อยย่อมเป็นเหตุให้ศาลลงโทษหนักหรือเบา

(ง) วิธีกระทำความผิด เช่น กระทำร้ายร่างกายเพราะโกรธขึ้นมาทันที และคว่ำ ดุนฟันที่มีอยู่ในที่เกิดเหตุผู้เสียหายในขณะนั้น ศาลย่อมจะลงโทษเบากว่าผู้ที่คิดทำร้าย ร่างกายผู้อื่นมาจากบ้าน และเตรียมอาวุธติดตัวมา

(จ) ผลของการกระทำความผิด ความผิดใดที่เกิดผลร้ายแรง ย่อมทำให้ศาลลง โทษผู้กระทำหนัก แต่ทั้งนี้ผลนั้นจะต้องเกี่ยวเนื่องกับความชั่วของผู้กระทำ กล่าวคือ ผู้ กระทำจะต้องเห็นผลนั้นแล้วหรือควรจะได้เห็นผลเช่นว่านั้น

(ช) ประวัติของผู้กระทำความผิดและฐานะในทางส่วนตัวและในทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาอย่างยิ่งได้แก่ความชั่วที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของผู้กระทำอาจมีผลทำให้ศาล ลงโทษหนักขึ้น ถ้าจะทำให้การกระทำความผิดเป็นที่น่าตำหนิตึ่ขื่นมากขึ้น ดังจะเห็นได้ ว่าผู้กระทำผิดโดยโอกาสย่อมควรจะได้รับโทษเบากว่าผู้กระทำผิดติดนิสัย ซึ่งไม่สามารถ ยับยั้งใจมิให้กระทำผิดได้ ในส่วนที่เกี่ยวกับฐานะในทางเศรษฐกิจนั้นเป็นข้อสำคัญในความ ผิดเกี่ยวกับทรัพย์และทรัพย์สิน เช่น ผู้กระทำได้ลักทรัพย์เพราะรายได้ไม่พอยังชีพ ควรจะ ได้รับโทษเบายิ่งกว่าผู้ลักทรัพย์เพื่อนำมาซื้อสิ่งฟุ่มเฟือย อนึ่งการที่ผู้กระทำความผิดเคย ต้องโทษมาแล้วก็เป็นพฤติการณ์ที่น่ามาพิจารณากำหนดโทษให้หนักได้ แต่จะใช้การที่ต้อง โทษมาก่อนมาพิจารณาในแง่ที่ว่าจำเลยได้กระทำผิดในคดีที่กำลังถูกฟ้องไม่ได้

(ซ) ความประพฤติของผู้กระทำความผิดหลังจากกระทำความผิด เช่น การ ที่ผู้กระทำความผิดพยายามที่จะแก้ไขความเสียหายให้คืนดีดังเดิมย่อมทำให้ศาลลงโทษเบา นอกจากนี้ ความประพฤติของผู้กระทำความผิดหลังจากกระทำความผิดอาจกระทำใน ระหว่างการดำเนินคดีอาญา เช่น รับสารภาพต่อพนักงานสอบสวนหรือศาล ซึ่งอาจทำให้ ศาลลงโทษเบาได้ แต่การที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยปฏิเสธหรือเป็นแค่เพียงใช้สิทธิไม่ให้การ ในชั้นสอบสวนหรือชั้นศาล ย่อมไม่ใช่เหตุที่จะทำให้ลงโทษจำเลยให้หนักขึ้น นอกจากนี้ การที่จำเลยประพฤติตัวไม่สมควรในศาลก็ไม่ใช่เหตุให้ลงโทษหนักขึ้น แต่ศาลอาจลงโทษ จำเลยฐานละเมิดอำนาจศาลได้

มาตรา ๑๔ ของประมวลกฎหมายอาญาได้วางหลักเกณฑ์ห้ามมิให้ลงโทษตัดเสรี ภาพ (เช่นจำคุก) ในระยะเวลาอันสั้น เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔ นั้น

เอง ทั้งนี้เพราะการตัดเสรีภาพในระยะเวลาอันสั้นนั้นไม่ส่งผลดีแต่ประการใด โดยผู้รับโทษก็ไม่ได้หวาดกลัว เพราะถูกตัดเสรีภาพเพียงชั่วระยะเวลาอันสั้น ผู้ถูกลงโทษยังไม่ได้รับความทุกข์ยากลำบากเพียงพอ แต่นอกจากนั้นยังทำให้ขึ้นชื่อว่าเป็นผู้ต้องโทษจำคุกมาแล้ว ทำให้ไม่มีใครอยากคบค้าสมาคมด้วย นอกจากผู้ร้ายด้วยกัน และไม่มีใครอยากให้งานทำ ฉะนั้นในกรณีที่ไม่เข้าข้อยกเว้น ศาลเยอรมันต้องเลือกลงโทษตัดเสรีภาพหกเดือนขึ้นไปหรือไม่ลงโทษเลย โดยรอกการลงโทษ

มีข้อควรสังเกตว่า ได้มีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มีบทบัญญัติรับกับหลักเกณฑ์เรื่องการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ โดยได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖๗ วรรคสามว่า “เหตุผลของคำพิพากษาอาญาจะต้องระบุกฎหมายอาญาที่นำมาใช้บังคับ ตลอดจนพฤติการณ์ซึ่งเป็นเหตุที่กำหนดโทษ ฯลฯ” (ซึ่งหมายถึงพฤติการณ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓ แห่งประมวลกฎหมายอาญา)

ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนเห็นว่า ประมวลกฎหมายอาญาของไทย แม้จะเพิ่งบัญญัติใช้เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๐ (๒๕ พุทธศตวรรษ) แต่ก็ยังมีข้อบกพร่องอยู่มาก โดยไม่มีบทบัญญัติกำหนดแนวทางให้ผู้พิพากษาใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ ซึ่งแนวทางในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษนั้นในต่างประเทศได้มีการค้นคว้ากันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศเยอรมนี ในขณะนี้ไม่มีอะไรเป็นหลักประกันว่าผู้พิพากษาศาลไทยจะมีแนวทางในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษอย่างถูกต้องและเหมือนกัน ซึ่งจะเป็่วิถีทางที่จะลดอาชญากรรมให้น้อยลงได้ทางหนึ่ง อันเป็นความมุ่งหมายของบทกฎหมายนี้

หยุด แสงอุทัย

หนังสือที่ใช้เทียบเคียงในการเขียนบทความ

หนังสือที่ว่าด้วยดุลพินิจในการกำหนดโทษ

- (1) **Karl Haag**, Rationale Strafzumessung (Keeln) 1970.
- (2) **Lothar Schmidt** Die Strafzumessung in rechtsvergleichender Darstellung, Berlin, 1960.
- (3) **Hand - Juergen Bruns**, Strafzumessungsrecht, Allgemeiner Teil, Koeln, 1967.
- (4) **Heinrich Jagush**, Die Praxis der Strafzumessung, Berlin, 1956.
- (5) **Hellmuth von Weber**, Die richterliche Strafzumessung.
- (6) **Hans Martin Pfersich**, Die Strafzumessung im Lichte der modernen amerikanischen Schule, Bonn, 1956.
- (7) **Guenter Warda**, Dogmatische Grundlage des richterlichen Ermessen im Strafrecht, Koeln, 1962.

หนังสือคำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันเขียนอย่างเป็นระบบ

- (1) **Han - Heinrich - Jescheck**, Lehrbuch des Strafrechts, Allgemeiner Teil, Berlin, 1969.
- (2) **Juergen - Baumann** Strafrecht, Allgemeiner Teil, 5. Auflage, Bielefeld, 1968.
- (3) **Eberhard Schmidhaeuser**, Strafrecht, Allgemeiner Teil, 1970.
- (4) **Hans Welzel**, Das Deutsche Strafrecht, Berlin, 1967.

หนังสือคำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน เขียนอย่างเรียงมาตรา

- (1) **Schoenke Schrokder** Strafgesetzbuch, Kommentar 15. Auflage, Muenchen, 1970.
- (2) **Petters - Preisendang** Strafgesetzbuch, 26 Auflage, Berlin, 1970.
- (3) **Eduard - Dreher**, Strafgesetzbuch, 22 Auflage, Muenchen, 1970.
- (4) **Lackner - Maasen** Strafgesetzbuch, 5 Auflage, Muenchen, 1969.

หนังสือคำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาสวิส อธิบายเรียงมาตรา

Thormann und von Ouerbeck, Schweizerisches Strafgesetzbuch. Allgemeiner Teil, Zuerich.

หนังสือภาษาไทย

หัวข้อเด็กเซอร์ธรรมศาสตร์ ของ พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ พ.ศ. ๒๔๖๖

บทความ

Robert Vouin, The Role of the Prosecutor in French Criminal Trials, The American Journal of Comparative Law Volume 18 Nr. 3. 1970.

การต่างประเทศ

สันติภาพกับองค์การสหประชาชาติ

บทนำ

ความเหี้ยมโหดของมนุษย์นั้นมิมีน่านปการ และประวัติศาสตร์ก็ได้จารึกให้เราเห็นว่า สงครามในแต่ละยุคแต่ละสมัย เป็นเวทีและเป็นโอกาสที่มนุษย์จะได้แสดงออกถึงความ ร้ายกาจของตัวออกมาได้มากที่สุด และถึงขีดสุดยอดเท่าที่ความชำนาญความรู้จะอำนวยใน แต่ละขณะ จะเป็นสงครามแย่งชิงน้ำหรือเมื่อยหรืออาณาเขต ฯลฯ จะต้องมีผู้คนบาดเจ็บ ล้มตายจนนับไม่ถ้วนไม่ว่าฝ่ายใดจะชนะหรือแพ้ ยิ่งความรู้วิทยาการวิทยาศาสตร์ก้าวหน้า ยิ่งอำนวยให้ขอบเขตของสงครามกว้างขวางออกไป มนุษย์สามารถฆ่ามนุษย์ด้วยกันอย่าง “คุ้มค่า” มากขึ้นทุกที ปัจจุบันระเบิดลูกเดียวอาจทำลายชีวิตนับล้านในพริบตา และใน ยุคปัจจุบันนี้เองก็ไม่เป็นการสุดวิสัยที่มนุษย์จะทำลายมนุษยชาติให้สูญสิ้นไปจากโลก ความ ทุกข์ยากอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากสงคราม ซึ่งส่วนใหญ่ตกแก่ผู้คนที่ไม่รู้เห็นด้วยและอาจ ไม่เข้าใจในสาเหตุอันแท้จริงของสงครามด้วยซ้ำไป ทำให้ผู้ที่มีเมตตาจิตและจริยธรรม ประเสริฐ พยายามที่จะลดหย่อนผ่อนคลายความร้ายแรงของสงครามและพยายามที่จะขจัด สงครามให้สิ้นไปโดยสิ้นเชิงในที่สุด

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ ได้มีการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้น เพื่อรับหน้าที่รักษา สันติภาพและความมั่นคงของโลกไว้ สืบแทนสันนิบาตชาติที่ได้ถึงแก่ภรรณาไปแล้วเมื่อ สงครามโลกครั้งที่ ๒ อุดมคติขึ้น ไม่นานมานี้ก็ได้มีการเฉลิมฉลองวันครบรอบปีที่ ๒๕ แห่ง การสถาปนาองค์การสหประชาชาติ แต่ก็ปรากฏว่าประชาชนไทยและรัฐบาลไทยไม่ค่อยจะ ใส่ใจต่อเรื่องนี้ สำหรับประชาชนไทยทั่วไปนั้นก็พอจะเข้าใจได้ว่าไม่สนใจมากนักเพราะมี เรื่องปากและท้องที่จะต้องเป็นห่วงกังวลพอลงแล้ว แต่รัฐบาลของเราเช่นเดียวกับรัฐบาล ของอีกหลาย ๆ ประเทศ ดูจะให้ความสำคัญแก่องค์การสหประชาติน้อยลงทุกที ทั้งนี้ อาจเป็นด้วยความผิดหวังที่ตามมากับความสั่นคลอนของสถานการณ์ของโลก ตลอดชั่วอายุ ขององค์การสหประชาชาติ ความหวังที่จะได้รับสันติภาพและสงบสุขได้อันตรธานไป พร้อม ๆ กับการปรากฏของ “สงครามเย็น” “สงครามกึ่งเอกราช” และ “สงคราม ปลดแอก”

ความผิดหวังที่มีอยู่ทั่วไปนี้ หากสืบเนื่องมาจากความเข้าใจในปัญหาและอุปสรรค ที่องค์การสหประชาชาติต้องประสบอยู่ตลอดมาแล้ว ก็ย่อมจะช่วยให้มีการคิดค้นหาทาง เอาชนะอุปสรรคเหล่านั้น เพื่อที่จะให้ความหวังกลายเป็นความจริงได้ ในทางตรงกันข้าม หากความผิดหวังสืบเนื่องมาจากความไม่เข้าใจ หรือสืบเนื่องมาจากการมองปัญหาเฉพาะที่

ปลายเหตุ ก็ย่อมก่อให้เกิดความที่อดอยขาดความมานะอดสาหะที่จะหาทางก้าวไปสู่อนาคต และนี่คืออันตรายแห่งยุคปัจจุบัน

หลักการ เจตนารมณ์ และความหวังอันสูงส่งที่จารึกไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ* ต่างก็แสดงออกถึงคุณค่าอันดีงามอันควรแก่นมนุษยชาติ หากแต่ว่า มนุษย์โดยทั่วไปยังไม่พร้อมที่จะให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน เพื่ออำนวยให้คุณค่าเหล่านั้นเป็นกำหนดกฎเกณฑ์สำหรับสังคมแห่งมนุษย์ ดังนั้น ก่อนที่ความผิดหวังและความย่อที่จะเข้าครอบงำไปทั่วทุกหัวระแหง เราจะต้องทำความเข้าใจกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขวางทางที่จะนำไปสู่สันติภาพและความสงบสุขของโลกในยุคแห่งความมืดมน เราก็ได้แต่หวังว่าเพียงแสงสว่างน้อยนิดอาจเป็นสื่อ นำทางให้ปลอดภัยพ้นจากอันตรายที่แฝงตัวอยู่รอบด้านได้

ทั่วไป

เมื่อเราพูดถึงสันติภาพและความสงบสุข ก็จะเว้นเสียมิได้ที่จะนำเรื่องความเป็นระเบียบกับความยุติธรรมเข้ามาประกอบการพิจารณาของเราด้วย ทั้งสองนี้เป็นสิ่งจำเป็นต่อสังคมก่อนที่สันติภาพที่มั่นคงยาวนานจะปรากฏขึ้นมาได้ ความเป็นระเบียบในที่นี้ หมายถึงความสงบราบรื่นในความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง พอเพียงแก่การที่สมาชิกแห่งสังคมหนึ่ง ๆ จะกำหนดอนาคตของตนเอง หากขาดเสียซึ่งความสงบหรือความเป็นระเบียบขั้นพื้นฐานดังนี้แล้ว รัฐบาลและประชาชนก็มีอาจที่จะวางแผนการปฏิรูปสังคมให้เจริญก้าวหน้าไปได้ ส่วนความยุติธรรมในที่นี้ หมายถึงสภาวะที่มวลความขัดแย้งที่มีอยู่จะต้องตกลงกันหรือตัดสินกันตามกฎหมายแห่งกฎหมาย กระนั้นก็ตาม สันติภาพที่มั่นคงและยาวนานจะไม่บังเกิดขึ้น หากความเป็นระเบียบและความยุติธรรมมีลักษณะตายตัว สถาบันต่าง ๆ ที่มีอำนาจและอิทธิพลปกคลุมเหนือสังคม ย่อมจะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานะความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น มิฉะนั้น ก็จะนำมาซึ่งการต่อต้าน ความรุนแรงและความสั่นคลอนมาสู่สังคมนั้น

ภายในสังคมของชาติหนึ่ง ๆ จะมีศูนย์กลางแห่งอำนาจที่จะกำหนดให้มวลสมาชิกของสังคมนั้น ปฏิบัติตามกฎหมายแห่งความสงบและความยุติธรรมที่ได้ตราขึ้นมา สังคมใดมีลักษณะล่าหลังหรือขาดความเป็นปึกแผ่นมากเท่าใด กฎหมายแห่งสังคมนั้นก็ย่อมมีลักษณะเป็นคำสั่งเป็นกฎบังคับมากคู่ควรกับสถานะดังกล่าว ทั้งนี้เพราะอำนาจที่ปกครองอยู่ตรากฎหมายขึ้นมา ในเบื้องต้นแรกก็เพื่อรักษาความสงบและความสงบเรียบร้อยเพื่ออำนวยต่อการปกครองที่ราบรื่น^(๑) ยิ่งมีความปั่นป่วนมากเท่าใดก็ยิ่งนำมาซึ่งกฎหมาย

* ดูอารัมภบทและหมวดที่ ๑ ของกฎบัตร ฯ

(๑) Sir James Salmond, *Jurisprudence*, 10th edn., Sweet and Maxwell Ltd., 1957, p. 22

ที่มีสาระหนักไปในทางบังคับนอกเหนือจากกฎเกณฑ์แห่งการบังคับที่ตรึงมาแล้ว ในแต่ละสังคมยังมีจารีตประเพณีอันเป็นแนวทางของการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในสังคมนั้น การละเมิดจารีตประเพณีย่อมก่อให้เกิดปฏิกริยาไม่พึงพอใจต่อผู้ฝ่าฝืนและด้วยเหตุที่จารีตประเพณีมีลักษณะเป็นข้อจำกัดการประพฤติปฏิบัติ เราจึงอาจจะรวมไว้ด้วยว่าเป็นส่วนหนึ่งของกฎเกณฑ์แห่งการบังคับ

ในภาวะความสงบที่ตามมากับระบบแห่งการบังคับ สังคมก็ย่อมจะวิวัฒนาการก้าวหน้าไปเป็นลำดับ เมื่อสมาชิกของสังคมนั้นมีความเจริญมากขึ้น มีความเข้าใจในความจำเป็นที่จะต้องมีความเป็นระเบียบมากขึ้น การบังคับกันก็就会有ความจำเป็นน้อยลงเป็นลำดับ ความยุติธรรมขั้นสูงขึ้นไปก็จะเป็นความหวังหรือความมุ่งหมายอันใหม่ของสังคมขึ้นมา ทั้งนี้ก็ดังที่ปราชญ์เคยกล่าวไว้ว่า “ความยุติธรรมที่ขาดอำนาจนั้น ไร้ประโยชน์ แต่อำนาจที่ขาดความยุติธรรมก็คือการข่มเหงกดขี่” การข่มเหงกดขี่แม้ว่าในระยะสั้นอาจรักษาความเป็นระเบียบไว้ได้ แต่ไม่สามารถที่จะสร้างความมั่นคงขึ้นมาได้ เพราะการข่มเหงกดขี่นั้นอาศัยอำนาจและกำลังเป็นที่ตั้ง และอำนาจและกำลังย่อมเปลี่ยนมือกันไปเปลี่ยนแหล่งรวมกำลังไปตามสายทางการแก่งแย่งหักล้างกันตามธรรมชาติ

ความยุติธรรมจะปรากฏอยู่ในกฎหมายของระบบแห่งการบังคับได้หรือไม่ นั่นคือความที่จะต้องพิจารณากันต่อไป ถ้าเราทำความเข้าใจเสียแต่เนิ่นๆ ว่า กฎหมายไม่ใช่สิ่งตายตัว ปัญหาที่จะเบาบางลงไป มาตรฐานหรือกฎเกณฑ์ของความยุติธรรมย่อมขึ้นอยู่กับสภาพของสังคมเศรษฐกิจ และการเมืองในแต่ละขณะ อะไรซึ่งดูยุติธรรมดีในวันนี้ อาจจะไม่เป็นที่ยอมรับกันเช่นนั้นในวันต่อๆ ไปก็ได้ กฎหมายในแต่ละขณะ คือกฎเกณฑ์ที่กลุ่มชนที่มีอำนาจอิทธิพลเหนือสังคมตรึงขึ้นเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนไว้^(๑) แต่เมื่อมีความเปลี่ยนแปลงไปในทางกระจายอำนาจอิทธิพลทางการเศรษฐกิจและการเมืองมากขึ้น สาระแห่งกฎหมายย่อมใกล้เคียงกับผลประโยชน์ของส่วนรวมมากขึ้นเป็นเงาตามตัวเหมือนกัน และยิ่งกฎหมายแผ่ขยายขอบเขตการรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมมากขึ้นเท่าใด สังคมนั้นก็ใกล้เข้าไปสู่ความเสมอภาคกันในด้านความยุติธรรมด้วย

เท่าที่ได้กล่าวมานี้เป็นหลักพื้นฐานในการพิจารณาการจัดความเป็นระเบียบและการรักษาความสงบภายในสังคมทั่วๆ ไป ซึ่งก็นำมาประกอบการพิจารณาปัญหาของสังคมนระหว่างประเทศได้เหมือนกันในบางส่วน แต่ก็ต้องมีข้อจำกัดบางประการ คือภายในสังคมของแต่ละชาตินั้น ความเป็นระเบียบและความยุติธรรมย่อมหมายถึงการกำหนดหรือบังคับโดยอำนาจอธิปไตยสูงสุด ซึ่งผู้อยู่ใต้อำนาจนั้นจะต้องปฏิบัติตาม แต่ในสังคมนระหว่างประเทศเท่าที่เป็นอยู่ กลับปรากฏว่าสมาชิกแห่งสังคมนั้น ต่างอ้างตนเป็นอธิปไตยต่อกันทั้งนั้น

(๑) Harold Laski, *An Introduction to Politics*, Unwin Books, London, 1961, p. 14

คือ ถือว่ามีสิทธิที่จะอยู่ไปโดยไม่มีการแทรกแซงจากภายนอกต่อกิจการและผลประโยชน์ของตน นอกเสียจากตนจะยินยอมต่อการจำกัดสิทธินั้นในบางส่วน หลักการของความเสมอภาคในความเป็นอธิปไตยนี้ ไม่ค่อยจะสอดคล้องกับความเป็นจริงนัก หากเรากำลังถึงกำลังและอำนาจของประเทศต่างๆ และหากปัจจุบันไม่ใช่ยุคแห่งการปลดปล่อยอาณานิคม ยุคแห่งการต่อสู้กันระหว่าง “ลัทธิของมวลชน” กับ “ลัทธิของเสรีนิยม” และยุคแห่งภัยจากสงครามมหาประลัยแล้ว ปลายใหญ่คงจะไม่ปล่อยให้ปลายเล็กเวียนว่ายอยู่เคียงข้างและตีตัวเสมอตนไปนานนัก ในภาวะซึ่งประเทศใหญ่น้อยต่างถือตัวเป็นเอกก็เป็นการยากที่จะให้ยอมรับอำนาจอธิปไตยสูงสุดเหนือสังคมระหว่างประเทศ ส่วนการที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะใช้กำลังเข้าบีบบังคับให้ฝ่ายอื่น ๆ ยอมพินอบพิเทาต่อตนก็เห็นจะสุดวิสัย ไม่ต่างอะไรกับการฆ่าตัวตาย ดังนั้นทางเลือกสำหรับการจัดตั้งความเป็นระเบียบขึ้นมาสำหรับสังคมระหว่างประเทศจึงอยู่ที่ระบบที่สมาชิกแห่งสังคมนั้นยินยอมและร่วมกันตราขึ้นมา

ระบบขององค์การสหประชาชาติ

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้ยุติลงแล้ว องค์การสหประชาชาติก็ได้ปรากฏตัวขึ้น เป็นผลจากความพยายามอีกครั้งหนึ่งของกลุ่มบุคคลที่เห็นการณ์ไกล เห็นความจำเป็นที่จะต้องจัดตั้งระบบและกฎเกณฑ์ขึ้นมาควบคุมรักษาสันติภาพเอาไว้ กฎบัตรขององค์การสหประชาชาติ ห้ามมิให้มีการข่มขู่หรือคุกคามหรือละเมิดต่อสันติภาพ (มาตรา ๑ ข้อ ๑) เรียกร้องให้มวลสมาชิกแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี* และในการติดต่อสัมพันธ์ต่อกันก็ให้งดเว้นเสียซึ่งการใช้อำนาจข่มขู่และคุกคามต่อกัน (มาตรา ๒ ข้อ ๓ และ ๔) การที่จะให้มีการปฏิบัติตามเจตนารมณ์ดังกล่าวนี้ ย่อมจะต้องอาศัยระบบแบบแผนของการรักษาความเป็นระเบียบและการอำนวยความสะดวกให้แก่มวลสมาชิกดังจะได้กล่าวต่อไป

๑. การรักษาความเป็นระเบียบ

ระบบแห่งการบังคับขององค์การสหประชาชาติ ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่าจะต้องได้รับความร่วมมือด้วยดีจากบรรดาประเทศของโลก (ในฐานะที่สถาปนาองค์การขึ้นมา) สมมติฐานดังกล่าวนี้ ปรากฏอย่างชัดเจนในข้อความบางส่วนของกฎบัตรฯ ซึ่งมอบความรับผิดชอบเป็นพิเศษควบคู่กับอภิสิทธิ์บางประการให้แก่ห้ามหาประเทศ^(๑) ซึ่งได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส และจีน (ขณะนั้นจีนยังมีได้แยกออกเป็นรัฐจีนคอมมิวนิสต์กับจีนคณะชาติ) ทั้งนี้ เช่น มาตรา ๒๓ ข้อ ๑ ซึ่งมอบตำ-

* ดูหมวดที่ ๖ ของกฎบัตรฯ

(๑) Inis L. Claude, Jr., *Swords into Ploughshares*, 3rd edn., Random House, 1964, p.65

แห่งประจำให้แก่ประเทศทั้ง ๕ ในขณะมนตรีความมั่นคง ส่วนอีก ๖ ตำแหน่ง (ต่อมา เป็น ๑๐ ตำแหน่ง หลังจากการเปลี่ยนแปลงเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๕) ให้เป็นตำแหน่งหมุนเวียน สับเปลี่ยนไปตามแต่จะเลือกกันในหมู่สมาชิกอื่น ๆ มาตรา ๒๗ ข้อ ๓ กล่าวไว้ว่า คำวินิจฉัย ของคณะมนตรีความมั่นคงในเรื่องสำคัญ ๆ ที่นอกเหนือไปจากเรื่องระเบียบการแล้ว จะ กระทำได้โดยคะแนนเสียงเห็นชอบของสมาชิก ๙ (ต่อมา ๘) ประเทศ ซึ่งรวมคะแนนความ เห็นชอบของสมาชิกประจำด้วย มาตรา ๔๗ ระบุให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเสนาธิการ- ทหารขึ้นประกอบด้วยเสนาธิการทหารของบรรดา ๕ महाประเทศ เพื่อให้คำแนะนำแก่คณะ มंत्रीความมั่นคงในเรื่องเกี่ยวแก่ความจำเป็นด้านอาหาร เพื่อรักษาสันติภาพและความ มั่นคงไว้ มาตรา ๑๐๖ มอบให้เป็นภาระหน้าที่ของ ๕ महाประเทศที่จะร่วมกันดำเนิน มาตรการอันจำเป็นเพื่อรักษาสันติภาพและความมั่นคงไว้ ทั้งนี้จนกว่าจะมีการตกลงกัน เป็นพิเศษในหมู่สมาชิกว่าจะจัดมอบกำลังทหาร ทรัพยากร และสิ่งของเครื่องใช้อื่น ๆ เพื่อการรักษาสันติภาพ ปลอดภัย ขององค์การ ๆ อย่างไร ซึ่งต่อมาจนบัดนี้ก็ยังไม่มีการ ตกลงกันเพื่อการดังกล่าว ความรับผิดชอบในเบื้องต้นต่อการรักษาสันติภาพและความ มั่นคงอันควรจะต้องอยู่กับคณะมนตรีความมั่นคงทั้งคณะ (ตามมาตรา ๒๔) จึงกลับมอดก อยู่กับ ๕ มหาอำนาจโดยปริยาย อนึ่ง แม้ในหมู่ ๕ महाประเทศด้วยกัน แหล่งอำนาจที่แท้ จริงนั้นก็ตกอยู่ที่สหรัฐฯ กับสหภาพโซเวียต ซึ่งเป็นมหาประเทศเหนือมหาประเทศอีกที่ หนึ่ง เป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดี

ข้อแม้ที่ว่า ๕ มหาอำนาจจะต้องตกลงปลงใจร่วมกัน (ตามมาตรา ๒๗ ข้อ ๓) นั้น มีนัยสำคัญว่า มาตรการบังคับใด ๆ ดังในหมวดที่ ๗ ของกฎบัตรฯ จะมีอำนาจที่จะนำมาใช้แก่ มหาอำนาจหนึ่งใดที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์แห่งระบบ ดังนั้น สิ่งเดียวที่จะควบคุมบรรดาผู้คุม คือ ความสำนึกในภาระหน้าที่และความรับผิดชอบแห่งตน (ต่อมาปรากฏว่ามีข้อยกเว้น เช่นใน กรณีวิกฤติการณ์คลองสุเอซ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๕ ซึ่งสองมหาอำนาจเหนือมหาอำนาจ สามารถใช้อิทธิพลยับยั้งพฤติกรรมของสหราชอาณาจักรและฝรั่งเศสเอาไว้ก่อนที่จะไปสู่จุด วิกฤติจริง ๆ) สภาวะซึ่งผู้พิทักษ์กฎหมายอยู่เหนือกฎหมายย่อมไม่เป็นที่พึงปรารถนา แต่ นั่นก็คือ สภาวะความเป็นจริงที่ผู้ร่างกฎบัตรสหประชาชาติตระหนัก และจำเป็นต้องยอมรับเข้า มาประกอบเป็นส่วนหนึ่งของระบบองค์การสหประชาชาติ^(๑) นัยอีกประการหนึ่งที่ตาม มาจากข้อสังเกตข้างต้นนี้ก็คือ ไม่มีอะไรที่จะมาประกันหรือรับรองได้ว่าบรรดา ๕ มหา ประเทศ จะวินิจฉัยเห็นพ้องต้องกันว่าในกรณีหนึ่ง ๆ ควรจะดำเนินการอย่างไรและใช้ มาตรการอันใด

(๑) Frederick L. Schuman, *The Commonwealth of Man*, Alfred A. Knopf, New York, 1952, p. 373

หลังจากที่ภาวะสงครามที่ได้อำนวยให้มีการร่วมมือกันได้สิ้นสุดลงไปแล้ว ความขัดแย้งในทางลัทธิและการเมืองระหว่างฝ่ายตะวันตกกับฝ่ายคอมมิวนิสต์โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างสหรัฐ ฯ กับสหภาพโซเวียต ได้ปรากฏตัวออกมาอย่างชัดเจนและเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการร่วมมือภายในองค์การสหประชาชาติ ซึ่งเกี่ยวกับอุปสรรคอันนี้ ศาสตราจารย์ Charles de Visscher ได้ให้ความเห็นที่น่าสนใจไว้ว่า

“การควบคุมรักษาสันติภาพเอาไว้ในนี้ ในสาระสำคัญหมายถึงการจัดให้ความสัมพันธ์ทางการเมืองอยู่ในลักษณะที่จะอำนวยให้เป็นที่ยอมรับกันได้โดยผู้ที่มีอำนาจและอยู่ในฐานะที่จะรักษาไว้หรือละเมิดต่อสันติภาพเสียก็ได้ในขณะเดียวกัน (ดังนั้น) เพื่อที่จะให้เป็นไปตามนี้และเพื่อที่จะให้เป็นการสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับบทบาทการนำของสมาชิกประจำในคณะมนตรีความมั่นคง อย่างน้อยก็จะต้องมีการทำความตกลงกันในการเมือง เพื่อที่จะสร้างบรรยากาศที่อำนวยต่อความไว้วางใจกัน การที่จะแก้ความขัดแย้งทางการเมืองอันลึกซึ้งด้วยการเชื่อเชิญให้คู่กรณีมาบัญญัติกฎเกณฑ์ที่จะจำกัดแนวความสัมพันธ์กันในอนาคต ย่อมเป็นไปได้” (๑)

ในเมื่อยังไม่ปรากฏว่าทั้งสหรัฐ ฯ และสหภาพโซเวียตพร้อมที่จะทำความเข้าใจตกลงกันเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมืองที่มีอยู่ (จนกระทั่งจีนคอมมิวนิสต์ปรากฏกายมาเป็นมหาอำนาจที่น่าเกรงขามอีกฝ่ายหนึ่งในปัจจุบัน)* ก็ยากที่จะหวังให้ทั้งสองฝ่ายยอมรับระบบและนัยของระบบองค์การสหประชาชาติเป็นหลักที่จะควบคุมความสัมพันธ์ต่อกันตรงกันข้ามจากการศึกษากรณีพิพาทและความขัดแย้งต่าง ๆ ภายในระบบของสหประชาชาติ^(๒) ก็พอจะเห็นได้ว่าทั้งสองมหาประเทศเหนือมหาประเทศ ได้พยายามที่จะใช้องค์การสหประชาชาติเป็นเครื่องมือในการที่จะต่อกรซึ่งกันและกันในการเมือง และในเมื่ออาณาเขตของสงครามระหว่างลัทธิของแต่ละค่าย หรือสงครามเย็นนั้นยากที่จะกำหนดลงไปว่ากว้างขวางเท่าใด เกือบจะทั่วโลกได้กลายเป็นเวทีแห่งการต่อสู้อันนั้นไป ซึ่งก็หมาย

(๑) Charles de Visscher, *Theory and Reality in Public International Law*, Princeton University Press, 1957, p. 108

* หลังจากจีนคอมมิวนิสต์ได้เข้าครองอำนาจบนผืนแผ่นดินใหญ่ ผู้แทนของ “จีน” ที่นั่งอยู่ในคณะมนตรีความมั่นคงและที่ประชุมอื่น ๆ ขององค์การสหประชาชาติเป็นผู้แทนจากรัฐจีนคณะชาติแห่งเกาะไต้หวัน บทบาทของ “จีน” ในฐานะมหาอำนาจในระบบองค์การสหประชาชาติจึงสิ้นไป ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงบทบาทของมหาอำนาจภายในวงการสหประชาชาติ เราจึงไม่กล่าวถึง “จีน” จนถึงตอนสุดท้าย ในเรื่องเกี่ยวกับสันติภาพโดยทั่วไป

(๒) ดูจาก *Cases on United Nations Law*, Foundation Press, Brooklyn, 1956; and *Recent Cases on United Nations Law*, Foundation Press, 1963, both edited by Louis B. John

ความว่า เจตนาที่จะให้ความเป็นระเบียบเกิดขึ้นในสังคมระหว่างประเทศย่อมมีโอกาสที่จะเป็นจริงได้น้อยลง เพราะคู่พิพาทผู้คุมอำนาจเหนือระบบสหประชาชาติ ย่อมจะไม่ยอมให้กฎเกณฑ์ใด ๆ มาจำกัดการดำเนินกลยุทธ กลวิธีนานาประการเพื่อสนองประโยชน์ของตนเท่าที่ปรากฏเราพอจะตีความได้ว่า การคงอยู่ของสันติภาพและความสงบภายในระบบขององค์การสหประชาชาติโดยแท้จริงแล้ว ขึ้นอยู่กับข้อแม้ดังต่อไปนี้ คือ ประการแรก ในกรณีพิพาทหนึ่งใด สหรัฐฯ และสหภาพโซเวียตจะต้องเห็นพ้องต้องกันต่อการที่จะใช้มาตรการบีบบังคับคู่กรณีให้หันกลับสู่การเจรจาต่อรองกันหรือสู่สันติวิธีอื่น ๆ หรือประการที่สอง ในกรณีพิพาทหนึ่งใด มหาประเทศเหนือมหาประเทศฝ่ายหนึ่ง (คือไม่สหรัฐฯ ก็สหภาพโซเวียต) จะต้องเป็นผู้นำในการใช้มาตรการเพื่อรักษาสันติภาพเอาไว้ และในขณะเดียวกันอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องยอมรับการดำเนินมาตรการนั้น โดยสมัครใจหรือโดยปริยาย ทั้งนี้เราอาจยกตัวอย่างมาประกอบการพิจารณาของเราด้วย เช่น สำหรับข้อแม้ประการแรก อาจพิสูจน์จากกรณีพิพาทระหว่างฮอลันดากับอินโดนีเซีย (พ.ศ. ๒๔๕๐-๒๔๕๑) ทั้งสหรัฐฯ และสหภาพโซเวียตด้วยเหตุผลต่างกันแต่ก็ด้วยวัตถุประสงค์อันเดียวกัน ร่วมกันใช้อำนาจของคณะมนตรีความมั่นคงเรียกร้องให้มีการเจรจาระหว่างคู่กรณี^(๑) ในขณะเดียวกันต่างก็ให้ความสนับสนุนแก่ฝ่ายอินโดนีเซีย ซึ่งเรียกร้องการปลดปล่อยจากฐานะเป็นอาณานิคมของฮอลันดาด้วย ทั้งนี้ไม่เป็นที่น่าประหลาดใจเพราะสหรัฐฯ และสหภาพโซเวียตต่างก็เป็นผู้นำค่ายแห่งลัทธิซึ่งกำลังแก่งแย่งที่จะมีอิทธิพลเหนือบรรดาอาณาเขตและประชาชนจำนวนมหาศาล ซึ่งต่อมาได้สมญาว่าเป็น “โลกที่สาม” แน่นนอนที่สุดฝ่ายใดสามารถแสดงตนเป็นมิตรและเป็นผู้พิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของฝ่ายโลกที่สามไว้ได้มากที่สุด ก็ย่อมจะเป็นฝ่ายที่มีชัยชนะอย่างน้อยก็ชั่วขณะหนึ่ง ฝ่ายสหรัฐฯ ขณะนั้นมีความผูกพันและอิทธิพลทางเศรษฐกิจกับฮอลันดาเป็นอย่างมาก และได้ใช้อิทธิพลนั้นบีบบังคับให้ฮอลันดามีที่ท่าว่าอ่อนตัวลงยอมที่จะให้มีการตกลงกันด้วยการเจรจา ทั้ง ๆ ที่มีกำลังอำนาจเหนือกว่าฝ่ายอินโดนีเซียเป็นอันมาก^(๒) อีกกรณีหนึ่งที่อาจยกมาพิสูจน์ข้อแม้ประการแรกได้แก่ กรณีวิกฤตการณ์คลองสุเอซ (พ.ศ. ๒๔๕๕) เหตุการณ์ครั้งนี้มีปัญหาซับซ้อนย้อนหลังไปถึงปัญหาชาวฮิวกับอาหรับในปาเลสไตน์ด้วย^(๓) แต่สาเหตุเฉพาะหน้ามีส่วนสืบเนื่องมาจากความไม่พอใจของอียิปต์ต่อการที่ประเทศฝ่ายตะวันตกปกป้องสิทธิ์ที่จะให้ความช่วยเหลือสร้างเขื่อนอัสวาน (ต่อมาปรากฏว่าเป็นโอกาสหาอีกไม่ได้แล้วที่สหภาพโซเวียตจะแทรกอิทธิพลของตัวเองเข้าไปในตะวันออกกลาง เริ่มด้วยการให้ความช่วยเหลือสร้างเขื่อนนี้เอง) อียิปต์

(๑) *Cases on United Nations Law*, edited by Louis B. John, Foundation Press. pp. 420-456

(๒) Leslie Palmier, *Indonesia and the Dutch*, Oxford University Press, 1962, p. 67

(๓) a. *Cases on United Nations Law*, pp. 456-505 and
 b. *Recent Cases on United Nations Law*, pp. 176-236

จึงได้ยึดเอากิจการคลองสุเอซมาเป็นของรัฐเสีย เพื่อเก็บรายได้อำนาจเข้าสมทบทุนเพื่อพัฒนาประเทศ บรรดานายทุนอังกฤษและฝรั่งเศส ซึ่งแต่เดิมเป็นเจ้าของกิจการร่วมกันจึงหันเข้าปรึกษากับรัฐบาลของตนให้เข้าแก้ไขสถานการณ์ “โดยบังเอิญ” ได้เกิดมีการสู้รบกันขึ้นระหว่างกองทัพอิสราเอล (ยิว) กับของอียิปต์ อังกฤษและฝรั่งเศสใช้เสียงยับยั้งไม่ให้คณะมนตรีความมั่นคงเรียกร้องให้อิสราเอล ถอนทหารออกไปจากเขตแดนอียิปต์ ช้ำยังปรากฏว่าทั้งสองประเทศนี้ได้ใช้กำลังทางอากาศและทางบกเข้าโจมตีที่ตั้งทางทหารของอียิปต์ด้วย ทั้งนี้โดยอ้างเหตุผลว่าเพื่อรักษาความปลอดภัยของคลองสุเอซและเพื่อป้องกันไม่ให้การสู้รบแผ่ขยายออกไป ในเมื่อปรากฏว่าสองมหาประเทศสมาชิกประจำในคณะมนตรีความมั่นคง ได้กระทำการอันฝ่าฝืนต่อเจตนารมณ์ของสหประชาชาติ ช้ำยังขัดขวางมิให้องค์การนั้นดำเนินมาตรการใดๆ ในหมวดที่ ๖ และที่ ๗ ของกฎบัตรฯ จึงได้มีการย้ายการพิจารณาปัญหาเข้าสู่สมัชชาใหญ่ (ตามนัยของ “มติการร่วมมือเพื่อสันติภาพ” มติที่ ๓๗๗ A (V) ที่ใช้กันมาแล้วในกรณีสงครามเกาหลี เมื่อ ๓ พฤศจิกายน ๒๔๙๓) และในทันที ทั้งสหรัฐฯ และสหภาพโซเวียตได้สนับสนุนให้มีการจัดตั้ง “กองกำลังสำหรับภาวะฉุกเฉิน” ขึ้น ส่งเข้าไปยังบริเวณการสู้รบกัน เป็นการแทรกเข้าไปเพื่อให้คู่กรณีหย่าทัพสงบศึกกันไป และได้เรียกร้องให้มีการถอนทหารต่างชาติ (อังกฤษ ฝรั่งเศส และอิสราเอล) ออกจากอียิปต์ ความสำเร็จในกรณีนี้มาจากการที่สหภาพโซเวียตแสดงตนว่าพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือประเทศแห่งโลกที่สามต่อต้าน “ฝ่ายอิมเพเรียลลิสต์” และจากการที่สหรัฐฯ พยายามที่จะปิดช่องทางไม่ให้โซเวียตแทรกแซงเข้ามาในบริเวณตะวันออกกลาง และได้ชัยชนะในทางการเมืองไป กรณีนี้มีความสำคัญอยู่ไม่น้อย แสดงให้เห็นว่าบางครั้งการแก่งแย่งทางการเมืองระหว่างสหรัฐฯ กับสหภาพโซเวียตก็มีส่วนช่วยให้มีความเห็นตรงกันว่าจะต้องเข้าแทรกแซงในนามขององค์การสหประชาชาติเพื่อระงับกรณีพิพาท แม้ว่าการกระทำเช่นนั้นอาจขัดต่อผลประโยชน์ของสมาชิกประจำในคณะมนตรีความมั่นคงฝ่ายอื่น ๆ หรือแม้พวกนั้นจะเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดกันมาก็ตาม ในทางตรงกันข้าม กรณีที่สหภาพโซเวียตรุกเข้าไปปราบปรามการปฏิวัติในประเทศฮังการี (ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๕)^(๑) โซเวียตได้ใช้อำนาจยับยั้งมติของคณะมนตรีความมั่นคงที่จะเรียกร้องให้โซเวียตถอนทหารออกไป แม้ว่าปัญหานี้ย้ายเข้าสู่การพิจารณาของสมัชชาใหญ่อีกเหมือนกัน แต่ปรากฏว่านอกจากการประณามการกระทำของโซเวียตแล้ว ไม่ปรากฏว่ามีมติที่เรียกร้องให้ดำเนินมาตรการต่อโซเวียต ซึ่งก็ไม่แปลกนัก เพราะเป็นที่รู้กันว่า ฮังการีและบริเวณยุโรปตะวันออกนั้นเป็นเขตภายในอาณาเขตของโซเวียต ต้องห้ามต่อการแทรกแซงของฝ่ายอื่น ๆ เช่นเดียวกับที่อเมริกาถือว่า ลาตินอเมริกาเป็นเขตสงวนของตน ถ้าจะใช้มาตรการบังคับให้โซเวียตละเว้นการกระทำของตนและถอนออก

(๑) Recent Cases on United Nations Law, pp. 281-304

ไปจากฮังการี ก็ย่อมหมายถึงการเผชิญหน้ากันระหว่างโซเวียตกับสหรัฐฯ แต่ในเมื่อสหรัฐฯ รู้ดีถึงขอบเขตของผลประโยชน์ของตนกับของฝ่ายตรงข้ามในกรณีนี้ ไม่คุ้มกับการเสี่ยงต่อสงครามนิวเคลียร์จึง ไม่มีครูเซตขององค์การสหประชาชาติเข้าไปช่วยวีรชนแห่งฮังการี เช่นเดียวกับในกรณีที่สหรัฐฯ บุกรุกเข้าไปในเขตสงวนของตัวที่มีชื่อว่าสาธารณรัฐคอมมิวนิสต์ (พ.ศ. ๒๕๐๘)^(๑) ฝ่ายโซเวียตก็ไม่ได้มีที่ท่าว่ากล้าที่จะเข้าไปแทรกแซงยับยั้งการกระทำนั้น มีก็เพียงการประณามด้วยวาจาถ้อยคำรุนแรง สำหรับข้อแม้ประการที่สอง เราอาจยกตัวอย่างกรณีสงครามเกาหลี (พ.ศ. ๒๔๕๓) ขึ้นมาประกอบการพิจารณาความสำเร็จของสหประชาชาติ ในกรณีนี้ จะขึ้นอยู่กับความบังเอิญมากกว่าอย่างอื่น^(๒) กล่าวคือ เมื่อเกาหลีเหนือกระทำกรรกรานเกาหลีใต้ ในเดือนมิถุนายน ๒๔๕๓ นั้น ผู้แทนของสหภาพโซเวียตไม่ได้ประจำอยู่ในคณะมนตรีความมั่นคง (ตั้งแต่เดือนมกราคมของปีนั้น เป็นต้นมา) เพราะอยู่ในระหว่างที่ประท้วงการที่ผู้แทนจีนคณะชาติมานั่งประจำในคณะมนตรีความมั่นคง ดังนั้น เมื่อมีการพิจารณาปัญหาเกาหลีในที่ประชุมคณะมนตรีความมั่นคง สหภาพโซเวียตจึงไม่มีโอกาสที่จะใช้เสียงยับยั้งมติของที่ประชุม ที่ประณามการรุกรานของเกาหลีเหนือ และเสนอให้สมาชิกองค์การสหประชาชาติให้ความช่วยเหลือแก่เกาหลีใต้ ซึ่งการช่วยเหลือทางทหารก็ได้ดำเนินไปด้วยการนำของสหรัฐฯ ครั้นผู้แทนของสหภาพโซเวียตกลับคืนเข้าสู่คณะมนตรีความมั่นคงในเดือนสิงหาคม สกนั้น คณะมนตรีความมั่นคงก็มีอาจที่จะทำหน้าที่ควบคุมสถานการณ์และการดำเนินงานของ “กองกำลังทหารสหประชาชาติ” ได้อีกต่อไป เพราะเสียงยับยั้งของฝ่ายสหภาพโซเวียตนั่นเอง เมื่อปรากฏว่า คณะมนตรีความมั่นคงไม่มีอาจที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่จะนำสันติภาพ และความมั่นคงกลับมา จึงได้มีการโยกย้ายหน้าที่นั้นมาสู่สมัชชาใหญ่ด้วย “มติการร่วมมือเพื่อสันติภาพ” ซึ่งมอบให้สมัชชาใหญ่รับบทบาทแทนคณะมนตรีความมั่นคงในยามวิกฤติ หากคณะมนตรีความมั่นคงไม่สามารถดำเนินการใดๆ เพราะมีการใช้เสียงยับยั้งขึ้น ดังนั้น โดยอาศัยอำนาจดังกล่าว องค์การสหประชาชาติจึงยังคงสามารถควบคุม และให้ความสนับสนุนแก่ปฏิบัติการของ “กองกำลังทหารของสหประชาชาติ” ต่อไป แม้โซเวียตจะคัดค้าน แท้จริงแล้วการต่อต้านการรุกรานครั้งนั้นก็จะทำไปโดยขอบเขตอำนาจขององค์การสหประชาชาติก็จริง หากขาดเสียงซึ่งการนำของสหรัฐฯ การตอบโต้ครั้งนั้นก็คงไม่เป็นผลนัก แต่การที่โซเวียตไม่ได้คัดค้านการดำเนินการครั้งนั้นเสียแต่แรกก็มีส่วนช่วยให้มีผลสำเร็จขึ้นอย่างแน่นอน แม้กระนั้นสมาชิกของสหประชาชาติส่วนใหญ่ ก็หวาดหวั่นที่จะให้ความสนับสนุนนอกจากในคำพูดและทางกำลังใจ ปรากฏว่านอกจากสหรัฐฯ แล้วก็มีเพียงอีก ๑๕ ประเทศเท่านั้นที่ให้

(๑) ดู U.S Congressional Record, 89th Cong., 1st Session, Vol. III (October 22, 1965) pp. 1-5

(๒) Cases on United Nations Law, pp. 505-527

ความช่วยเหลือเกื้อกูลได้ในทางทหารหรือที่เกี่ยวกับการทหาร อีกกรณีหนึ่งที่น่าจะได้รับการพิจารณาประกอบกับข้อแม้ประการที่สองได้แก่กรณีวิกฤติในสาธารณรัฐคองโก (๑)

องค์การที่จะบังคับให้มีความเป็นระเบียบขึ้นภายใต้องค์การสหประชาชาติ คือ คณะมนตรีความมั่นคง (ในเบื้องต้น) หน้าที่ที่สำคัญ ได้แก่การยับยั้งมิให้เกิดกรณีพิพาทขึ้น หรือหากเกิดกรณีพิพาทขึ้นแล้วก็ต้องบังคับให้คู่กรณีหาทางตกลงด้วยสันติวิธี แต่ในเมื่อความเป็นจริงปรากฏว่าการดำเนินงานของคณะมนตรีความมั่นคงขึ้นอยู่กับความเห็นชอบสมัครใจของมหาประเทศในองค์การนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเห็นชอบของสองมหาประเทศเห็นอหภาพประเทศ การปฏิบัติหน้าที่จะบรรลุความสำเร็จหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับ การขึ้นลงของความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศนี้ ยิ่งมีความขัดแย้ง การแก่งแย่งเขตอิทธิพลสำหรับแต่ละฝ่ายในสงครามเย็นมากเท่าใด ก็ยิ่งมีการหลีกเลี่ยงกฎเกณฑ์ของสหประชาชาติมากขึ้น วิธีทางเลือกปฏิบัติเฉพาะที่ไม่ขัดกับประโยชน์ของสองมหาประเทศที่ใหญ่ที่สุดจึงกลายมาเป็นหลักการเหนือหลักการ ที่นำวิกฤติคือในเมื่อเกือบจะทั่วโลกเป็นอาณาเขตของการต่อสู้ทางการเมืองของทั้งสองฝ่ายนี้ จะหาเหตุการณ์หรือกรณีพิพาทอันใดที่ประโยชน์ของทั้งสองไม่เข้าไปเกี่ยวข้องก็มีน้อยเต็มที สันติภาพของโลกจึงขึ้นอยู่กับ การวินิจฉัยของสหรัฐ ฯ และสหภาพโซเวียตว่าเรื่องใดกรณีใดมีลำดับความสำคัญ มากน้อยต่อตนเพียงใด จะยอมกันได้กรณีใด จะต้องประจัญหน้ากันเมื่อใด (ที่มี การประจัญหน้ากันอย่างน่ากลัวที่สุดก็เห็นจะได้แก่กรณีที่สหภาพโซเวียตพยายามที่จะเข้าไป ติดตั้งฐานขีปนาวุธในประเทศคิวบา และสหรัฐ ฯ ขู่ว่าถ้าไม่ถอนออกไปจะหมายถึงสงคราม พ.ศ. ๒๕๐๕) แน่นอนที่สุดสันติภาพในสภาพเช่นนี้ย่อมเป็นสันติภาพที่สั้นกลอนนำหวาด เสียว ไม่มีหลักเกณฑ์อะไรที่จะยึดเหนี่ยวเอาไว้ได้ในเมื่อตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแก่งเหตุ การณ์ และคาดคะเนโดยอาศัยข้อสมมติของแต่ละฝ่ายซึ่งย่อมไม่ตรงกันเสมอไป และใน สถานการณ์เช่นนี้ ก็เป็นที่แน่นอนอีกเหมือนกัน ที่ระบบขององค์การสหประชาชาติจะเป็น เพียงระบบที่ทุกฝ่ายกล่าวว่าอยากจะรักษาไว้ แต่ก็ไม้อาจจะปฏิบัติตามได้

๒. การอำนวยความสะดวก

ตามมาตรา ๑ และมาตรา ๔๒ ของกฎบัตรฯ นั้น ระบุไว้ว่าศาลยุติธรรมระหว่างประเทศเป็นองค์การสำคัญอันหนึ่งขององค์การสหประชาชาติ ทั้งนี้ ตามนัยแห่งเจตนารมณ์ที่จะ ให้มวลสมาชิกขององค์การหันเข้าหาสันติวิธีในการระงับหรือแก้ไขกรณีพิพาทระหว่างกัน (มาตรา ๓๓) ตามมาตรา ๔๓ ข้อ ๑ สมาชิกทั้งปวงขององค์การฯ โดยพฤตินัยถือว่าเป็น

(๑) ดูจาก Recent Cases on United Nations Law, pp. 237-281

และ Andrew Boyd, The United Nations: piety, myth, and truth, Penquin Books, 1964, pp. 121-159

ภาคีแห่งธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ และมาตรา ๔๔ กล่าวไว้ว่า สมาชิกขององค์การสหประชาชาติรับที่จะอนุวัติตามคำวินิจฉัยของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในคดีใด ๆ ที่ตนตกเป็นคู่กรณี และถ้าฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามคำวินิจฉัย อีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องเรียนไปยังคณะมนตรีความมั่นคงเพื่อดำเนินมาตรการอันจำเป็น (อาจถึงต้องบังคับกันก็ได้)

ในเรื่องความยุติธรรมภายใต้ระบบองค์การสหประชาชาตินี้ มีปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินตามแนวทางที่กำหนดไว้ไม่น้อย ประการสำคัญที่สุดอยู่ที่เนื้อหาของสาระของกฎหมายระหว่างประเทศนั่นเอง เราได้กล่าวมาแล้วว่าภายในสังคมนั้นของแต่ละประเทศ ย่อมจะมีศูนย์กลางของอำนาจที่จะกำหนดกฎเกณฑ์และตัวบทกฎหมายขึ้นมาเพื่อที่มวลสมาชิกจะได้ปฏิบัติตามและเมื่อถึงแก่วาระอันสมควร ศูนย์กลางดังกล่าวนี้จะเป็นฝ่ายดำเนินการเปลี่ยนแปลงกฎหมายอีกนั้นแหละซึ่งหน้าที่ทางด้านนี้ อำนาจศูนย์กลางมอบให้ฝ่ายที่เราเรียกกันว่า ฝ่ายนิติบัญญัติ ที่สำคัญก็คือในยามปกติแล้วจะไม่มี การประท้วงต่อการตรากฎหมายขึ้นมาและก็จะไม่มี การประท้วงต่อการใช้กฎหมายบังคับต่อมวลสมาชิกของสังคมนั้น (นอกจากในภาวะที่มีความวิปริตเกิดขึ้นเช่นมีการตรากฎหมายขึ้นเพื่อประโยชน์เฉพาะบุคคล หรือมีการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลภายใต้กฎหมาย หรือมีคนตั้งตัวอยู่เหนือกฎหมาย ย่อมจะมีการประท้วงเกิดขึ้นซึ่งอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบอำนาจทั้งหมดในสังคมนั้น ไม่ใช่แต่เฉพาะในฝ่ายนิติบัญญัติที่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบอำนาจที่เป็นอยู่) แต่ในสังคมนั้นระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตามแต่องค์การนิติบัญญัติเลย องค์การหรือศูนย์กลางของอำนาจที่จะจัดตั้งความเป็นระเบียบให้แก่สังคมนั้นก็ยังไม่มีความเป็นระเบียบที่ปรากฏอยู่ในแต่ละขณะ เป็นผลของการร่วมมือหรือสมยอมต่อความจำเป็นของสถานการณ์ซึ่งองค์การสหประชาชาติเองก็เป็นผลแห่งการสมยอมนั้นเหมือนกัน ในปัจจุบันเป็นการสมยอมเพื่อหาทางหลีกเลี่ยงภัยจากสงครามล้างมนุษยชาติมากกว่าอื่นใด ดังนั้นเมื่อเราพูดถึงกฎหมายระหว่างประเทศ เราจึงต้องเข้าใจว่า กฎหมายดังกล่าวนี้มีสาระอันเป็นผลจากการยินยอมเห็นชอบจากสมาชิกไม่มีอำนาจชิปไตยหนึ่งใดที่จะกำหนดให้ และที่ปรากฏอยู่ แหล่งที่มาของกฎหมายระหว่างประเทศส่วนใหญ่ได้แก่จารีตในการปฏิบัติระหว่างรัฐและสนธิสัญญาอันมีลักษณะที่ก่อพันธะในทางปฏิบัติระหว่างรัฐ^(๑) แต่ในภาวะหลังสงครามโลกครั้งที่สองมาจนปัจจุบัน ซึ่งมีแรงผลักดันทางการเมืองอย่างหนัก สาระแห่งกฎหมายระหว่างประเทศย่อมถูกกระทบกระเทือนโดยคลื่นความไม่สงบในทาง

(๑) ดู ก. Georg Schwarzenberger, *International Law*, Vol. I, 3rd edn., Stevens & Sons Ltd., London, 1957, pp. 15-62
ข. Charles F. Fenwick, *International Law*, 3rd edn., Appleton - Century - Crofts Inc., 1952, pp. 27-85

การเมืองนี้อย่างแน่นอน^(๑) เราอาจยกปัจจัยสามประการขึ้นมากล่าวประกอบการพิจารณาเรื่องนี้ ประการแรก สำหรับสหภาพโซเวียตและค่ายคอมมิวนิสต์นั้นมีแนวโน้มที่จะพิจารณากฎหมายระหว่างประเทศว่าเป็นผลและเป็นเครื่องมือแห่งระบบนายทุนที่ครองอำนาจมาเป็นเวลานานและกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆไว้เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายนั้นตลอดมา สำหรับสหภาพโซเวียตนั้นยึดถือเป็นนโยบายเลขที่เดียวว่า ส่วนใดของกฎหมายระหว่างประเทศพอจะเป็นประโยชน์ต่อโซเวียตก็ให้รับไว้ ส่วนใดที่ขัดกับประโยชน์ก็ให้สลัดทิ้งไป (ความจริงหลักนี้ก็ไม่ได้ต่างกับที่ประเทศอื่น ๆ ยึดถือ แต่ที่น่าสนใจก็เพราะฝ่ายโซเวียตแถลงออกมาอย่างเปิดเผย O. Lissitzyn อังคำพูดของ E.I. Korhernikov โฆษกของรัฐบาลโซเวียตยุคสตาลิน ดูหน้า ๑๖) ประการที่สอง สำหรับประเทศที่ได้รับเอกราชหลุดพ้นจากภาวะอาณานิคมมาหยก ๆ และประเทศอื่น ๆ แห่งโลกที่สามที่ตกเป็นเบี้ยล่างของอำนาจอิทธิพลต่างชาตินา ย่อมเป็นธรรมดาที่ประสงค์จะใช้อำนาจและสิทธิแห่งความเป็นอธิปไตยของตนเองอย่างเคียงบ่าเคียงไหล่กับประเทศอื่นๆบ้าง ดังนั้น จึงมีความมุ่งมั่นที่จะทำลายให้สิ้นไปกฎหมายระหว่างประเทศในส่วนที่จะมาจำกัดความเป็นอิสระและอธิปไตยของตน เช่น กรณีหลักเกี่ยวกับทะเลอาณาเขตของรัฐ ประเทศที่มีอำนาจและอิทธิพลทางทะเลมาก (อังกฤษ ญี่ปุ่น และสหรัฐฯ) สนับสนุนที่จะให้มีความยาวไกลมาจากฝั่งเพียง ๓ ไมล์ เหตุสำคัญประการหนึ่งได้แก่กิจการประมงอันก้าวหน้าของประเทศเหล่านี้ทำให้สามารถออกไปไกล ๆ จากประเทศของตนไปจับปลาในเขตไกลเคียงกับประเทศอื่น ๆ ได้ ยิ่งทะเลอาณาเขตแคบเท่าไรก็หมายความว่า อาณาเขตสำหรับการประมงของตัวเองก็กว้างขวางออกไปอีก ปลามีแหล่งที่เพาะพันธุ์และที่ชุมนุมกันเป็นพิเศษ ซึ่งถ้าเข้าไปอยู่ในทะเลอาณาเขตของใครเข้า ก็เป็นโซลครากสำหรับประเทศนั้น และเป็นลากสูญเปล่าสำหรับฝ่ายอื่น ๆ บางประเทศ เช่น โซเวียต จีนคอมมิวนิสต์ และไอซ์แลนด์ก็นิยมทะเลอาณาเขตกว้าง ๑๒ ไมล์ เพราะเหตุผลทางยุทธศาสตร์และเพราะตัวเองมีกำลังความสามารถไม่มากนักในการประมงน้ำลึก จึงอย่างน้อยก็ต้องการสงวนเขตไว้ให้แก่ตัวเองอย่างเพียงพอ เขต ๑๒ ไมล์นั้นก็เป็นที่ยอมรับกันภายใต้อนุสัญญาเจนีวาว่าด้วยทะเลอาณาเขตและพื้นที่ต่อเนื่อง ปี พ.ศ. ๒๕๐๑ (มาตรา ๔) แต่สำหรับประเทศที่มองเห็นว่าตัวเองตกเป็นเบี้ยล่างตลอดมาก็หาโอกาสที่จะแก้หลักการหรือแปลความหมายให้ต้องกับประโยชน์ของตนมากที่สุด เช่นอินโดนีเซียยึดหลัก ๑๒ ไมล์ ตามอนุสัญญาเจนีวา ๆ เหมือนกัน แต่ตีความเสียว่าเป็น ๑๒ ไมล์ล้อมรอบหมู่เกาะทั้งหมด ซึ่งก็หมายความว่ารวมบริเวณทะเลมากรวมเข้าไปอยู่ในอาณาเขตของตน ส่วนประเทศชิลี เอกวาดอร์ และอื่น ๆ อีกสองสามประเทศในลาตินอเมริกาก็ยึดเอาว่าทะเลอาณาเขต

(๑) ดู Oliver J. Lissitzyn, *International Law in a divided World*, International Conciliation, No. 542, March 1963

ของตัวกว้างถึง ๒๐๐ ไมล์ ความจริงแล้วก็ยุติธรรมดีเหมือนกันตามทัศนะของประเทศเหล่านี้ ซึ่งเกรงกลัวต่อการที่ฝ่ายอื่นที่มีทุนทรัพย์และกำลังอื่น ๆ พร้อมทั้งจะเข้ามาล่ากำไรล่าประโยชน์ในส่วนที่ควรจะเป็นของตนหากมีโอกาสเสียเอง^(๑) และนี่ก็เฉพาะเรื่องเดียว ยังมีปัญหาเกี่ยวกับสนธิสัญญาที่ประเทศเจ้าอาณานิคมฝากทิ้งไว้กับประเทศใหม่หรือรุ่งตุงนังมากมาย “เขาพระวิหาร” ก็เป็นปัญหาที่ตามมาจากยุคที่ฝรั่งเศสเรื่องอำนาจเป็นเจ้าอาณานิคมในบริเวณอินโดจีน ความขัดแย้งในเรื่องเขตแดนของประเทศในแอฟริกาที่สืบเนื่องมาจากกำหนดกฎหมายและข้อตกลงสมัยที่ประเทศเจ้าอาณานิคมยังเรื่องอำนาจอยู่ เช่น ปัจจุบันเอธิโอเปียก็มีความสัมพันธ์กับโซมาเลียไม่ราบรื่นนัก เพราะปัญหาเขตแดนที่สืบมาจากสมัยที่อิตาลีเป็นเจ้าของอยู่บริเวณนั้น ประการที่สาม สำหรับประเทศที่เป็นฝ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่สองนั้น ในความหมายของมาตรา ๑๐๗ ของกฎบัตรฯ เป็นรัฐที่ไม่ได้รับความคุ้มครองจากระบบขององค์การสหประชาชาติ ก็อาจจะเรียกได้ว่าเป็นรัฐที่ไม่มีสิทธิต่อการเรียกร้องความเป็นธรรมก็ว่าได้ ดังนั้นข้อบังคับของฝ่ายชนะที่ตราขึ้นภายหลังสงคราม จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับเขตแดนก็ดี หรือเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติของประเทศนั้น ๆ ก็ดี กลายเป็นข้อบังคับตายตัวขึ้นมา ซึ่งย่อมเป็นสื่อชักชวนให้มีการแก้ไขด้วยการใช้กำลังหรือการขู่ว่าจะใช้กำลัง เช่น ในกรณีเยอรมันอาจต้องการให้มีการรวมเขตแดนที่ถูกแบ่งแยกออกไปเป็นสามส่วนให้กลับเข้าเป็นเยอรมันที่สมบูรณ์* หรือในกรณีญี่ปุ่นหลังจากที่ได้เรียกร้องให้สหภาพโซเวียตคืนเกาะแชคาลิน และหมู่เกาะคูริลมาเป็นเวลานานแล้วแต่ไม่เป็นผล อาจคิดค้นมาตรการอื่น ๆ มาใช้ก็เป็นได้ เท่าที่ได้ยกยบัจจยทั้งสามประการมากล่าวไว้ข้างต้นนี้ ก็เพื่อที่จะเน้นถึงปัญหาเกี่ยวกับแรงผลักดันสำคัญ ๆ ที่มีอยู่ในสังคมระหว่างประเทศ ซึ่งมีส่วนทำให้สาระของกฎหมายระหว่างประเทศแปรปรวนไม่แน่นอนยิ่งขึ้น ทำให้ยากแก่การสร้างศรัทธาในกฎหมายและ “กระบวนการยุติธรรม” ระหว่างประเทศ ทั้งนี้แม้ว่าธรรมเนียมของศาลโลกอุตสาหกรรมไว้ ในมาตรา ๓๖ ข้อ ๒ ให้มวลสมาชิกเลือกรับเอาเองว่า เมื่อใดและในกรณีใดจะยอมรับอำนาจของศาลเกี่ยวกับความขัดแย้งทางกฎหมาย

(๑) ดูการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิการสหประชาชาติ ในเรื่องอำนาจเหนือทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นปัญหาที่บรรดาประเทศด้อยพัฒนาเป็นห่วงกันมากในเอกสาร A/AC. 97/5 Rev. 2 E/3511 A/AC 97/13

I. The Status of Permanent Sovereignty over Natural Resources

II. Report of the Commission on Permanent Sovereignty over Natural Resources

* ในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ รัฐบาลเยอรมันตะวันตกได้ทำสัญญากับรัฐบาล โปแลนด์ยอมรับเขตแดนต่อเนื่องกันตามเส้นโอเตอร์-โนสสเตรอ ที่กำหนดไว้ตั้งแต่สงครามสิ้นสุดมา ซึ่งก็เป็นนิมิตอันดีแสดงให้เห็นว่าเยอรมันตะวันตกตระหนักว่า ปัญหาเขตแดนดังกล่าวเป็นสาเหตุสำคัญสำหรับความไม่ไว้วางใจกัน และอาจเป็นชนวนของความไม่สงบระหว่างเยอรมันตะวันตกและโปแลนด์กับโซเวียต การทำความเข้าใจดังกล่าวจึงเป็นการช่วยลดหย่อนผ่อนคลายภาวะการเมืองอันตึงเครียดระหว่างยุโรปตะวันออกกับตะวันตกลงไปได้มาก

ก. ในการตีความหมายสนธิสัญญา

ข. ในปัญหาทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศ

ค. ในข้อเท็จจริง ซึ่งถ้าปรากฏอยู่ก็จะแสดงถึงการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศ

ง. ในลักษณะและขอบเขตของการชดเชยต่อความเสียหายที่ตามมากับการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศ

การยอมรับอำนาจศาลทำได้โดยมีเงื่อนไขนานประการ^(๑) สำหรับสหรัฐ ฯ นั้นยอมรับอำนาจศาลยกเว้นในปัญหาหรือเรื่อง “ภายในอำนาจของรัฐ” ซึ่งยังสงวนสิทธิในการที่จะตัดสินว่าอะไรอยู่ในอำนาจของรัฐ ซึ่งก็หมายความว่าสำหรับสหรัฐ ฯ อำนาจของศาลเกือบจะไม่มีอะไร แม้แต่อำนาจที่มาตรา ๖๖ ของธรรมนูญศาลให้ไว้ในการกำหนดว่าปัญหาหรือเรื่องอันใดอยู่ในอำนาจของศาล นี้ก็แสดงให้เห็นถึงความหวงแหนในอำนาจอธิปไตย และความพยายามอย่างถึงที่สุดที่จะไม่ให้อำนาจภายนอกมากำก่ายสิทธิและผลประโยชน์ของรัฐทั้ง ๆ ที่มาตรา ๒ ข้อ ๓ ของกฎบัตร ฯ ระบุไว้แล้วว่าองค์การสหประชาชาติจะไม่เข้าไปยุ่งย่ำในกิจการหรือเรื่องที่อยู่ในอำนาจของรัฐ สำหรับสหภาพโซเวียตก็เปิดเผยดี คือไม่ยอมรับอำนาจศาลเอาเสียเลย พฤติการณ์และที่ท่าดังกล่าวไม่เป็นที่น่าแปลกใจก็ในเมื่อกรณีพิพาทส่วนใหญ่สืบเนื่องมาจากความขัดแย้งเกี่ยวกับความถูกต้องของสภาพที่เป็นอยู่ (ไม่ใช่เกี่ยวกับสิทธิตามกฎหมาย) การที่ศาลจะประกาศคำวินิจฉัยออกมาว่าสิทธิของคู่กรณีภายใต้กฎหมายคืออะไร ย่อมไม่อาจแก้ไขความขัดแย้งที่มีอยู่ได้^(๒)

เท่าที่ได้กล่าวมาจนถึงขั้นแล้ว อาจทำให้เข้าใจไปว่าองค์การสหประชาชาติช่างไร้ประโยชน์เสียจริง ไม่เห็นมีความจำเป็นที่จะต้องมีต่อไป ในปัจจุบันความมั่นคงปลอดภัยอาศัยระบบพันธมิตรผูกพันกันไปกับมหาประเทศในแต่ละค่ายลัทธิก็ทำให้อยู่รอดกันมาได้ ไม่เห็นจำเป็นต้องอาศัยองค์การที่ไม่มีพลังในตัวของมันเอง ต้องอาศัยมหาประเทศอยู่ดี หรืออีกด้านหนึ่งก็อาจมีผู้มองไปในแง่ที่ว่ากฎบัตร ฯ หรือหลักเกณฑ์ขององค์การยังไม่รัดกุมควรที่จะแก้ไขให้สมบูรณ์ขึ้น ตามจริงแล้วปัญหาไม่ได้อยู่ที่สองประเด็นนี้เลย ที่ต้องทำความเข้าใจคือ องค์การสหประชาชาติ ตั้งอยู่บนหลักการและสมมติฐานดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า อย่างน้อยในขั้นต้น ประเทศมหาอำนาจจะต้องร่วมมือกันเพื่อส่งเสริมจรรโลงวัตถุประสงค์อันดีเลิศขององค์การเป็นตัวอย่างและในบางกรณีบังคับฝ่ายอื่น ๆ ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่มีอยู่ โดยคำนึงถึงความยากลำบากและระยะเวลาอันยาวนานที่จะให้มีความร่วมมือดังกล่าวเกิดขึ้น บุคคลที่ร่างกฎบัตรสหประชาชาติขึ้นมาก็มิได้เพื่อผันไปกับหลัก

(๑) ดู Julius Stone, *Legal Controls of International Conflict*, Rinehart & Co., 1954, pp. 126-127

(๒) ดู James L. Brierly, *The Law of Nations*, 4th edn., Oxford University Press, 1953, p. 265

การอันสูงส่ง หากแต่พยายามกำหนดกฎเกณฑ์เอาไว้เพื่อให้เข้ากับสภาวะความเป็นจริง เช่น มาตรา ๒๓ ข้อ ๓ ที่ยอมรับว่าหากมหาประเทศหนึ่งใดละเมิดสิทธิและหลักเกณฑ์ก็จะหาใครไปบังคับให้ล้มเลิกการกระทำเสียมิได้ นอกเสียจะมีคนเสียสดีต้องการให้มีสงครามล้างมนุษยชาติให้สิ้นไป ฉะนั้น จึงระบุไว้ให้เป็นสิทธิที่มหาอำนาจจะลงคะแนนเสียงยับยั้งการกระทำใด ๆ ขององค์การ ฯ (คณะมนตรีความมั่นคง) ที่จะกระทำต่อตนหรือฝ่ายของตน อันเป็นการขัดกับประโยชน์ของฝ่ายนั้น เป็นการลดโอกาสที่มหาอำนาจจะต้องเผชิญหน้ากันให้เป็นที่พึงกลัวของผู้ใฝ่สันติทั้งหลาย หรือเช่นในมาตรา ๕๑, ๕๒ และ ๕๓ ซึ่งระบุเกี่ยวกับสิทธิในการป้องกันตัวเองของแต่ละประเทศด้วยตัวเองหรือด้วยการรวมเป็นกลุ่มป้องกันร่วมกัน ซึ่งก็เป็นการยอมรับว่า トラบใดที่ระบบขององค์การ ฯ หรืออีกนัยหนึ่ง พื้นฐานของความไว้วางใจและการร่วมมือกัน ยังไม่บรรลุขั้นที่จะพึงพาอาศัยโดยสมบูรณ์ ก็ให้มวลสมาชิกช่วยตัวเองไปก่อน แน่นอนโดยเคารพต่อหลักเกณฑ์ขององค์การ ฯ เท่าที่จะทำได้

ดังนั้นแล้วก็จะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ขององค์การสหประชาชาตินั้นเป็นการตั้งจุดหมายขั้นสูง ไว้ให้แก่มวลสมาชิกของสังคมระหว่างประเทศ การที่จะไปสู่จุดนั้นย่อมจะต้องฝ่าฟันอุปสรรคนานาประการอันเป็นส่วนประกอบของสังคมที่เป็นอยู่ และเนื่องจากอุปสรรคเหล่านี้มาจากสภาพความเป็นจริง ไม่ใช่มาจากระบบขององค์การ ฯ การที่จะแก้ไขปัญหาคด้วยการเปลี่ยนแปลงในตัวบทกฎหมายและกฎบัตร ฯ ย่อมเป็นไปได้ และการที่จะถอดออกกลับไปสู่สภาพเดิมเพราะความง่าย ความสะดวกที่ไม่ต้องคำนึงถึงสิ่งอื่นใด นอกจากประโยชน์ของตัวเองโดยเฉพาะแล้ว ก็ไม่ต่างอะไรกับการลดฐานะความเป็นมนุษย์กลับไปสู่ภาวะที่อำนาจต่อการเป็นอยู่เชิงเดรัจฉานนั่นเอง

ประชาคมของโลก

ที่ได้กล่าวมาในตอนที่แล้ว เป็นการปูพื้นความเข้าใจว่า ปัญหาที่ผู้ใฝ่สันติจะต้องคิดค้นแก้ไข เพื่อให้ความสงบสันติภาพและความยุติธรรมมาสู่โลกของเรา นี้มิได้อยู่ที่การแก้ไขตัวบทกฎหมายและระบบการร่วมมือเท่าที่มีอยู่แล้ว หากแต่จะต้องแก้ไขปัญหาคพื้นฐานอันได้แก่สภาวะทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมระหว่างประเทศที่เป็นอยู่หรืออีกนัยหนึ่งจะต้องพยายามปรับทัศนคติของประชาชน และรัฐบาลของนานาประเทศให้บังเกิดศรัทธาในระบบความมั่นคงและความยุติธรรมขององค์การสหประชาชาติให้จงได้ ทั้งนี้หมายถึงการที่จะต้องสร้างความเชื่อมั่นว่าระบบที่มีอยู่ มิได้มีอยู่เพื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดโดยเฉพาะ หากแต่เป็นสิ่งที่จะอำนวยประโยชน์แก่ทุก ๆ ฝ่ายเสมอกัน

การที่จะทำได้ตามนี้เพียงข้ามวันข้ามคืนย่อมเป็นไปได้ เป็นที่รู้กันอยู่แล้วว่าที่
แล้ว ๆ มาฝ่าย “โลกเสรี” สหรัฐ ฯ และคณะ ในฐานะฝ่ายข้างมากได้ใช้องค์การสหประชา-
ชาติเป็นเครื่องมือในทางการเมืองเพื่อตอบโต้ฝ่ายคอมมิวนิสต์แต่ต้นมา ขณะเดียวกันฝ่าย
“คอมมิวนิสต์” โซเวียตและบริวารตระหนกดีในความอ่อนแอของตัวภายในองค์การ จึงได้
พยายามใช้วิธีการต่าง ๆ ขัดขวางการดำเนินงานรวมทั้งการใช้ “วีโต้” หลายครั้งหลายหน^(๑)
(อเมริกาเองเพิ่งจะเริ่มใช้ “วีโต้” เป็นครั้งแรกเมื่อปีกลายนี้ในเรื่องปัญหาแอฟริกาใต้ แสดง
ให้เห็นถึงความคลั่งคลายไปในทางที่ว่า อำนาจในการควบคุมคะแนนเสียงไม่เข้มแข็งเช่นเดิม
เหมือนในระยะ ๑๕ ปีแรก) ส่วนประเทศแห่งโลกที่สาม ต่างก็ระแวงต่ออำนาจของระบบ
ที่จะมาครอบงำเอกราช และอธิปไตยของตัวอยู่เสมอ

กระนั้นก็ตาม ไม่เป็นการสุควิสัย ที่จะเสริมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
ระหว่างประเทศชาติต่าง ๆ ให้สังคมนระหว่างประเทศกลายมาเป็นประชาคมของโลกหรือของ
มนุษยชาติ ทั้งนี้โดยที่เราจะต้องเข้าใจว่า การอยู่ร่วมกันของมนุษย์เป็นหมู่เป็นคณะขึ้นอยู่กับ
กับระบบความผูกพัน ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติความเป็นมนุษย์ และอีกส่วนหนึ่ง
เกิดขึ้นจากการ คิดค้นสร้างขึ้นโดยมนุษย์เอง^(๒) ความผูกพันที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติมี
เช่น การที่มีเชื้อชาติเดียวกัน ภาษาเดียวกัน ศรัทธาหรือภัยเดียวกัน ลักษณะพื้นที่ภูมิศาสตร์
เหล่านี้มีส่วนทำให้การรวมกลุ่มดำเนินชีวิตเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน ส่วนความผูกพันที่
มนุษย์สร้างขึ้นมาอาจได้แก่ระบบการปกครอง การใช้อำนาจ การสร้างสถาบันต่าง ๆ ขึ้นมา
เพื่อควบคุมและอำนวยความสะดวกตามวิถีชีวิตที่สังคมหนึ่ง ๆ เลือกลง ในสังคมนระหว่าง
ประเทศ ความผูกพันระหว่างมวลสมาชิกย่อมมีอยู่เป็นแน่ หากแต่ถ้าจะเปรียบกับความ
ผูกพันภายในสังคมของแต่ละประเทศแล้ว ก็มีน้อยเต็มทีที่พอจะยกมาเป็นตัวอย่างได้ก็มี
ความจำเป็นทางเศรษฐกิจที่แต่ละประเทศจะต้องพึ่งพาอาศัยต่อกัน มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของ
ของกันและกัน ความกลัวต่อภัยอันตรายจากสงคราม และความเสียหายที่จะตามมา ความ
เข้าใจและในที่สุดความเลื่อมใสในความคิดที่แสดงถึงประโยชน์ที่สำคัญ และอยู่เหนือประ-
โยชน์เฉพาะหน้าของแต่ละประเทศ แต่เหตุผลทั้งสามประการนี้ มีปัญหาในตัวของมันเอง
ที่ทำให้เป็นสื่อของความเชื่อมโยงผูกพันที่ค่อนข้างจะหลวม ทั้งนี้เพราะในประการแรก
สถานะทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ แตกต่างกันมาก ความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาอาศัย
ต่อกันยังมีอยู่จริง แต่ที่เป็นอยู่ระหว่างประเทศที่คู่เคียงกันนั้นน้อย จำเพาะในหมู่ประเทศ

(๑) ดู ก. John G. Stoessinger, *The United Nations and the Superpowers*, Random House, N.Y., 1965
ข. Alexander Dallia, *The Soviet Union at the United Nations*, Frederick Praeger Publisher,
N.Y., 1962

(๒) ดู Reinhold Niebuhr on Politics, edited by H.R. Davis and R.C. Good. Charles Scribner's
Sons, New York, 1960 p. 100

ที่พัฒนาก้าวหน้าไปแล้ว ส่วนใหญ่เป็นการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างส่วนน้อยที่ก้าวหน้าแล้ว กับอีกหลาย ๆ ฝ่ายที่ล้าหลังและยากจน ซึ่งในภาวะที่มีความแตกต่างกันดังนี้ (และเช่นในปัจจุบันนี้) ความผูกพันทางเศรษฐกิจโดยมาก จึงเป็นไปในลักษณะของการรัดเอาประโยชน์กำไรส่วนใหญ่ทางหนึ่ง (ของฝ่ายที่มีทุนทรัพย์ความรู้และวิชาการ) กับการแบมือขอความกรุณาปรานีแบ่งบุญคืนมาบ้าง (ของฝ่ายที่มีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย แต่ขาดความรู้และทุนทรัพย์อันจำเป็นต่อการพัฒนาสิ่งเหล่านี้ ให้เป็นปัจจัยของการผลิตทางเศรษฐกิจ) ซึ่งความผูกพันดังกล่าวนี้เป็นประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่ายก็จริง แต่นานวันเข้ากลับจะกลายเป็นชนวนสำหรับความแตกหักขึ้นมา ในเมื่อเป็นที่รู้กันว่า “ประโยชน์” นั้น มีอัตราการแบ่งในส่วนที่ไม่ค่อยจะสมดุลย์กันนัก * ประการที่สอง ความเกรงกลัวต่อสงครามนั้น ก็มีส่วนอยู่มากที่ดึงให้ประเทศต่าง ๆ พยายามที่จะร่วมมือกัน องค์การสหประชาชาติก็เป็นผลจากความสำนึกในข้อนี้ตั้งที่กล่าวไว้แล้ว แต่ความร่วมมือกันด้วยเหตุแห่งความกลัวนั้น ไม่เพียงพอที่จะช่วยเกื้อหนุนให้ความสงบยั่งยืนไปนานนัก เพราะถ้าขาดความไว้วางใจต่อกันแล้ว อาจมีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดคิดที่จะขจัดภัย เลือกลู่โอกาสทำลายฝ่ายอื่นที่เป็นคู่แข่งของตัวเองเสียก่อนก็เป็นได้เหมือนกัน ทั้งนี้ ยังมีความคิดหลงอยู่ว่าการโจมตีศัตรูเสียก่อนนั้น เป็นการป้องกันตัวที่ดีที่สุด อย่างไรก็ตาม พอจะยอมรับได้ว่า ในยุคปัจจุบันนี้ความกลัวสงครามนิวเคลียร์มีส่วนสำคัญมากที่ทำให้ศัตรู โดยเฉพาะมหาประเทศหลักเล็งเล็งต่อการเผชิญหน้ากัน แม้ว่ายังไม่ถึงขั้นที่จะร่วมมือกันอย่างจริงจังขึ้น สำหรับประการที่สาม หลักการอันสูงส่งนั้นอาจมาจากคำสั่งสอนในจริยธรรมแห่งศาสนาต่าง ๆ หรือจากปรัชญาที่เจิดจรมนุษยธรรมเหนืออื่นใดนั้น ก็มีปัญหาอยู่ที่ว่าต้องใช้เวลานานกว่าจะสร้างความเข้าใจให้เป็นที่ยอมรับได้โดยทุก ๆ ฝ่าย แม้แต่ภายในประเทศหนึ่ง ๆ ปัญหาการที่จะให้มีความเลื่อมใสศรัทธาในหลักการหนึ่งใดก็กินเวลาเป็นศตวรรษ หลายครั้งหลายหนต้องใช้กำลังเข้าช่วยบังคับ ในสังคมระหว่างประเทศที่เป็นอยู่ ความผูกพันและความร่วมมือที่สืบเนื่องมาจากเหตุทั้งสามประการนี้ช่วยให้มีพื้นฐานที่มั่นคงขึ้นเฉพาะในบางส่วน ดังจะเห็นได้จากความใกล้ชิดเป็นพิเศษในทางเศรษฐกิจ การเมือง การทหาร และแม้แต่ในทางศาสนาของกลุ่ม

* เป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งนัก ที่ว่าทุกวันนี้ประเทศด้อยพัฒนาส่วนใหญ่กำลังเรียกร้องความช่วยเหลือ ความกรุณาปรานีจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ทั้งในเรื่องภาษีสินค้าเข้าจากประเทศด้อยพัฒนา ในเรื่องเงินกู้เพื่อการพัฒนา และเช่นที่ขอให้ประเทศที่พัฒนาแล้วบริจาค ๑ เปอร์เซ็นต์ ของรายได้ส่วนรวมประชาชาติเป็นเงินช่วยการพัฒนาประเทศที่จน ฯลฯ ดังปรากฏในการประชุมระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะในองค์การสหประชาชาติ หรือองค์การชำนาญพิเศษของสหประชาชาติ เช่น ECAFE และ UNCTAD นั้น รัฐบาลของประเทศเหล่านี้มีหลายฝ่ายด้วยกันที่เกรงกลัวต่อกัน จากการเรียกร้องให้มีการแบ่งปันผลประโยชน์ภายในประเทศของตัวเอง เพราะปฏิกูลโซเชี่ยลิสต์และคอมมิวนิสต์ขึ้นสมองกันหมดแต่ครั้งมาในระหว่างประเทศ กลับปากกล้า หน้าชาอ้างถึงหลักการอันสูงส่งนานาประการที่จะเรียกร้องให้ประเทศที่ร่ำรวยมาแบ่งปันประโยชน์และช่วยเหลือตัวมากขึ้น

ประเทศที่มีเหตุผลที่ตรงกันหรือใกล้เคียงกัน แต่ความคับคลานไปสู่ความร่วมมือเพื่อหลักการขององค์การสหประชาชาติก็ยังไม่แสดงผลปรากฏก้าวหน้าอย่างเป็นที่พอใจ

สิ่งที่น่าคิดก็คือ ในหลาย ๆ กรณีด้วยกัน จะเห็นได้ว่าความคิดหรือหลักการอันดีกว่าจะได้รับความเชื่อมั่นและความเลื่อมใส ก็ต้องมีการแสดงให้เห็นว่า มีความดีอย่างไร ยิ่งถ้าได้รับประสบการณ์ที่ยืนยันความถูกต้องของหลักการนั้นด้วยแล้ว ก็ยิ่งง่ายที่จะให้ความสนับสนุนมากขึ้น อาจยกตัวอย่างกรณีการต่อต้านการค้าทาสกรรมมีทาสขึ้นมาพิจารณาด้วย^(๑) ความเป็นทาสนั้นเกือบจะเรียกได้ว่า เป็นสถาบันดึกดำบรรพ์อันหนึ่งของสังคมมนุษย์ตั้งแต่ได้มีการสู้รบมีสงครามต่อกันมา และตั้งแต่วาระที่คนมีความคิดที่จะตั้งตัวเหนือคนอื่นขึ้นมา และตั้งแต่เก่าก่อนมาอีกนั้นแหละ ก็เคยมีเสียงต่อต้านการมีทาสที่มีระบุมาแต่ต้นก็โฮเมอร์ นักคิดนักเขียนชาวกรีกสมัยแรกเริ่มของอารยธรรมตะวันตกและตลอดมาก็มีเสียงอื่น ๆ ที่ต่อต้านในทำนองเดียวกัน จุดเริ่มแรกของขบวนการต่อต้านสถาบันทาสอยู่ในจริยธรรมที่ค่อนข้างจะล้าสมัย ไม่ค่อยมีใครฟังและก็มีบุคคล ซึ่งสังคมโดยทั่วไปอาจรังเกียจ (หาว่าเป็นพวกฮิปปี พวกบ้า พวกหัวรุนแรง) เป็นสื่อแพร่หลายความคิดนั้นออกไป มาในปี พ.ศ. ๒๒๑๔ ก็มีพวกนับถือศาสนาคริสต์กลุ่มหนึ่งซึ่งเรียกตัวเองว่าเควกเคอร์ที่หนีการข่มเหงกดขี่จากคริสต์ศาสนิกชนฝ่ายอื่นๆ ไปอยู่ที่อเมริกา ได้พยายามที่จะลดหย่อนผ่อนคลายความทุกข์ยากของทาสที่พวกตัวมีอยู่ โดยให้การเลี้ยงดูทาสของตนดีเป็นพิเศษกว่าฝ่ายอื่นๆ และก็ยอมปล่อยให้เป็นอิสระหลังจากที่ได้ทำงานให้ครบจำนวนปีที่กำหนดขึ้น ในปี พ.ศ. ๒๓๑๗ พวกเควกเคอร์ห้ามมิให้บุคคลใดในกลุ่มของตัวค้าทาสและอีกสองปีต่อมาก็ได้ปล่อยทาสที่มีอยู่เป็นอิสระหมด กระบวนการอันนี้ความคิดอันก้าวหน้าได้ข้ามกลับมายังยุโรปและมาออกงามในประเทศอังกฤษ มีบุคคลสำคัญ ๆ เช่น ทอมมัส คลากสัน แกรนวิลล์ ชาร์ป วิลเลียม วิลเบอร์ฟอสย์ เป็นปากเสียงให้ ในปี พ.ศ. ๒๓๔๐ รัฐสภาอังกฤษออกกฎหมายห้ามการค้าทาส แต่ต้องรอไปจนถึง พ.ศ. ๒๓๗๖ กว่าจะมีกฎหมายห้ามการมีทาสในอาณานิคมของอังกฤษ กระบวนการดังกล่าวนี้มีส่วนชักนำให้รัฐบาลอังกฤษมีบทบาทสำคัญ เรียกร้องให้วงการระหว่างประเทศรับรู้และพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการค้าทาสและการมีทาส แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่ารัฐบาลอังกฤษได้กลายเป็นนักบุญ หากแต่ว่าอังกฤษเองต้องประสบกับปัญหาที่คนชาติของตัวเอง เคยถูกพวกโจรสลัดแถบแอฟริกาเหนือจับไปเป็นทาสมากต่อมากมาแล้ว^(๒) เมื่อปี พ.ศ. ๒๑๖๕ อังกฤษต้องทำสัญญาภัยกับทริปโปลี เพื่อป้องกันไม่ให้โจรสลัดบาบาร์จับเอาชาวเดินเรืออังกฤษในทะเลเมดิเตอร์เร-

(๑) ดู C.W.W. Greenidge, *Slavery*, Macmillan Co., 1958

(๒) ดูใน *The Cambridge History of British Foreign Policy (1783-1919)* edited by Sir A.W. Ward and G.P. Gooch, Cambridge University Press, Vol. II, Ch. VI

เนี่ยนไปเป็นทาส จากการประชุมคองเกรสแห่งเวียมน่า ในปี พ.ศ. ๒๓๕๘ จนถึงการประชุมระหว่างประเทศที่กรุงบรัสเซลส์ ในปี พ.ศ. ๒๔๓๓ คลื่นของการต่อต้านการค้าทาสทั่วพลังขึ้นทุกที่ แต่ก็ต้องรอจนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง และได้มีองค์การสันนิบาตชาติขึ้นมา การต่อต้านความเป็นทาสการมีทาสระดับโลกจึงได้เป็นที่ยอมรับกันโดยประเทศส่วนใหญ่ ในปี พ.ศ. ๒๔๖๕ สมัชชาแห่งสันนิบาตชาติให้ตราอนุสัญญาว่าด้วยความเป็นทาสขึ้นมา และแต่นั้นมาปัญหาขั้นต่อไปก็มีใช้การที่จะทำให้หลักการเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป หากแต่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อขจัดความเป็นทาสออกไป ในปี พ.ศ. ๒๔๕๑ องค์การสหประชาชาติก็ยืนยันหลักการดังกล่าวในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (มาตรา ๔) และอีกแปดปีต่อมาการประชุมของ ๕๔ ประเทศที่นครเจนีวาเพื่อคิดค้นหาทางให้ความเป็นทาสหมดสิ้นไปโดยสิ้นเชิง ปัจจุบันนี้ความเป็นทาสในบางลักษณะยังคงมีอยู่ แต่ก็เป็นส่วนน้อย และเป็นส่วนที่น่าขยะแขยงของสังคมโลกโดยทั่วไป ปัญหาเรื่องการขจัดความเป็นทาสนี้เป็นตัวอย่างที่ดีอันหนึ่งที่ทำให้เราเชื่อได้ว่า หลักการอันดีนั้นในระยะแรกอาจจะเป็นเพียงความคิดฝัน ไม่เป็นที่สบอารมณ์และความต้องการของสังคมโดยทั่วไป แต่ครั้นนานวันเข้าสมาชิกแห่งสังคมนั้น ได้มีประสบการณ์ด้วยตนเองที่ชี้ถึงคุณค่าความดีงามของความคิดนั้นเข้า ความคิดหรือหลักการดังกล่าวก็เริ่มจะได้รับการสนับสนุน จนถึงขั้นเป็นอุดมการณ์ทรงพลังสามารถผลักดันให้มีการยอมรับมาเป็นกำหนดกฎเกณฑ์ของสังคมต่อไป ยิ่งได้ผู้สนับสนุนที่ทรงอิทธิพลในวงการระหว่างประเทศ (อังกฤษก็เคยเป็นมหาอาณาจักรมาแล้ว) ยิ่งสะดวกแก่การแพร่หลายของความคิดใหม่นั้น อาจเป็นด้วยความศรัทธาในความคิดและหลักการนั้นส่วนหนึ่ง และด้วยความเกรงอกเกรงใจในอิทธิพลนั้นอีกส่วนหนึ่ง ประเทศไทยก็ได้เลิกทาสเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๘ ถ้าจะว่าเป็นเพียงเพราะไทยเราเลื่อมใสในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าก็กระไรอยู่ ก็ในเมื่อพุทธศาสนารุ่งเรืองอยู่ในเมืองไทยตั้งแต่โบราณกาล โฉนจึงพึงจะมาทำดีเอาตนเอง (หลักเกณฑ์ทศพิธราชธรรมของผู้ครองเมืองบางครั้งก็ออกจะเข้าใจยาก) เหตุผลอันแท้จริงที่เราได้เลิกทาสในครั้งนั้น น่าจะอยู่ที่ความพยายามของไทยที่จะแสดงให้เห็นว่าประเทศนั้นกล้าอาณานิคมมีความเมตตาสงสารเห็นว่าเราเป็นประเทศที่เจริญแล้ว ไม่ควรที่จะยึดเอาไปเป็นอาณานิคม และควรจะผ่อนผันเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ซึ่งเปรียบเสมือนไซ้ตรวนที่ประเทศเหล่านั้นได้ล่ามคอเอาไว้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๕๘ เป็นต้นมา

ความหวังของเราในระบบขององค์การสหประชาชาติ อาจจะเป็นความจริงขึ้นมาได้ หากความคิดของพวก “ฟังเขียนนัลลิซ” นำมาปฏิบัติได้เป็นผล ความคิดของพวกนี้ (David Mitrarry) เป็นต้นคิดผู้หนึ่ง หลังจากสงครามโลกครั้งที่สอง) (๑) มีอยู่ว่าจะ

(๑) David Mitrarry, *A Working Peace System*, Press, Quadrangle Books, 1966, Chicago

ต้องศึกษาคุณภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของโลก ว่ามีส่วนทำให้เกิดภาวะตึงเครียดในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างไร แล้วใช้วิธีการที่ก่อปัญหาทางการเมืองน้อยที่สุด แต่ที่เรียกร้องความสนับสนุนได้มากที่สุดมาแก้ไข ทั้งนี้ โดยสรรหาความต้องการของมวลสมาชิกของสังคมโลก มาประกอบเป็นพื้นฐานสำหรับความร่วมมือระหว่างประเทศ และจากการร่วมมือกันในเรื่องที่ถูกฝ่ายต้องการนี้ เป็นที่เชื่อกันว่าประเทศต่าง ๆ จะตระหนักว่าประโยชน์จากการร่วมมือมีมากกว่าการแก่งแย่งกัน อันจะเป็นการปูพื้นความสัมพันธ์อันดีไว้สำหรับให้มีการผ่อนหนักผ่อนเบากันมากขึ้น และการขัดแย้งทางการเมืองก็จะค่อย ๆ กลายอิทธิพลไป นักคิดเหล่านี้เชื่อว่าในปัจจุบันแต่ละประเทศให้ความสำคัญแก่เขตแดนของตนมากเพราะเกรงกลัวว่าฝ่ายอื่นจะเข้ามารบกวานแย่งประโยชน์ของตนไป แต่ถ้าได้มีความคุ้นเคยในการร่วมมือกันมากขึ้นในหลาย ๆ ด้านแล้ว ปัญหาเรื่องเขตแดนก็จะหมดความสำคัญไปเพราะต่างฝ่ายต่างก็มีเชื้อไขต่อกันมากขึ้น และคงจะไม่ยอมให้ความขัดแย้งทางการเมืองมาทำลายประโยชน์สุขที่ได้รับร่วมกัน ความคิดเห็นเหล่านี้น่าฟัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเราตระหนักว่าในโลกนี้มีปัญหามากมาย ซึ่งมีลักษณะเป็นสากล เป็นเรื่องที่ประเทศทั่วโลกต้องการจะแก้ไขให้ความร่วมมือเพื่อประโยชน์ซึ่งกันและกัน อาทิ เช่นการควบคุมโรคระบาด การปราบปรามอาชญากรรม การส่งเสริมระบบการสื่อสารคมนาคมระหว่างประเทศ ปัญหาความอดอยาก ฯลฯ เหล่านี้มีใช่เป็นเรื่องเฉพาะของประเทศหนึ่งประเทศใด และก็เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับประโยชน์สุขของมนุษยชาติมากกว่าที่จะเป็นเรื่องการเมือง ความร่วมมือในเรื่องดังกล่าวจึงมีทางได้รับการสนับสนุนอยู่มาก ไม่ว่าจะในระดับส่วนภูมิภาคหรือระดับทั่วโลก แล้วแต่ความเหมาะสมของกรณี ตัวอย่างของการร่วมมือประเภทนี้ในอดีตก็มีเช่น การจัดตั้งสหพันธ์โทรคมนาคมสากลในปี พ.ศ. ๒๔๐๘ และสหพันธ์ปรีชณีย์สากลในปี พ.ศ. ๒๔๑๑ ซึ่งได้ผลเป็นอย่างดี การอำนวยความสะดวกแก่ประเทศสมาชิก การคงอยู่ของทั้งสององค์การตราบนานทุกวันนี้ ก็แสดงให้เห็นถึงคุณค่าอยู่ในตัวแล้ว องค์การสหประชาชาติเองก็มีหลักการที่จะสนับสนุนกิจการทางด้านนี้ ดังจะเห็นได้จากความในกฎบัตรฯ หมวด ๑ มาตรา ๑ ข้อ ๓ และข้อ ๔ ที่กล่าวถึงความมุ่งหมายขององค์การในเรื่องนี้ว่า

๓. “เพื่อให้มีการร่วมมือระหว่างประเทศ ในอันที่จะแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศ ในทางเศรษฐกิจ การสังคม วัฒนธรรม และมนุษยธรรม และส่งเสริมสนับสนุนความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน และอิสรภาพหลักมูลของทุก ๆ คน” และ
๔. “เพื่อเป็นศูนย์กลางการดำเนินงานของประชาชาติทั้งปวง ในอันที่จะบรรลุจุดหมายปลายทางร่วมกันเหล่านี้”

และในหมวดที่ ๕ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาตรา ๕๕ ที่ว่า

“เพื่อที่จะสถาปนาภาพการณ์อันมีเสถียรภาพและสวัสดิภาพ ซึ่งจำเป็นสำหรับความสัมพันธ์ที่ราบรื่นฉันมิตรระหว่างนานาชาติ ด้วยยึดถือในหลักการของสิทธิในความเสมอภาค และการกำหนดเจตจำนงของประชาชนเป็นมูลฐานสหประชาชาติจักส่งเสริม

ก. มาตรฐานการครองชีพที่สูงให้มีงานทำโดยทั่วหน้า และสภาพแห่งความก้าวหน้าของพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคม

ข. การแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศในทางเศรษฐกิจ การสังคม อนามัยและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และการร่วมมือระหว่างประเทศทางวัฒนธรรมและการศึกษา.....”

ตามนัยดังกล่าวก็ได้มีการจัดตั้งคณะมนตรีเศรษฐกิจ และการสังคมขึ้นเป็นองค์กรสำคัญอันหนึ่งของสหประชาชาติ^(๑) เพื่อที่จะปฏิบัติงานซึ่งนำสนับสนุนและควรแก่ความสนใจมากกว่าที่ได้รับ แต่เนื่องจากปัญหาของคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมเป็นปัญหาระยะยาวและไม่อาจฉาบ (เช่นที่เข้าสู่คณะมนตรีความมั่นคงและสมัชชาใหญ่) จึงขาดความตื่นตันทึ่งดูความสนใจของบุคคลทั่วไป กระนั้นก็ตามองค์การสหประชาชาติก็ได้พยายามดำเนินงานในทางนี้ตลอดมา โดยเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างประเทศ ซึ่งมีทั้งองค์การร่วมมือระหว่างประเทศที่ตั้งมาแต่เก่าก่อน เช่นองค์การแรงงานสากล องค์การอนามัยโลก สหพันธ์ไพรณีย์สากล ฯลฯ กับองค์การชำนาญพิเศษที่สหประชาชาติตั้งขึ้นมาเอง เช่น องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ องค์การสากลเพื่อผู้ลี้ภัย คณะกรรมการเศรษฐกิจเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กองทุนสงเคราะห์เด็ก องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม ฯลฯ อยู่ภายใต้ความอุปถัมภ์ของสหประชาชาติผ่านทางคณะมนตรีเศรษฐกิจและการสังคม นอกจากนี้ยังมีโครงการความร่วมมือเฉพาะกาลอีกเป็นจำนวนมากที่ได้รับ ความสนับสนุนจากสหประชาชาติ แต่ไม่ได้ตั้งขึ้นในลักษณะองค์การ เช่นการจัดตั้งกองทุนพิเศษ สำหรับการพัฒนาที่ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่ประเทศด้อยพัฒนา นี้คือความพยายามที่จะผูกสายใยแห่งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยอาศัยความต้องการ และความจำเป็นที่มีอยู่ การควบคุมโรคระบาด การต่อสู้กับปัญหาการขาดแคลนอาหาร การส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมระดับการศึกษาทั่วโลกให้สูงขึ้น การอำนวยความสะดวกระหว่างประเทศในหลาย ๆ ด้าน ฯลฯ ดังนั้นเป็นขั้นต้นของการสร้างความเข้าใจในมนุษยธรรมและจริยธรรมอันเป็นสากลเหนือความคิดความต้องการที่เห็นแก่ตัว เช่นที่ลัทธิชาตินิยมและลัทธิอื่น ๆ อันมีขอบเขตจำกัดเฉพาะประโยชน์เพียงในบรรดาพวก

(๑) หมวดที่ ๑๐ ของกฎบัตรฯ

และเครื่องบินรบ แต่การปฏิบัติในการร่วมมือระหว่างประเทศตามนัยของพวกฟังเซียนนัลลิซ นั้น มิได้จำกัดอยู่เฉพาะในระดับโลก แต่อาจเป็นการร่วมมือกันในกลุ่มประเทศภาคพื้นทวีปเดียวกัน หรือในส่วนภูมิภาคเดียวกันก็ได้ ตัวอย่างสำคัญในเรื่องนี้ คือการร่วมมือระหว่างประเทศยุโรปตะวันตกในองค์การตลาดร่วมอันเนื่องมาจากความจำเป็นที่จะต้องฟื้นฟูเศรษฐกิจภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ในระยะแรกความร่วมมือเป็นไปเพื่อใช้ทรัพยากรและความช่วยเหลือภายใต้แผนมาร์แชลของสหรัฐฯ ให้เป็นประโยชน์มากที่สุดเท่าที่ทำได้ ครั้นความร่วมมือในระยะแรกนี้ประสบความสำเร็จเป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่ายที่ร่วมด้วย จึงได้มีการสถาปนาความร่วมมือกันขึ้นเป็น “ประชาคมทางเศรษฐกิจของยุโรป” ภายใต้สนธิสัญญาแห่งกรุงโรม—(ลงนามเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๐๐) ซึ่งการร่วมมือตามรูปแบบใหม่มีความเชื่อมโยงกันระหว่างประเทศสมาชิกอย่างใกล้ชิดมาก โดยเริ่มจากพื้นฐานความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การเงิน การค้า แรงงาน ตราบจนบัดนี้เรายังไม่อาจตีความได้ว่าประชาคมทางเศรษฐกิจของยุโรปเป็นประชาคมโดยแท้จริง ในแง่ที่ว่ามวลประเทศที่เป็นสมาชิกอยู่ยังไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันถึงขั้นที่มีประโยชน์ร่วมกันไปในทุกกรณี จึงปรากฏว่าต่างก็พยายามรักษาผลประโยชน์เฉพาะตนไว้ในหลายกรณีด้วยกัน^(๑) กระนั้นก็ตามความเป็นปีกแผ่นของกลุ่มประเทศเหล่านี้ได้คืบหน้าไกลไปกว่าความร่วมมือในส่วนภูมิภาคของกลุ่มประเทศอื่นๆ เป็นอันมากและความสำเร็จของการร่วมมือนี้ เป็นที่ประจักษ์แจ้งอยู่แล้วตามความต้องการของพวกฟังเซียนนัลลิซ คือในปัจจุบันความผูกพันในด้านต่างๆ ระหว่างสมาชิกมีมากและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าสำหรับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดโดยเฉพาะ และด้วยเหตุนี้จึงเป็นการยากที่ประเทศสมาชิกหนึ่งใดจะตัดขาดจากความสัมพันธ์ต่อฝ่ายอื่นๆ หรือจะยอมให้ความขัดแย้งเฉพาะเรื่องมาบีบบังหรือทำลายความร่วมมือและประโยชน์ร่วมกันที่มีอยู่ในขณะนี้ ความคืบหน้าในการประสานความสัมพันธ์ยังไม่กว้างขวางและลึกซึ้งเท่าที่หวังไว้ก็จริง แต่ก็กว้างและลึกเกินกว่าที่จะเลิกล้มลงง่าย ๆ โดยไม่ก่อความเสียหายฉกรรจ์ให้แก่ตนเองและสมาชิกอื่นๆ (ฝรั่งเศสในสมัยประธานาธิบดีเดอโกลล์ได้พยายามดำเนินนโยบายทางการเมืองระหว่างประเทศอย่างเป็นอิสระที่สุดและในขณะที่เขียนอยู่นี้ก็มีวิกฤตการณ์เงินดอลลาร์มาร์ค ซึ่งฝรั่งเศสก็พยายามจะรักษาประโยชน์ของตนเองไว้ให้มากที่สุด ไม่ค่อยจะเต็มใจสนับสนุนมติของคณะมนตรีของประเทศภาคีตลาดร่วม แต่แล้วในทั้งสองกรณี ฝรั่งเศสต้องประนอมที่ท่าของตนให้เข้ากับฝ่ายภาคีอื่นๆ ต่อไป อนึ่งถึงจะได้แยกตัวออกจากองค์การนาโต้แล้ว แต่ก็ไม่ได้พยายามหักล้างการร่วมมือกันในตลาดร่วม

(๑) ดูการวิเคราะห์ความสำคัญและบทบาทของการร่วมมือของประเทศไทยยุโรปตะวันตก ในทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในแง่ความบกพร่องและผลสำเร็จในระยะเจ็ดปีแรก (พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๐๗) จาก Ernst B. Haas, **The Uniting of Europe**, Stevens & Sons Ltd., London, 1958

เพราะรู้ว่าความเป็นอิสระหรือความสามารถในการดำเนินนโยบายอิสระของตนขึ้นอยู่กับเสถียรภาพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจซึ่งผูกพันอยู่กับภาคีอื่น ๆ ในตลาดร่วมไว้อย่างเหนียวแน่น) สำหรับในภูมิภาคของเราเองก็ปรากฏว่ามีความพยายามที่จะให้มีการร่วมมือร่วมใจเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความมั่นคงร่วมกัน ดังเช่น สมาคมแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ “อาสา” ตั้งขึ้นเมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๐๔ มี ไทย สหพันธ์มาเลเซียและฟิลิปปินส์เป็นสมาชิกซึ่งค่อย ๆ สลายตัวไปเมื่อได้มีการจัดตั้งสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ “อาเซียน” ขึ้นมาแทนที่ในเดือนสิงหาคม ๒๕๑๐ สมาชิกก็มี ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๐๘ แก่ประเทศในบริเวณเอเชียและแปซิฟิก คือ สาธารณรัฐจีน ไต้หวัน ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลีใต้ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย สาธารณรัฐเวียดนามใต้ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ได้ร่วมกันสถาปนาคณะมนตรีเอเชียและแปซิฟิก หรือ “แอสเปค” ขึ้น ซึ่งทั้งสามที่ได้กล่าวถึงนี้ต่างก็เป็นองค์การเพื่อการร่วมมือในส่วนภูมิภาคที่เน้นหนักในด้านการเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สำหรับความร่วมมือกันในอาสาและอาเซียนนั้น มีปัญหาที่เห็นได้ชัด คือ ประเทศสมาชิกต่างก็เป็นประเทศด้อยพัฒนา และนอกจากสิงคโปร์แล้ว ประเทศนั้น ๆ ก็มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจในการกสิกรรมเป็นสำคัญ จึงปรากฏว่าการแลกเปลี่ยนสิ่งของการค้าขายต่อกันมีน้อยมากเมื่อเปรียบกับการส่งสินค้าผลิตภัณฑ์ทางเกษตรของประเทศเหล่านี้ออกสู่ตลาดโลก ซึ่งก็ไปแข่งกันเข้าอีกด้วย โครงการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจนับเป็นสิบ ๆ โครงการยังต้องรอทุนทรัพย์และความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญอีกเป็นอันมาก สำหรับแอสเปค นั้น แม้ว่าจะมีสมาชิกมากกว่าอาสาและอาเซียน และมีประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ เช่น ญี่ปุ่น ไต้หวัน และออสเตรเลีย เข้ามาร่วมอยู่ด้วยก็หนีปัญหาดังกล่าวไม่พ้น ในเมื่อสมาชิกส่วนใหญ่ก็ยังคงเป็นประเทศที่ล้าหลังอยู่นั่นเอง ความช่วยเหลือที่อาจได้รับจากญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และไต้หวันย่อมมีประโยชน์ แต่ก็เป็นการร่วมมือช่วยเหลือในต่างลักษณะกับที่หวังจะให้เป็นการช่วยเหลือระหว่างประเทศที่พึ่งพากันอย่างสมดุลงกัน หรือใกล้เคียงกันในด้านความต้องการการกลับจะกลายมาเป็นประเทศช่วยประเทศจนขึ้นมาอีกซึ่งบทเรียนของประวัติศาสตร์ยุคปัจจุบันก็มักจะแสดงให้เห็นไว้แล้วว่า ความร่วมมือดังกล่าวนี้มีทางที่จะเปลี่ยนรูปโฉมไปเป็นการครอบงำทางการเมืองได้อย่างง่ายดาย ในเมื่อฝ่ายหนึ่งเป็นผู้รับและอีกฝ่ายหนึ่งที่กุมถุงเงินไว้เป็นฝ่ายให้รำไป ความร่วมมือในส่วนภูมิภาคในทั้งสามกรณีนี้จึงมีความสำคัญไปในการเมืองมากกว่าทางอื่น ๆ ในระยะต้นนี้ เป็นการแสดงให้เห็นว่าประเทศในบริเวณรอบ ๆ บ้านของเรายอมรับนับถือหลักการ และความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกันเพื่อความอยู่รอดและความเจริญร่วมกัน (การรับและการสนับสนุนหลักการดังกล่าวมีความสำคัญยิ่งในสถานการณ์ของโลกในปัจจุบัน ซึ่งกำลังชี้ให้เห็น

ถึงความไร้ประโยชน์ของระบบสัมพันธมิตรทางทหารกับการโน้มเอียงผูกมัดกับประเทศมหาอำนาจไม่ว่าจะเป็นฝ่ายใดก็ตาม) แต่ในเมื่อหลักการอันนี้ได้รับการสนับสนุนแล้วในขั้นต่อไปก็ต้องดำเนินการร่วมมือให้เป็นผลขึ้นมาให้ได้* เพื่อที่หลักการดังกล่าวจะได้มีเนื้อหันทัวตนขึ้นมาตามวัตถุประสงค์โดยแท้จริง และแม้ว่าจะมีอุปสรรคมากมายที่ขัดขวางการร่วมมืออันนี้อยู่ก็ตาม เราก็ยังพอมีความหวังหากประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ละเว้นจากความพ้อฝันในโครงการร่วมมือที่ห่างไกลจากความจำเป็น และความต้องการในเบื้องต้น แล้วหันมาทางประกอบกิจกรรมที่มีประโยชน์โดยตรงแก่ประชาชนพลเมืองเพื่อให้บังเกิดผลในการสร้างความมั่นใจว่า การอยู่ร่วมกันและการช่วยเหลือกันระหว่างประเทศในภูมิภาคนี้สามารถจะนำความสุขและความเจริญก้าวหน้ามาให้แก่ทุกฝ่ายอย่างแน่นอน ความร่วมมือกันดังกล่าวนี้ในปัจจุบันก็มีอยู่บ้างแล้ว และที่เห็นได้ชัดก็จากการร่วมมือในโครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงภายใต้ความอุปถัมภ์ขององค์การสหประชาชาติอันเป็นโครงการระยะยาวสืบเนื่องมาจากการรายงานการศึกษาวิเคราะห์ของสำนักงานควบคุมอุทกภัยของคณะกรรมการเศรษฐกิจแห่งเอเชีย และตะวันออกไกลขององค์การสหประชาชาติในปี พ.ศ. ๒๔๙๕ ซึ่งได้กล่าวถึงประโยชน์นานาประการที่อาจได้รับจากการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขง รวมไปถึงการพัฒนาพลังงานไฟฟ้า (ไฮโดรอิเล็กทริก) และการใช้น้ำเพื่อประโยชน์ในการชลประทานของประเทศและรัฐที่ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียง รายงานดังกล่าวได้นำไปสู่การศึกษาและพิสูจน์ประโยชน์อันพึงได้รับจากแม่น้ำโขงโดยคณะกรรมการและผู้เชี่ยวชาญหลายคณะด้วยกัน จนได้มีการพิจารณาจัดทำโครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงขึ้น (แบ่งออกในรายละเอียดเป็นโครงการเฉพาะส่วนด้วย) ในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ และเนื่องจากโครงการเหล่านี้มีความสำคัญหลาย ๆ ทางด้วยกัน ทั้งในด้านเทคนิค นโยบาย และการเงิน การพิจารณายังคงอยู่ในขั้นเตรียมการดำเนินงาน แต่ความใหญ่ยิ่งของโครงการนี้ น่าจะได้รับความสนใจเป็นพิเศษ แม้ว่าการดำเนินงานยังไม่ถึงขั้นที่เราจะให้เห็นผลออกมาอย่างแจ่มแจ้งก็ตาม ก่อนอื่นเราควรจะตระหนักว่าประเทศที่จะได้ประโยชน์โดยตรงมากที่สุดก็คือ ไทย ลาว เขมร และเวียดนามใต้ ซึ่งมีเขตแดนติดต่อกันในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง และโครงการความร่วมมือครั้งสำคัญนี้ก็มีถึง ๒๖ ประเทศจากทวีปต่าง ๆ และองค์การระหว่างประเทศและองค์การชำนาญพิเศษแห่งสหประชาชาติถึง ๑๒ หน่วย ที่มีส่วนร่วมอยู่ด้วยใน

* มิฉะนั้นก็จะกลายเป็นหลักการลม ๆ แล้ง ๆ ซึ่งบรรดาประเทศที่ให้ความสนับสนุนย่อมจะมีศรัทธาที่แต่ในยามสะดวก ไม่มีความผูกมัดเหนียวแน่นพอที่จะเหนี่ยวรั้งความขัดแย้งเรื่องเล็กน้อย ไม่ให้กลายเป็นเรื่องร้ายแรงทำลายประโยชน์ในระยะยาวได้ ซึ่งมีตัวอย่างมาแล้ว เช่น ความขัดแย้งระหว่างมาเลเซียกับอินโดนีเซีย และมาเลเซียกับฟิลิปปินส์ จึงต้องเร่งหาทางให้หลักการร่วมมือกันเพื่อสร้างควมมีเนื้อหันทัวตนมาก่อนที่หลักการอันนี้จะเลื่อนหายไป

ทางใดทางหนึ่ง ประโยชน์ที่อาจจะได้รับจากการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงนี้ตามข้ออนุมาณของผู้เชี่ยวชาญ^(๑) แบ่งออกได้เป็นประโยชน์ในด้านพลังงานไฟฟ้า การชลประทานและควบคุมอุทกภัย และการคมนาคมทางน้ำ รวมแล้วจะได้พลังงานไฟฟ้าจากเขื่อน ๑๐ แห่งที่คิดจะสร้างขนมนับถึง ๑๐,๖๒๐,๐๐๐ กิโลวัตต์ พื้นที่ที่จะได้รับประโยชน์ทางชลประทาน ๕,๘๐๐,๐๐๐ เฮกแตร์ (หมายถึงพื้นที่ที่อยู่ในเขตแดนของทั้งสี่ประเทศที่อยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง) จะสามารถเพิ่มเส้นทางคมนาคมทางน้ำเหนือเขื่อนเหล่านี้ รวมแล้วประมาณ ๑,๗๒๐ กิโลเมตร หากโครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงลุล่วงไปด้วยดีและสามารถนำประโยชน์ดังกล่าวมาให้ โดยเฉพาะในขณะนี้ประเทศทั้งสี่ (ไทย ลาว เขมร และเวียดนามใต้) ต่างก็พยายามที่จะเร่งพัฒนาเศรษฐกิจของตนให้รวดเร็ว หากได้รับประโยชน์เพียงในด้านกำลังไฟฟ้างดที่หวังเอาไว้ ก็จะได้ประโยชน์พลอยได้ในด้านอื่นๆ มาด้วย พลังงานผลิตซึ่งอาศัยกำลังไฟฟ้าที่ไม่ค่อยจะพอและในปัจจุบันต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายสั่งซื้อเชื้อเพลิงที่จำเป็นต่อการให้กำเนิดกำลังไฟฟ้าเข้ามาในประเทศปีหนึ่งๆเป็นจำนวนมากจากทุนทรัพย์ที่มีอยู่จำกัด ต่อไปในเมื่อแรงงานไฟฟ้ามีเพิ่มขึ้นหลายร้อยเท่า ก็ย่อมจะอำนวยให้มีอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานไฟฟ้าเพิ่มขึ้น และที่ใช้อยู่แล้วก็จะสามารถดำเนินกิจการและผลิตด้วยต้นทุนที่ลดน้อยลง การพัฒนาเศรษฐกิจก็อาจจะก้าวหน้าไปได้อย่างรวดเร็วและคึกคัก คึกคักมากขึ้น ทางด้านการชลประทานนั้น ก็ไม่เป็นที่น่าสงสัยเลยว่าปริมาณน้ำที่จะเก็บกักไว้ได้เพื่อการนี้จะสามารถนำความอุดมสมบูรณ์มาให้แก่พื้นที่ที่เคยตกอยู่ภายใต้ความกดดันและความกรุณาปรานีของดินฟ้าอากาศตลอดมา เส้นทางคมนาคมทางน้ำที่จะได้เพิ่มขึ้นก็ย่อมอำนวยแก่การขนส่งและการค้าขายกันระหว่างประเทศทั้งสี่ ได้ทั้งความสะดวกและค่าใช้จ่ายที่ลดน้อยลงด้วย ประโยชน์เหล่านี้เป็นสิ่งที่ได้เห็นได้กับตาและจะเป็นประสบการณ์ที่มีความสำคัญช่วยเบี่ยงตาบรรดาผู้นำและประชาชนพลเมืองของประเทศทั้งสี่ให้มองผ่านเมฆหมอก“ชาตินิยม” (อันเป็นเครื่องมือที่ถูกที่สุดและใช้กันบ่อยที่สุด โดยกลุ่มผู้นำในบรรดาประเทศด้อยพัฒนาเพื่อเรียกร้องความสนับสนุนจากประชาชน ในเมื่อหมดหนทางหรือขาดความสามารถที่จะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมของตน) ไปสู่ความจริงที่ว่าความขัดแย้งใด ๆ ไม่ว่าในอดีตหรือปัจจุบันที่เคยสร้างความบาดหมางให้แก่กันมาย่อมไม่มีความสำคัญไปกว่าความอยู่ดีกินดีของประชาชนในประเทศที่เป็นเพื่อนบ้านกัน นอกจากประโยชน์ที่ประเทศทั้งสี่จะได้รับโดยตรงแล้ว การที่มีประเทศจากทวีปต่าง ๆ ถึง ๒๖ ประเทศเข้ามามีส่วนร่วมด้วยในโครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงนี้ ก็เป็นนิมิตอันดีสำหรับความร่วมมือเช่นเดียวกันในกรณีอื่น ๆ ต่อไป เพราะจะเป็นตัวอย่างสำคัญชักจูงให้บังเกิดศรัทธาในความร่วมมือ

(๑) ปรากฏในรายงานประจำปี ๒๕๐๔ ของคณะกรรมการแม่น้ำโขง

ให้ความช่วยเหลือผ่านองค์การระหว่างประเทศ เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และมนุษยธรรม โดยมีได้ตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม ที่แล้วมาตราฉบับปัจจุบันอุปสรรคสำคัญของการดำเนินงานเพื่อการร่วมมือตามแบบฉบับของพวกฟังเซียนน์ลลิซ ก็คือปัญหาความขัดแย้งที่มีมาแต่เดิมและที่ยังปรากฏอยู่ระหว่างประเทศต่าง ๆ ทำให้การร่วมมือกันเป็นไปได้ไปอย่างเชื่องช้าและในบางกรณีก็จะเริ่มได้ก็ต้องล้มลุกคลุกคลานกันมามากแล้ว สำหรับการร่วมมือกันระหว่างกลุ่มประเทศในยุโรปตะวันตกถูกลงไปด้วย ดีกว่าการร่วมมือระหว่างประเทศในส่วนภูมิภาคอื่น มีเหตุผลสำคัญอยู่สามประการ คือ ประการแรก ประเทศเหล่านั้นต่างก็มีความจำเป็นและต้องการฟื้นฟูบ้านเมืองและเศรษฐกิจที่ต้องพังพินาศลงเพราะสงครามโลกครั้งที่สอง และข้อแม้อันหนึ่งของความช่วยเหลือเพื่อการฟื้นฟูตามแผนมาร์แชลของรัฐบาลสหรัฐฯ ก็คือต้องมีการร่วมมือกันระหว่างประเทศเหล่านั้น ไม่ใช่การดำเนินงานแบบตัวใครตัวมัน (เจตนาสำคัญเบื้องหลังการช่วยเหลือครั้งนั้นก็เพื่อสร้างความเข้มแข็ง และความเป็นปึกแผ่นของประเทศในยุโรปตะวันตก จะได้เป็นกำลังสำคัญในการยับยั้งการแผ่ขยายอำนาจของสหภาพโซเวียต) ประการที่สอง ประเทศในยุโรปตะวันตกมีความก้าวหน้าทางด้านอุตสาหกรรม วิทยาการเทคนิค ฯลฯ อยู่แล้ว ความช่วยเหลือที่ต้องการจึงเป็นการช่วยเหลือฟื้นฟู ไม่ใช่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จึงเพียงในไม่ช้าสถานะของประเทศเหล่านั้นก็กระตือรือร้น สามารถช่วยตัวเองและเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น ประการที่สาม คือ ในเมื่อประเทศเหล่านั้นได้ถูกภาวะความยากลำบากในภายหลังสงครามบังคับให้ร่วมมือกัน โดยพยายามล้มความเป็นปฏิปักษ์ต่อกันได้ในระยะต้น ต่อๆ มาด้วยประสบการณ์อันดีที่แสดงให้เห็นว่าเมื่อร่วมมือกันแล้วก็บังเกิดผลดีแก่ทุกฝ่าย ความบาดหมางที่ยังเหลืออยู่ก็ค่อยๆ เลือนไปที่ละน้อย จนในที่สุด (ซึ่งอาจจะเป็นอีกหลายปี) คงจะหมดไปโดยสิ้นเชิง แต่สำหรับการร่วมมือกันระหว่างกลุ่มประเทศด้อยพัฒนาเองหรือการร่วมมือระหว่างนานาประเทศเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มประเทศด้อยพัฒนานั้น ต้องเผชิญกับปัญหาหนัก ๆ ที่พอจะเห็นได้ คือการที่ไม่สามารถยกฐานะของตนเองขึ้นมาด้วยกำลังส่วนรวมของประเทศด้อยพัฒนาด้วยกัน จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยทุนทรัพย์ และวิทยาการของฝ่ายที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเหนือกว่าตนมาช่วยเป็นอันมาก ในภาวะเช่นนี้และในขณะที่สงครามเย็นหรือสงครามระหว่างลัทธิยังคงครอบงำอยู่ทั่วไปแล้ว ก็ปรากฏว่าประเทศที่อยู่ในฐานะที่จะให้ความช่วยเหลือ (คือหัวหน้าของค่ายลัทธิที่มีความขัดแย้งกันอยู่) แก่มวลชนแห่งโลกที่สามจึงใช้โอกาสการให้ความช่วยเหลือเป็นเครื่องมือที่จะโน้มน้าวผูกพันบรรดาประเทศเล็ก ๆ

ให้มาเข้าในค่ายแห่งตนและตกอยู่ภายในอาณัติแห่งตนโดยแท้^(๑) ที่น่าเวทนายิ่งนักก็คือประโยชน์จากความช่วยเหลือที่ได้รับตามนี้ส่วนใหญ่มีลักษณะหนักไปในทางการทหาร และประโยชน์ทางการเมืองเฉพาะหน้าของประเทศมหาอำนาจที่ให้ความช่วยเหลือนั้นๆ ดังนี้แล้ว ผลร้ายที่ตามมาก็คือ การทวีความรุนแรง และแผ่ขยายอาณาเขตของความขัดแย้งระหว่างมหาประเทศมาสู่ประเทศเล็ก ๆ ซึ่งต้องเลือกว่าจะรับความช่วยเหลือและยอมเป็นลูกสมุน หรือจะรักษาอิสรภาพไว้โดยไม่ฝักใฝ่กับฝ่ายใด ๆ เลือกรับแต่เฉพาะความช่วยเหลือที่ไม่มีความผูกพันทางการเมืองเข้ามาครอบงำ (แม้ว่าความช่วยเหลือที่จะได้รับในกรณีนี้อาจจะน้อยกว่าก็ตาม) ส่วนใหญ่ประเทศเล็ก ๆ มองเห็นแต่ประโยชน์เฉพาะหน้า จึงยอมสยบยอมมอบแก่ผู้มีบารมีไม่จากค่ายหนึ่งก็อีกค่ายหนึ่ง จึงยังเป็นการยุให้มหาอำนาจเห็นว่า การดำเนินนโยบายแบบเอาเหยื่อล่อปากได้ผลดี หันเหความสนใจไปจากการสนับสนุนความร่วมมือช่วยเหลือผ่านองค์กรระหว่างประเทศเกือบจะโดยสิ้นเชิง และในเมื่อความขัดแย้งทวีความรุนแรงและมีอาณาเขตแผ่ขยายกว้างขวาง มหาประเทศคู่กรณีก็ยิ่งต้องทุ่มเททุนทรัพย์ไปในด้านการแข่งขันสร้างแสนยานุภาพต่อกันปีหนึ่ง ๆ คิดเป็นจำนวนเงินหลายพันล้านเหรียญอเมริกัน แน่نونที่สุดเมื่อเงินต้องละลายหายไปเป็นค่าใช้จ่ายทางด้านการทหารและการดำเนินนโยบายทางการเมืองที่ขัดแย้งต่อกัน ทหารบกและทุนทรัพย์อันมหาศาลของทั้งสองฝ่ายก็ไม่มีทางที่จะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ได้* ปีหนึ่ง ๆ งบประมาณขององค์การเพื่อการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศแทบจะไม่พอแก่การดำเนินงาน แม้แต่องค์การสหประชาชาติตัวแม่พิมพ์ของการร่วมมือดังกล่าวก็ต้องตกทุกข์ได้ยาก เพราะสมาชิกที่อยู่ในฐานะที่จะบริจาคสมทบได้มาก ๆ ได้นำทุนทรัพย์ไปละลายในแม่น้ำเสียแล้ว

เราได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นว่า ความกลัวสงครามและภัยจากสงครามมีส่วนสำคัญที่จะปรับความเข้าใจต่อกัน หลีกเลียงการเผชิญหน้ากัน ฯลฯ แต่ไม่ถึงกับให้ความร่วมมือกันนั้นเป็นการกล่าวโดยทั่ว ๆ ไป ในยุคปัจจุบันอาวุธนิวเคลียร์ได้ตกไปอยู่ในกำมือของมากประเทศขึ้นทุกที ความอยู่รอดของมนุษยชาติมิได้ขึ้นอยู่กับเฉพาะแก่การต่อรองและการ

(๑) ดู ก. L.K. Hyde, Jr., *The United States and the United Nations*, Carnegie Endowment for International Peace, N.Y. 1960

ข. H.K. Jacobson, *The USSR and the United Nations' Economic and Social Activities*, University of Notre Dame Press, 1963

* ในขณะที่โครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขง อาจจะต้องรอไปอีกหลายสิบปีกว่าจะได้เงินช่วยเหลือ - ประมาณ ๒๐ พันล้านเหรียญอเมริกัน ซึ่งยังเป็นที่ต้องการอยู่ สหรัฐฯ ใช้เงินมากกว่าหนึ่งพันล้านเหรียญต่อเดือนเฉพาะในปี ๒๕๑๐ สำหรับสงครามเวียดนาม ทั้งนี้ยังไม่ต้องพูดถึงการพัฒนาด้านการทหาร ฯลฯ และยังไม่ได้พิจารณาถึงค่าใช้จ่ายของสหภาพโซเวียตและประเทศอื่น ๆ ในทางเดียวกันนั้น

วิญญ์ของสหรัฐฯ กับสหภาพโซเวียตเท่านั้น อังกฤษ ฝรั่งเศส จีนคอมมิวนิสต์ ก็ต่างสามารถผลิตและใช้อาวุธประเภทดังกล่าว และต่อไป (หรืออาจจะมีแล้วแต่ไม่เปิดเผย) ญี่ปุ่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันตะวันตก อินเดีย อิสราเอล อียิปต์ ก็อาจจะก้าวเข้ามาในสมาคมนี้ด้วย อันตรายที่จะตามมาคือยังมีประเทศที่ครอบครองอาวุธดังกล่าวข่มขากยังขึ้นสำหรับการควบคุมไม่ให้มีการใช้อาวุธนั้น จะด้วยเจตนาหรือไม่ก็ตาม ยิ่งไปกว่านั้นฝ่ายใดจะเป็นตัวการก่อสงครามโจมตีฝ่ายอื่นขึ้นมา ก็หาไม่รู้ไม่ ซึ่งก็หมายความว่า ถ้าฝ่ายใดเริ่มเมื่อใดก็ถือได้ว่าเป็นสัญญาณสำหรับการโจมตีโต้ตอบกันและกันจนพินาศไปทุกฝ่ายทั่วทั้งโลก ด้วยตระหนักถึงภัยดังกล่าวนี้ สหรัฐฯ และสหภาพโซเวียต ได้พยายามทุกวิถีทางที่จะป้องกันมิให้ความขัดแย้งระหว่างลัทธิต่อกันปะทุขึ้นมาเป็นสงคราม ในการติดตั้งระบบฮอทดไลน์เพื่อติดต่อกันโดยทันทีในยามฉุกเฉินก็ดี ในการดำเนินนโยบายไม่ให้ล้ำเส้นเผชิญหน้ากันก็ดี (เช่นในปัจจุบัน แม้ว่าสหภาพโซเวียตจะถือหางฝ่ายอาหรับ และสหรัฐฯ ถือหางอิสราเอลในสงครามร้อนเย็นแห่งตะวันออกกลาง แต่ต่างก็มีได้ยินยอมให้ลูกน้องที่ตัวถือหางอยู่นำพาเข้าสู่การสงครามระหว่างพี่เลี้ยง ตรงกันข้ามได้พยายามที่จะหาทางประนีประนอมกันเพื่อที่จะลดภาวะความขัดแย้งอันรุนแรงที่มีอยู่และความตึงเครียดที่เข้ามาครอบงำความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพโซเวียตกับสหรัฐฯ ด้วย) รวมทั้งความพยายามที่จะควบคุมการครอบครองและการใช้อาวุธนิวเคลียร์ ดังจะเห็นได้จากการตกลงกันระหว่างสหรัฐฯ สหภาพโซเวียต และอังกฤษ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๖ จดเว้นการทดลองนิวเคลียร์ในอวกาศ ในอากาศ และใต้ท้องทะเล ในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ก็ได้ตกลงกันที่จะใช้อวกาศเพื่อประโยชน์ทางสันติ โดยห้ามนำเอาอาวุธมหาประลัยไปโคจรอยู่ในเขตนั้น เมื่อสองปีที่แล้วมานั้นปัจจุบัน สหรัฐฯ กับสหภาพโซเวียตได้พบปะกันที่กรุงเฮลซิงกิ และกรุงเวียนนาบ่อยครั้ง เพื่อหาทางตกลงลดการแข่งขันสะสมขีปนาวุธบางประเภท แต่ความพยายามดังกล่าวยังไม่เพียงพอ ด้วยเหตุที่กล่าวมาแล้ว จะต้องมีการทำความเข้าใจกันระหว่างทุกฝ่ายที่มีอาวุธนิวเคลียร์อยู่ในครอบครอง—รวมทั้งจีนคอมมิวนิสต์ด้วย ที่แล้ว ๆ มาทั้งสหรัฐฯ และสหภาพโซเวียต ได้แสดงที่ท่าว่าอยากจะให้จีนคอมมิวนิสต์รับรู้ความรับผิดชอบของตัว ในฐานะที่เป็นหนึ่งในบรรดาประเทศนิวเคลียร์ แต่ไม่ได้ผลเพราะยังมีอาจสร้างความไว้วางใจให้กันและกันได้ แต่ในปัจจุบันมีความคลี่คลายทางการเมืองที่ส่อให้เห็นว่า สหรัฐฯ พยายามมากขึ้น ที่จะให้จีนเข้าใจว่ามีได้มีความประสงค์ที่จะมุ่งร้ายต่อจีนอีกต่อไป ดังจะสังเกตได้จากที่ท่าเกี่ยวกับสงครามเวียดนามก็ดี ปัญหาจีนในสหประชาชาติก็ดี ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่อ่อนแอแข็งกระด้างให้อ่อนโยนปรนเปรอมมากขึ้น ความคลี่คลายดังกล่าวจะมีลักษณะเฉพาะกาลหรือจะเป็นแนวโน้มสู่การปรับความเข้าใจกันอย่างกว้างขวางเรามีอาจรู้ได้ หากได้มีการปรับความเข้าใจกันอย่างกว้างขวางระหว่างมหาประ-

เทศ คู่กรณีฝ่ายต่าง ๆ ก็ย่อมจะเป็นการดีสำหรับความอยู่รอดและความเจริญก้าวหน้าของมนุษยชาติ เพราะจะหมายถึงการที่มหาประเทศไม่ต้องลงทุนมหาศาลสร้างแสนยานุภาพ และหมดความจำเป็นที่จะสนับสนุนถือหางประเทศเล็ก ๆ ทูมเทรพียากรอันมีค่าเพื่อปลุกน้ำใจให้ประเทศนั้น ๆ เข้าข้างกับตนในการเป็นปฏิปักษ์ต่ออีกฝ่ายหนึ่ง ทูมทรพียเหล่านั้นย่อมนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในโครงการความร่วมมือกันให้เป็นผลมากขึ้นได้อย่างแน่นอน และความหวังของพวกฟิงเซียนนัลลิซ ที่จะให้ชนชาติต่าง ๆ มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขึ้นมาโดยอาศัยการผูกพันการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นสายเชื่อมความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นก็อาจบังเกิดขึ้นมาได้เร็วขึ้น

ท้ายบท

การอยู่รอดของมนุษยชาติขึ้นอยู่กับหลักการแห่งความร่วมมือกันในหมู่สมาชิกของสังคมมนุษย์ จะต้องมืองค็กร เพื่อนวัตกรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเจตนารมณ์แห่งหลักการนั้นด้วย และที่สำคัญที่สุด มวลสมาชิกของสังคมมนุษย์จะต้องพร้อมที่จะปฏิบัติตามพันธะแห่งหลักการที่เข้าร่วมกันสร้างขึ้นมา ในปัจจุบัน สังคมมนุษย์ในระดับที่สูงที่สุด คือระหว่างชาติ ข้อแม้สองประการแรกก็ได้รับสนองแล้วในหลักการกบฏตรสหประชาชาติ และในตัวเองการสหประชาชาติเอง ส่วนข้อที่สามยังรอที่จะให้เป็นจริงขึ้นมา จะให้เป็นจริงขึ้นมาข้ามวันข้ามคืนย่อมเป็นการสุดวิสัย มีอยู่ทางเดียวที่พอจะช่วยกระชับให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแน่นแฟ้น เป็นพื้นฐานสำหรับความสงบและสันติภาพอันคงทนถาวร ทางนั้นก็คือความพยายามที่จะใช้ความจำเป็น และความต้องการที่ปรากฏอยู่ให้เป็นประโยชน์ในการสร้างความเคยชินต่อการร่วมมือกันเพื่อประโยชน์สุขของทุกฝ่าย หากได้มีการร่วมมือกันบ่อยครั้งเข้า อกติหรือความระแวงที่มีอยู่ก็จะค่อย ๆ สลายตัวไปต่อหน้าความเจริญก้าวหน้าที่จะตามมา แน่นอนวิถีทางดังกล่าวนี้ หมายถึงการดำเนินงานแบบค่อย ๆ ไป เพราะความขัดแย้งนานาประการยังเป็นอุปสรรคอยู่อีกมาก แต่มนุษยชาติกำลังได้รับความช่วยเหลือจากอิทธิพลของอาวุธมหาประลัย ซึ่งผลักดันให้บรรดามหาประเทศหันหน้าเข้าหากันมากขึ้น เมื่อใดที่ความไว้วางใจกันเข้ามาแทนที่การแข่งขันสร้างความสพึงกลัวให้แก่กันแล้ว ทางไปสู่ประชาคมโลกย่อมจะใกล้เข้ามา เพราะกำลังทรัพย์ กำลังปัญญาและความสามารถทั้งมวลก็จะได้ใช้ไปในทางที่สร้างสรรค์ดังที่หวังเอาไว้

วรุพุทธิ ชัยนาม

ผู้เขียน

พระยามานวราชเสวี (ปลอด วิเชียร ณ สงขลา)

น.ป.ท.

Barrister-at-Law (Inner Temple)

เคยเป็นผู้พิพากษา กรรมการร่างกฎหมาย อธิบดีกรมอัยการ อาจารย์พิเศษสอน
วิชากฎหมายมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงการคลัง ประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
อภิรัฐมนตรี ฯลฯ

ปัจจุบัน เป็นองคมนตรี

นายหยุด แสงอุทัย

เนติบัณฑิตไทย

ปริญญาเอกทางกฎหมาย มหาวิทยาลัยเบอร์ลิน

เคยทำงานศาลยุติธรรมที่อังกฤษ เบลเยียม เยอรมัน และตุกร่างกฎหมายที่เยอรมัน
เบลเยียม สวีเดน เดนมาร์ก ฝรั่งเศส อังกฤษ สวิส สหรัฐอเมริกา

ปัจจุบัน เป็นศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กรรมการร่างกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ผู้บรรยายวิชากฎหมายในคณะรัฐศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
และบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

งานนิพนธ์ ทางด้านกฎหมายมีไม่น้อยกว่า ๔๐ ชิ้น

นายวรพุทธิ ชัยนาม

ปริญญาโท จากเฟลชเชอร์ มหาวิทยาลัยทัฟส์

เนติบัณฑิตอังกฤษ

ปัจจุบัน เป็นเลขานุการโท กอง ส.ป.อ. กระทรวงการต่างประเทศ

สมาชิกสยามสมาคม และสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

พิมพ์ที่ บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด ๘๘๑ ถนนพระราม ๑ พระนคร
นางบุญพริ้ง ต. สุวรรณ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. ๒๕๑๔